

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Nostrorum Temporvm Calamitas, Et Deploratio

Du Préau, Gabriel

Parisiis, 1560

Virulentarvm Haereseon, Nvnc Locvm Vbiqve Habentium, sibilantem
rabiem, fuco prauitatis fidem Catholicam maculantem, quartam caussam
esse, cur tantis hoc tempore rerum calamitatibus & miseriis ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-30459

gnarique mystica Ierusalem haberet nouissimis temporibus? Indéque ad eò eliciendum, haud procul abfuturum deplorandum illud totius orbis excidium? Sed quoniam plura de hac re sequenti libro dicturi sumus, hinc finem faciemus.

VIRULENTARVM HÆRESEON

NUNC LOCVM VBIQUE HABENTIVM, sibilantem rabiem, furo prauitatis fidem Catholicam maculantem, quartam causam esse, cur tam hoc tempore rerum calamitatibus & miseris doloremur.

Liber V.

Ac vicissim minus minusque flagrant & inardescunt charitate iij, quorum iam superest animi vesana pernicitas detegere (quam etiam maxime augere mala, quibus in dies afficimur, testis sumus) sed Aquilonicas re-

Iere. I.

giones, à quibus, autore Propheta, panditur omne malum super cunctos terræ incolas, perurgantes, & à veritatis recto tramite deuij aberrantesque, indéque ad eò in diuersa hæreses studio distracti, fidei calorem amisere. Ad eò quidem, ut in eos Apostolicum illud elogium cadere non possit, nec illi certè audire valeant, ad quod amplectendum, suos quondam Romanos impensius hortat

batur, cum diceret: Estote spiritu feruētes, & Do- *Rom. 12.*
 mino seruiētes. Verūmenimverò, quoniam in
 altam suæ salutis prolapsi sunt obliuionem: idcir-
 co velut animum despondentes, omni volupta-
 tis, lasciuia, libidinis prauæ, ambitionis, contentio-
 nis, inimicitiarum, crudelitatis, insomniorum, &
 saginæ illecebris ita sese dediderūt, vt eos à sum-
 mo bono Deo ciūsque; orthodoxa fide alienos fieri
 necesse fuerit, & vias suas omni vento doctrinæ,
 prauorumque dogmatum anfractibus exponere
 idque; tam obfirmato animo, vt relicta angusta *Mat. 7.*
 porta, & stricta via quæ aduocat ad vitam, per la-
 tam portam & spatiosam viam, quæ abducit in
 exitium, hoc est, post concupiscentias suas, miserè *Ecl. 18.*
 abierint. Velamen interim malitiæ libertatem, in-
 dēque voluptatem quamlibet (qua lue nihil vn-
 quam vel infectius, vel capitalius est hominibus
 cōparatum) modis omnibus & sectantes, & vt alij
 idem præstent, eos stimulantēs exhortantēsque.
 Haud inscij utique tantum posse hac re, vt non
 incautam solum ac simplicem plebeculam in te- *Hæretico-
rum astutia.*
 nebras suas mortēque deducerēt, sed eos itidē,
 qui in oculis suis sapientes videntur sibi, illicerēt. *Mat. 23.*
 Clauderent denique ante utrosque regnum cœ-
 lorum obtectiore velamine: non intrantes in il-
 lud, nec aduenientes sinentes intrare. Etenim, au- *Hæresis
vnde.
Hiero.*
 tore diuo Hieronimo, nulla hæresis, nisi propter
 gulam & ventris immoderatam ingluuiem con-
 struitur: quò alioqui lætiferis opinionum anfra-
 ctibus & meandris seducat, sicque; tandem præcipi- *2. Tim. 3.*
 tet ac interimat mulierculas oneratas peccatis.

Chrysof. Quippe, teste Chrysofotomo, vita impura, & im-
Ioan. 3. mata facit. Omnis enim, qui malè operatur, &
 lucem. Fides enim quod verum est iudicat, &
 sincera fide charitas gignitur. Qui enim veter
 ter in Deum credit, nunquam prorsus ab ea de-
 stitit, ac desistere poterit. De quorum vitio po-
Psal. 52. nicie signanter à Psalmographo per spiritum
 etum dicitur: Qui deuorant plebem meam
Mar. 12. escam panis. Et quos item Christus in Euangeli-
 subnotat: Deuorantes, inquit, domos viduarum
Abac. 3. Et rursus Abacuch propheta: Exultatio eorum
 cut eius qui deuorat pauperem in abscondito. Ve-
 de diuus ille Augustinus tractatu de utilitate cre-
Hæretici dendi, sic definit hæreticum: Hæreticus, inquit,
diffinitio. qui alicuius temporalis commodi prætextu,
August. maximè principatus gloria, & gratia ventris, &
 fos, recentes, & à fide catholica aberrantes erro-
 res gignit, aut sequitur. Quod quàm verum
 nosse cupias, reuolue, si libeat, quot à Christo pu-
 so detestandarum hæreseon extitere autores: &
 eos per omnia sui abdominis gratia, illas inuen-
Lues hæ- se repereris. Lues nempe hæc neque simplex, ne-
rescos. que recens est: vniuersos aliquando non
 quàm nūc complexa est orbis fines. Nec fuit ve-
 quam vlla ætas tā egregiis & sanis moribus præ-
 dita, quæ hoc contagio infecta atque contamina-
 ta non fuerit, quæ ab hac peste immunis extiterit,
 quæ denique hanc labem non minus experta sit,
 quàm hac tempestate, vt experimur, ita vniuersa
 inquinatur. Sicut grex (inquit poëta) tot⁹ in agri-
 vnus scabie cadit & prurigine porci. Serpit nam-

que illa (vt verba Ciceronis accōmodem, quibus *Hæresis*
 ille vtitur in Lælio) nescio quo modo per omniū *pullulatio.*
 vitas: nec vllam ætatis degendæ rationem patitur
 esse expertem sui. Quinetiam si quis asperitate ea
 est, & immanitate naturæ, congressus hominum
 vt fugiat, atque oderit, qualem fuisse Athenis Ti-
 monem nescio quem accepimus: tamen is pati
 non possit, vt non anquirat aliquem, apud quem
 euomat virus acerbitalis suæ huius hæreseos, si ea
 corruptus sit. Ad eò quæ pernitiōsa sunt, facili cō-
 tagij celeritate in omnes mundi partes grassantia
 serpunt ac peruagantur, & velut morbus morbo,
 & ansa trahūtur ansa: penitiūque se inserūt ac te-
 nacius hæret, nec facili cedūt, vbi semel incubue-
 re. Et si vtcunq; cohibeantur, subinde repullulāt,
 non aliter quàm podagra: nec prorsus intermo-
 riuntur. Sed & aliquando (vt in præsentī fit) ex in-
 teruallo, velut erumpenti inundatione latius & a-
 ccius sæuiunt: perinde quasi interuentionem hu-
 mano generi imitantia. Nūc sese (vt verbis vtar *Nostros*
 magni illius Erasmi) per aulas principum, per do- *semporum*
 mos idiotarum, per scholas theologorum, per so- *hæresis cō-*
 dalitates monachorum, per collegia sacerdotum, *ragio, quæ*
 per militum cohortes, per agricolarum casas *late spar-*
 spargunt: tanta certè violentia, vt honestis disci- *sa.*
 plinis, vt integris moribus, vt publicæ concor-
 diæ, vt Ecclesiæ procerum atque Christiano-
 rum principum autoritati, quādam perniciem &
 exitium moliri videantur. Atque causa vētris hæc
 omnia. Verūtamē nōne cognoscēt (inquit ille
 per regiū Psaltē) omnes, qui operātur iniquitatē, *psal. 13.*

Psal. 137. qui deuorant plebem meam sicut frustum
Dan. 4. nis? Quid cognoscent? Nempe quòd (vt est
1. bilsp. 3. excelsus dominetur in regno hominum, qui
 humilia respiciat, & superbiorum colla còtundat
 eorùmque elidès superbiam, quorum Deus ve
 ter est, & gloria in confusione ipsorum qui tem
1. Cor. 6. na sapiunt, hincque ad eò crucis Christi inimici
 destinata ventri escam, & ventrem escis, sicut
 destructurus sit. Quod & sanctus ille Psalter
 ritu prophetico his verbis imprecatur: Exaltatus
Dominum iudicium in improbos hereticos. Psal. 93.
 (inquit) ò Deus ultionum, qui iudicas terram,
 tolle te, inquam, & liberè age, & redde retribu
 tionem superbis. Nam vsquequo peccatores
 Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur
 fabuntur & loquentur iniquitatem, effutient
 dia, seseque iactabunt omnes flagitiosi? Et
 populum tuum, ò Domine, humiliauerunt, & hu
 militatem tuam vexauerunt: & quæ subne
Psal. 27. tur. Rursus: Ne simul tradas me cum peccato
 ribus, & cum operantibus iniquitatem ne per
 me. At verò qui essent, quos peccatores, imp
 & iniquitatis operatores appellaret, subiungit
 cum subiungit: Qui loquuntur (inquit) pacem
 proximo suo, mala autem in cordibus suis. In
 in eos imprecas: Da illis (inquit) ea de causa
 opera eorum, & secundum nequitiam adinuen
 tionum ipsorum: secundum opera manuum eorum
 tribue illis, redde retributionem eorum ipsis.
 quoniam non intellexerunt opera Domini, ab
 in opera manuum suarum destrues illos, & non
 edificabis eos. Cuius rei haud item inscius Sit

ille Sapiens, sed certò tenēs quantum horum im-
 piorum tabes & contagio foret detrimento illis,
 qui ea contaminati essent, idem, quod David, pre-
 stat, dum hoc feruenti voto Deum postulat. Do-
 mine pater (inquit) & dominator vitæ meæ, ne
 derelinquas me in cogitatu & consilio eorum:
 nec sinas me cadere in illa exprobratione. In qua
 verò: Respondet. Extollentiam oculorum meorū
 ne dederis mihi, & omne desiderium prauum a-
 uerte à me. Tolle à me ventris concupiscentias, &
 concubitus cōcupiscentiæ ne apprehendant me,
 & animę irreuerēti & infronitę ne tradas me. Cu-
 ius quidem piæ petitionis rationem subinferens,
 Quia (inquit, talium utique se à fide auersantium
 fallacem ac versurū animum, & ad omne impie-
 tatis genus irreuocabilem pronitatem subnotās)
 duo genera peccatorum abundant in huiusmodi,
 & tertium adducit iram & perditionem . Anima
 calida quasi ignis ardens non exstinguetur, donec
 aliquid glutiat. Et homo nequam in ore carnis suę
 non desinet, donec intendat ignem . Homini ve-
 rò fornicario omnis panis dulcis, non satiabitur
 transgrediens vsque ad finem . Cuius etiã rei non
 indoctus Paulus suos Romanos obsecrat, vt ident
 solerter obseruent, & caueant: Rogo vos, inquit,
 fratres, vt obseruetis eos, qui dissēsiones & offen-
 dicula, præter doctrinam, quã didicistis, faciunt, &
 declinate ab illis: huiusmodi enim Christo Domi-
 no nostro non seruiunt, sed suo ventri, & per dul-
 ces sermones & benedictiones, seducūt corda in-
 nocētium . Rursūmq; vt idē prestaret suus Titus, Tit. 3.

*Oratio san-
 piētis illi
 Strach,
 quē Eccle-
 siasticum
 vocant.
 Eccle. v. 3.*

*Trium
 lorum ge-
 nera in h. s.
 relictis.*

Rom. 16.

ad hunc modum illum hortabatur: Hæreticū homi-
nē post primam & secundam correptionē de-
sciēs, quia subuersus est qui eiusmodi est, & de-
quit, cū sit proprio iudicio condēnatus. Vbi quæ-

Ambrosi. D. Ambr. Hæretic⁹ homo, inquit, est, qui per
legis, legē impugnat. Propriū enim sensum

*Genius si-
ue natura
hæretici,
& quare
sit vitian-
dus.* astruit, vt prauitatē mentis suę legis autoritate
mēdet. Vtpote cuius in hoc est totus genius, vti
piis opinionib⁹ & doctrinis factiosis, suisq; pla-
tis & sentētię in Ecclesia Christi ita fidat & in-
reat, vt nulli cedere velit, & à nemine se ablati

ab impia sentētia, cui innixus est, patiat: quare
reuict⁹ de errore & impietate opinionis: & quæ
paucis dicam) sentit pertinaciter contra dogma
Christiana: & Christianū se simulans nititur
in suas impias opiniones pertrahere. Quales sunt
qui aduersus sacrosanctā Eucharistiā & sacra-
ta, Ecclesię ornamenta, & peccatorū medelas

Ti. 1. tempestate non solum prædicarunt, sed & imp-
quoque scripserūt. Nempe quorū inquinata
mens & conscientia. Cōfidentes nimirum se
se Deum, factis autē negantes: cū sint ab omni
ti, & increduli, & ad omne opus bonum repro-

Prou. 24. Quamuis enim, teste Sapiēte, septies in die
Gen. 8. iustus, atque per incogitātiā quandā fragilitate

que, & imprudentiam peccato consentiat (vbi
sensus & cogitatio humani cordis prona ad malū
ab adolescentia cuiusque) leuius tamē peccat
nūsq; improbi sunt, qui morbo quodā natura
peccatum ferūtur, quàm qui perdita, deplorata
& velut destinata quadā malitia, delinquunt. T

pertinaci interim cōcertatione sibi blādientes, v̄t
 a gremio catholicæ Ecclesiæ (fonte v̄riq; veritatis
 & domicilio fidei, diuinòq; tēplo: in quod si quis
 nō intrārit, vel illinc sese subduxerit, à spe vitæ &
 salutis æternæ alienus est) semet miserè eximant.
 Vnde cū sapientissimus illè Salomō, septies in
 die iustū & fidelem cadere dixisset, protinus eūde
 quoque resurgere cōfessus est: impios verò omni-
 no corrūere in malū. Cui extrema sentētia acce-
 dit & Ecclesiasticus: Error & tenebrę peccatori-
 bus concreta sunt: qui autem exultant in malis,
 consenscunt in malo. Itēque: Peruersi diffici-
 le corriguntur, & stultorum infinitus est nume-
 rus. Quod nec Ethnicos quidem illos quondam
 laruit. Ait siquidem ad hæc Seneca libro' quarto
 de beneficiis: Non esse leuitatis à cognito & dā-
 nato errore discedere, ingenuè fatendum est. A-
 liud putari, deceptus sum. Hæc verò superbiæ
 stultitiæ perseverantia est: Quod semel dixi, qua-
 lecunq; est, fixum, ratūq; sit. Et Cicero:
 Difficile est mutare animum, & si quid est pe-
 nitus insitum moribus & opinioni, id subitò euel-
 lere. Sed & illius salutem desperandam esse, cuius
 aures ita clausæ sunt: veritati, vt vel ab amico
 verum audire nequeat. Cuius rei rationem non
 ignorans diuus Chrysostomus, Neque enim (in-
 quit) eos lucrati vnquam poterimus, qui peruersi
 sunt, peccantq; non ignorantia, verū ex per-
 ueritate sententiæ. Huius generis sunt potissi-
 mū, qui nullius scriptoris quantumlibet erudi-
 tione cōspicui, ex tā numerosa serie eruditissimo-

*Ecclesiæ cō-
 tholica,
 fons veri-
 tatis, ac
 domiciliū
 fidei.*

Eccle. ix.

Eccle. x.

Cicero.

Chrysost.

ruth, & non vulgari sanctimonia præditorum
 minum, quos in hunc vsque diem tot secularu
 sensus approbavit, sententiã recipiunt. Verum e
 uerso ceu indocti & instabiles (vt Petr^o loquitur)
 si quid difficile intellectu cum in Paulinis Episto
 lis, tum in cæteris scripturis reperiunt: aut ad alle
 tionem eius opinionis, cui semel adhæserunt, do
 torquent, aut ad suam ipsorum perniciem depre
 uant. Gratiam utiq; (vt ait Iudas Aposto.) Domi
 ni nostri Iesu Christi transferentes in luxuriam
 his, quæ naturaliter tanquã muta animalia
 corrupti. Volentes deniq; (vt autor est Paulus) legi
 doctores, nõ intelligentes quæ loquuntur, pro
 de quib⁹ asseuerant. Quos deniq; subnotas Demetri
 ronimus ad Demetriadem virginem, Multi sunt
 inquit, iuxta vetus elogiũ, qui, cum loqui nesciunt,
 tacere non possunt: & qui docent scripturas, quæ
 non intelligunt. Et quum aliis persuaferint, etiam
 torum sibi assumunt supercilium: prius imperiti
 magistri, quàm doctorũ discipuli. Quibus alioquin
 non tantũ sufficit in orthodoxã fidem impia
 torquere cõuitia, solũmq; dominatorẽ & Demetri
 nũ nostrum Iesum Christum ore (vt à multis
 dignis accepimus) & factis negare: ni etiã simplici
 ores quosq; & sui doli ignaros depredate, in
 flagitij pertrahant, & sublimitate quadã sermonu
 & inani fallaciã; philosophia, iuxta traditionẽ
 minium mente corruptorum, secundum elementa
 mundi, & non secundum Christum. Inde q; acco
 paulatim data opera per humilitatẽ & superstitionem
 nem angelorum, hoc est, sua cõmenticia vita,

2. Pet. 3.

Hæretico-
vũ impie-
tati.

1. Tim. 1.

Hæretic.

Tit. 1.

Colo. 2.

affectatores humilitatis & simulata cuiusdam re-
 ligionis, videri cupientes angelicam vitam ducere,
 cum tamen Sardanapalicā occultē viuunt: & in his
 quæ non viderunt fastuosi incedentes, frustra in-
 flati à mente carnis suæ nō minus pestilenti suasu,
 quàm hortatu impio, abs quorūdam eorum, quos
 in suam sententiā pellexerunt, mentibus eximunt
 pietatē. Alios verò depulsa omni pudicitia ita de-
 mentant, vt turpiū voluptatū, ad quas suapte na-
 tura plus nimio quisq; protenditur, eis immittant
 amorē: pro obediētia insibilent rebellionem: pro
 Dei timore securitatē: liuoris denique virus instil-
 lent in animum cōfratrum suorū, multo amplius
 quàm demonum quispiam, quò demū toti animo
 contabescant miseri. Qua nimirū via tādē acci-
 dat, vt cum eodē accesserit quasi maximus quidā
 magister populus: atq; (vt verbis Ciceronis vtat)
 omnis vndique ad vitia consentiēs multitudo : tū
 planē inficiatur quisq; opinionū prauitate, atque
 a natura ipsa boni & recti desciscat, & aberret. A-
 deo vt iis ipsis, qui nihil meli⁹ homini, nihil magis
 expetendū, nihil præstantius honoribus, imperiis,
 libertate inconsiderata, populari deniq; gloria (ad
 quā fertur illorū optimus quisque) iudicant: opti-
 mam naturā eis videatur inuidisse, nisi in summa
 inanitate versentur, cōsectenturque non eminē-
 tem quidem illā effigiem virtutis, sed adombra-
 tam imaginem gloriæ. Sicque tandem euenit, vt
 quemadmodū Iānes & Iambres resistebāt Mosi:
 ita illi omnes hac opinione imbuti resistent veri-
 tati, homines quidem mente corrupti, & reprobi

Vix vi-
quam de-
ponis posse
heresim,
vbi incon-
ditus po-
pulus ea
infectus
est.

1. Tim. 3.

circa fidem. Sed quid tandem? Non proficiat
quit, amplius. Quare? Quia eorum amētia ac
liditas, vesanaq; animi peruecacia sit breui futu
euidēs omnibus: quēadmodū & illorū fuit: *Act. 5.*
quod cōsultus ille Gamaliel astringit in Actis
stolicis; Si cōsiliū (inquit) aut opus istud fuerit
hominibus, dissoluetur. Sin ex Deo, illud nemo
soluere poterit: ne quādo repugnare deo videatur

*Ratio cōsi-
ly heresi-
corum co-
gnoscendi,
si diutius
sit permā-
surum, an
mox dissol-
uendum.
Mat. 7.
Hebr. 11.
Mat. 3.
Iob 21.*

Quod porro cōsiliū, sitne ex Deo, an ex
bus, indeque diutius sit permāsurū an mox
pendum, si intimius nosse aut rimari cupias,
actus discute, & cum ea, qua degūt, vita cū fide
iuncta conferto. A fractibus nēpe suis queque
bos agnoscitur. Et, teste Paulo, sine fide haud
potest, vt quis Deo placeat. Si fructus dignos
nitentię faciunt, ex Deo fore eorū cōsiliū dicitur
Sin minus, & tam illiberali mente sint, vt dicitur
tra semetipfos, Patrem habemus Abrahamo
deque Dei iustitię nolint subiici, & omni iustitię
tati addicti, dicāt Deo, Recede à nobis, sciētia
rum tuarū nolumus: quis namque est omnipotens
vt seruiamus ei? & quid nobis proderit, si orati-
rimus eū? Si, inquā, fuerint huiusmodi: hinc
perpendito, iā securim ad radicē taliū infrogitū-
rum arborum positam esse: quō excidantur, &
ignē mittantur. Et hanc insuper diram prophē-
Ier. 17. execrationē eos incursumos, Maledict⁹ homo,
confidit in homine, & ponit carnem brachiū
& à Domino recedit cor eius. Quoniā erit
myrica in deserto, & nō videbit cum venerit
num: sed habitabit in siccitate in deserto, in

falsuginis, & inhabitabili: Hoc est, à diuina gratia
 præcisus arefcet si cut infœcūdus palmes, & tandē
 in ignē mittetur. Quò spectat & illud Pauli, quod
 de illorū immedicabili cōtumacia apud Hebræos
 protulit: Impossibile est, inquiēs, id est, valde diffi-
 cile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerūt
 etiam donum cœlestē, & participes facti sunt spi-
 ritus sancti, gustauerūt nihilominus bonum Dei
 verbū, virtutēsq; seculi venturi, & prolapsi sunt:
 rursus reuocari ad pœnitentiā, rursus crucifigētes
 sibi metipsi filiū Dei, & ostētui habentes. Terra e-
 nim saepe venientē super se bibens imbrē, & ger-
 minās herbā opportunā illis à quib⁹ colitur, acci-
 pit benedictionē à Deo. Proferēs autem spinas ac
 tribulos: reprobā est, & maledicto proxima: vtpo-
 te cuius consummatio huc tēdit, vt comburatur.

*Vix fieri
 posse, vt he-
 reticus à
 contuma-
 cia sua re-
 spiscat.
 Hebr. 6.*

Simile.

Quāuis enim (vt præmissim⁹) nemo tam prudēs
 sit, ac circūspectus, qui non interdū aut cupiditate
 victus, aut impulsus libidine, aut errore deceptus,
 aut vi denique coactus, à iustitiæ via delabatur,
 rectōque tramite deflectat & exorbitet: nihilomi-
 nus si toto animi nisu conetur, vt quēadmodum
 Deus, imbecillitatis nostrę nō ignarus, sua pietate
 aperire nobis dignat⁹ est partū salutis, vt hinc ne-
 cessitati, cui carnis fragilitas subiecta est, medi-
 cina pœnitentiæ subueniret: ita illam non re-
 pudiet aut reiciat, sed q̄ primū se recipiat ac refor-
 met, eūque prioris vitę subeat pœnitudo: nulli du-
 bitū esse debet, quin su⁹ oīs error, quātūcūq; enor-
 mis fuerit, à Deo, natura clementissimo, facilē
 condonetur: atque tandem in rectam viam redu-

*Pœnitenti-
 a, comes
 salutis.*

*Impenitē-
tia comes
dānatio-
nis.*

Job, 41.

Hebr. 3.

*Conscien-
tia laesa.*

Sapie. 17.

Pro. 18.

Eclē. 3.

Jaco. 1.

catur. Cōtrā, si cui est mens tam illiberalis, ut
reuocare gradum, superāsque euadere ad ar-
valeat, hoc opus, huncque laborem suscipere
nuat, ac detrectet: nempe ut actorum suorum
nitidine duci nolit, sed optet potius assidue
uum vitii pectus habere suum: haud dubium
quin, quod fuerat primū sanabile vulnus, do-
rum ad finem vsque vitæ, longioris moræ dama-
ferat. Nimirum quod tam pœnitere nescium
non secus indurari soleat, atque (ut de Satana
Behemoth nomine apud Iob legitur) malleator
incus. Tam denique prauum reddatur, & incre-
litati obnoxium, ut omnino desciscat à Deo
te, & obducatur seductione peccati: intātum
ad leuiora tandē occallēs flagitia, ut ne quicquam
cōmoueatur maioribus. Habet enim inter-
ra hoc malum assuefactio, ut postea quātm
vsu velut in naturā transierit, non sentiamus
lum nostrum: iamque palam, & sine cautione
cemus: iuxta illud Sapientis: Semper præsumit
ua, perturbata semel consciētia, haud secus
ira permotus animus, dictu pudenda & crudeli-
audet. Et rursus: Impius cū in profundum pe-
catorum venerit, contemnit. Sed quid tandem
sequitur? Ignominia utique, & opprobrium. Cui
enim durum (inquit) malè habebit in nouis-
simo, Et, qui amat periculum, peribit in illo. Et
item: Cor ingrediens duas vias, non habebit suc-
cessus: & prauum cor in illis scandalizabitur. Vt
etenim (inquit Iacobus) duplex animo, inco-
stans est in omnibus viis suis. Et cor nequam

grauabitur in doloribus, & peccator adiciet ad peccandum. Quandoquidem mali homines (ait Paulus) & seductores proficient in peius, errantes & in errorem mittentes. Nam plerumque videre est, vt ij, qui nouitatibus student, nusquam erroris finem inueniant, sed noua semper commenta, & corruptum dogma proferant. Ea est enim erroris vis, vt sisti non queat. Sed quid tandem? Ecce (inquit regius Psalter) qui se à te elongant, ô Deus, peribunt: perdes omnes qui fornicantur abs te. Vnde alibi, diram in eos execrationem imprecans, ne videlicet ille taceret, aut comperceretur, aut certè à capienda protinus de illis uisione dissimularer, vt merètur; sic eum prophético more efflagitabat: Ecce, inquiens, inimici tui, Domine, infremuerunt, & qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum callidè iniecerunt consiliū, & cogitauerunt aduersus electos tuos, dicentes: Venite, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel vltra. At uero quoniam cogitauerunt vnanimiter: simulque aduersum te fœdus pepigerunt tabernacula Idu meorum, & Ismaelitar, Moabitæ, & Agareni, Gabbalitar, Ammonitar, Amalechitar denique, & id genus alienigenæ & peregrinæ factionis inuentores: ideo pone eorū principes (qui nimirū se iactant hæreditate possessuros tabernacula Dei) sicut Oreb, & Zeb, & Zebec, & Salmana: quò vel tandem isti illorum more subitò deficient perantique, propter suam ipsorum iniquitatem. Præterea pone eos vt rotam, quò non minus fiant

*2. Tim. 3.**Hereticorum perditio.**Psal. 72.**Psal. 82.**Hereticorum vox aduersus Ecclesiam.*

instabiles, quàm rota in loco decliui: & sicut fulgur ante faciem venti, hoc est, ut aliò transierantur atque deuoluantur, instar paleæ valde vento raptæ atque agitatæ. Sicut ignis qui comburit syluam, & sicut flamma comburens metes: ita persequere illos in tempestate tua, & in ira tua turba eos. Imple demum facies eorum ignominia, etsi quærant nomen tuum: erubescant, & conturbentur in seculum seculi, & confundantur, & pereant. Quò vel tandem cognoscant, quòd nomen tibi sit Dominus, & solus altissimus in omni terra. Ecce, quòd premium erroris dissidiorum artifices, impij, & peccatores reportant: quantàmque Dei iram iuxta scripturam duritiam & cor impœnitens sibi thesaurizent, emereantur, & colligant, nò in hoc tantum seculo, sed & in die iræ, quo patefiet iustum Dei iudicium: dum interim illius bonitatis diuinitas, & lenitiæ denique ac lenitatis contemnunt. Ignorantes quòd ipsius bonitas ad pœnitentiam eos inuitat: reddituri tandem unicuique iuxta opera sua: iis quidem, qui secundum patientiam bonitatis, gloriã & honorẽ, & incorruptionem querunt, vitã eternã: iis autẽ, qui sunt ex cõtentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autẽ iniquitati, ventura est ira, & indignatio. Tribulatio quippe & angustia in omnem animam operantis malum.

Quibus ex rebus hîc diductis, tria peccantium genera eliciens diuus Ioannes prima epistola sua Catholica, iubet fidelibus & in Christianis

Exaggeratio pœnitentiæ grauitatis impiorum.

Ro. 2. Dei bonitas, & patientia.

Tria peccantium genera. 1. Ioan. 5.

mum accitis, ut si quæ repererint imprudenter lap-
 sum in peccatum aliquod (ut fert hominum natu-
 ra, nihil est enim ex omni parte beatum) nepe cu-
 ius exitus in mortem non vergat, ut cum vel per infir-
 mitatem, vel lasciviam, aut impudicam vitam peccatur, ita-
 tamè ut veritas Evangelica cognita, neque cõtena-
 tur neque oppugnetur: atque demum qui illud ad-
 miserit, nulla eius delectatione remoratus, quãto-
 tius studeat eius pœnitentiam duci: rogent Domi-
 num, aduocatũ utique illũ & pro nobis interpellatẽ
 apud patrẽ Iesum Christũ: quod tãdẽ ille cõuertatur, & in meli-
 ore cõmutet vitam: abiiciẽsque (ut docet
 Iacobus) omnẽ immũditiã, & abũdantiã malitiã, in
 mansuetudine suscipiat infirũ verbũ, quod possit
 saluare animã eius. Sin verò is aded peccato suo
 inhereat, ut in eo se oblectet cruẽtus, & velut a-
 mẽs id nihili ducat, quãtũcumq; etiã hortamẽti ut
 ab hoc resiliat addideris: pro huiusmodi vetat pre-
 ces ad Deũ fundi: quã nimirũ ei dãnatio iusta sit,
 proprio utiq; iudicio cõdẽnati: ni vel tãdẽ ex perdi-
 to resipiscat. Quia tũ (inquit Seneca) est cõsumma
 infelicitas, vbi turpia nõ solũ delectãt, sed etiã
 placent: & desinit esse remedio locus, vbi quẽ sue-
 rant vitia, mores fiunt. Quinimo, autore Valerio
 maximo, inutiliter aliquid concupiscere, & in eo
 perseveranter morari, exitio vicina est ea dulce-
 do. Agrotis quidẽ haud absimiles: quorũ alios vi-
 deris ita medicabiles & sanabiles, ut cura adhibi-
 ta statim cõualescant: alios verò aded medicinã
 respuere, ut agrotãtes neq; seipsos iuuet, neq; ab
 aliis adiuuari sustineant: morbumque alioqui fa-

1. Io. 2. 2.

Iaco 1.

Peccatum.
ad mortẽ.

Ro. 2.

Tit. 3.

Seneca.

Valerius
maximus.

Simile.

cilè curabilem ipsi sibi perpetuum faciant, malentes citius in turpitudinis cœno perpetuò decumbere, quàm illinc sese attollere. Atque ij sunt, qui ad mortè vsque peccant impœnitètes. Cuiusmodi sunt, quos in meretricio, avaritia, falsa opinionè concepta, & vsuris moribundos videre est quorum quidem libro præcedenti plus satis meminimus. Pro his quandiu viuunt rogandum esse stimulat atque instigat charitas. Sed si hoc in statu animam exhalasse illos cognouerimus, nò crediderim pro iis rogandum esse.

*Peccatum
in spiritu
sanctum.*

Hebr. 10.

Ephes. 4.

Joan. 8.

Est præterea peccatum ad mortem, illud quidem omnium grauissimum, utpote in Spiritum sanctum, indeq; irremissibile, hoc est, admodum arduum & difficilè ut remittatur: perfidia videlicet, & veritatis cognitæ oppugnatio: hoc est, Paulo interprete, non tenere spei suæ confessionem indeclinabilem: caput denique illud, in quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationè in mèsuram vniuscuiusq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. De quo quidem ille in Euangelio Ioannis Iudæis eius doctrinæ obluçantibus, Si non credideritis, inquit, quia ego sum, in peccato vestro moriemini. Et rursus apud Matthæum: Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: at blasphemia in Spiritum sanctum non remittetur. Et quicumque dixerit verbum aduersus filium hominis, remittetur ei. Qui autem dixerit aduersus Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in

præfenti feculo, neque in futuro. Voluntariè enim (tefte Paulo) peccantibus nobis post acceptam *Hebr. 10.* notitiã veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Nam si post agnitam Christi veritatem, voluntariè & vlronei peccauerimus, id est, de industria peccatorum pœnitere noluerimus: aut si vsque ad finem in peccatis permanferimus, & immoriamur: aut denique, ex certa malitia agnitam veritatem impugnauerimus: putauerit nemo iam sibi pro suorum peccaminum ablutione hostiam relinqui, hoc est, rursùm pro suis peccatis expiandis oblatum iri Christum: aut rursus per baptismum se ad nouam vitam immutandum.

At quid (rogo) in Spiritum sanctum dici potest *Impietas* contumeliosius, quid equè blasphemum, eamque *quorũdam* ob rem æquè irremissibile, ac detestandum magis, quàm quòd istorum nonnulli inani quadam *bussis temporis hereticorum.* futilique philosophia turgidi, non verentur hoc conuictiũ in Mosẽ intorquere (cui alioqui quondam, vt est in Exodo, loquebatur Dominus facie ad faciem, sicut solet amicus confabulari amico) *Exod. 33.* vt eum magum appellent? Prophetas somniores? Cùm contrà asseueret Amos vnus illorum *Amos 3.* propheta, nihil Dominum Deum facturum, nisi prius reuelauerit secretum suum seruis suis prophetis? Apostolos subinde rusticos, & idiõtas? Quum illos ob id ad prædicandum à Christo missos adstruat diuus Hieronimus, doctor ille Eccle-

*Duabus
de causis
missi à
Christo i-
dote ad
predican-
dum.
2. Cor. 4.*

Chrysof.

fiæ cum pius tum doctus, ne primùm fides cre-
dentium non virtute humana, sed eloquentia
doctrina Dei fieri putaretur? Deinde, ne traditum
se prudentia (vt in Lucam diuus ait Ambrosius)
ne redemisse diuitiis, ne potentia nobilitatis tra-
xisse ad suam gratiam videretur? Sed & veritas
ratio non disputationis gratia prævaleret, ac
eminentia Dei esset, & non ex illis? Indèque be-
neficium, quod hinc exundaret, pluribus gratia
agentibus, exuberaret in gloriam Dei? Quo-
do enim, teste Chrysofomo, à Domino quod
diffinitur ac publicatur, non debent, quæ dicitur
tur, ab auditoribus in quæstionem & curiosam
dubitationem aduocari: sed tantum simplicitate
suscipi. In hoc enim Apostoli quidem missi sunt,
vt quæ percepissent eloquerentur, non vt aliquid
de suo adderent: nostrum verò est, vt credamus.
Quid credamus? Non vt essentiam illius
curiosè inquiramus, sed vt nomen eius credamus.
Hoc enim erat, quod & signa tanta faciebat. In
nomine enim Iesu Christi dicebat, Surge & ambula.
Et hoc ipsum fide opus habet. Nihil enim
illorum ratione comprehendi potest.

1. Thes. 4.

Ibid. 5.

Ex his quidè concludere licet, quicquid in
dicitur, qui Spiritu sancto afflati sunt, in Spiritu
sanctum itidem dici necesse esse, qui illos
afflauit gratia. Nempe quod, diuo Paulo teste,
illos spernat, non homines spernat, sed Deum
qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in ipsos.
Vnde rursus idem Paulus suos Thessalonicenses
hanc sententiam hortabatur: Spiritum ne extingatis

guatis: prophetias ne aspernemi. Spiritum vero extinguere dicitur, qui ea dona, quae Christus ipse in suae Ecclesiae utilitatem hominibus largitus est, reputa, in aliis quidem sermonem sapientiae, in aliis vero scientiae, in aliis denique genera linguarum, vitam impuram viuendo, spernit, contemnit, aspernatur, opprimit. Nam quem admodum (inquit Chrysostomus) si quis huius lucis lychnaeo, & aquam inspergeret & puluerem, & si nihil horum inspergeret, sed oleum duntaxat eximeret, lucem extingueret: ita habet & donum Spiritus. Siue nanque res terrenas, & rerum fluxarum curas insperferis, extinguēs Spiritum: siue etiam si tu nihil tale feceris, aliunde tamen tentationis vehemens impulsus, instar cuiusdam venti irruerit, & flamma valida non fuerit, aut parum olei habuerit, aut foramen oculorum & aurium non obturaueris, vel ostium oris non occluseris, omnia peribunt. Spernere vero prophetias dicuntur, qui interpretationes diuinæ scripturæ, & declarationes fidei à sacris Ecclesiae doctoribus factas vel non suscipit, vel aspernatur. Nam, teste eodem Apostolo, qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem, & exhortationem, & consolationem. Vnde idem Apostolus in eam rem suos hortabatur Ephesios: Ne contristeris Spiritum sanctum Dei, per quem obsignati estis in die redemptionis. Non quod profecto Spiritui sancto inesse possit aliqua tristitia: sed contristare Spiritum Sanctum Dei in nobis dicitur, cum quippiam illi ingratum,

*Spiritum
extinguere
ut, quid.*

Chrysost.

*Prophetias
spernere,
quid.*

1. Cor. 13.

*Contristare
Spiritum
sanctum
Dei, quid.
Ephes. 4.*

obfirmata quadam opinione sentimus, aut
 spurco fœdôque loquimur, aut actu nefario com-
 mittimus, unde nos tandem cogatur deserere. Ne-
 pote cum non dignè ambulamus vocatione, qua
 à Deo vocati sumus in die redemptionis, & in
 gremium Ecclesiæ suæ acciti per baptismum: per
 quem baptizato applicatur passio Iesu Christi
 demptio nostra, & in quo virtute & opera Spi-
 ritus sancti obsignatur mens & corpus nostrum
 nihil indignum se aut illa sentiat aut hoc opere-
 tur. Sed tanta humilitate, & mansuetudine, & pa-
 tientia utamur, vt supportemus alterutrum: scilicet
 citi seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.
 Fiamus denique vnum corpus, & vnus spiritus
 omnes inuicem, sicut vocati sumus in vna spe vo-
 cationis. Vt iam non simus paruuli, fluctuantes,
 circumacti omni vento doctrinæ in nequitia ho-
 minum se à veritate auersantium: in altitudine
 circumuentionem erroris. Non enim sic didicimus
 Christum, cum illum audiimus, & in ipsa
 matre nostra Ecclesia edocti sumus: sicut etiam
 est veritas in Iesu, cum apud Lucam suorum no-
 mine ita loquitur: Qui vos audit, me audit: & qui
 vos spernit, me spernit: qui autem me spernit
 spernit eum, qui misit me.

Luc. 10.

*Huius ier-
 pœvâ ha-
 reticæ,
 Pharisæis
 & legispe-
 ritis simi-
 les.*

Quod cum agant huius tempestatis hæretici
 hoc est, cum Pharisæorum & legisperitorum mo-
 re (vt est apud eundem Lucam, capite septimo)
 Spiritui sancto derogent, eum aspernentur, et ob-
 trahât: vt cum inquirunt, Quid nobis negotij cum
 Ecclesiasticis præceptis? quis Petrus, quis Paulus
 erat

erat? quis Augustinus, aut Hieronimus? an non homines, & miseri, & mortales erant, nobis similes? Cùm (inquã) has blasphemias in viros Spiritu sancto afflatos intorquent, quis non dixerit cum Moysè huiusmodi murmur non contra homines, sed contra Dominum esse? tantùmque scelus neque in hoc, neque in futuro seculo, veniam à Deo habiturum? Quid siquidem damnabilius, & à Spiritu sancto perinde dissentaneum, atque nõ solum diuinæ scripturæ interpretũ autoritatem eleuare, sed & ipsam scripturam diuinam cõtemnere? Aut certe illam, cùm id nõ possis, astuta malitia & malitiosa astutia, hoc est, subdola interpretatione, quasi reluctantem ad humanos affectus detorque? Ex qua alioqui velut è montibus æternis (vt est apud regium Psaltem) nobis relucet æterna veritas, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas? Atque demum vnde nobis prorumpunt cœlestium oraculorum tonitrua, aded sanè formidabilia, & humano captui imperuia, vt hinc exterritus ac tremebundus ille, qui adyta cœlestia quondam introgressus, arcana quædam verba inaudierat, quæ non liceret homini loqui, ingenuè exclamaret? O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & imperuestigabiles viæ eius! Quid, inquam, æquè blasphemum, quàm ita pertinaci animo, impudèti ore, indurataque frõte nõ modò impiè scripturas sacras ad erroneam interpretationem reflectere: sed & nullius etiam velle sententiæ, autoritati, & consilio accedere ex

Exod. 15.

subdola
diuina
scripturæ
interpre-
tatio.

psal. 86.

Rom. 1.

Exod. 20.

Hebr. 12.

2. Cor. 12.

Rom. 11.

C

ram numerosa eruditissimorum virorum scien-
 quos, præter admirabilem sacrarum literarum pe-
 ritiam, vitæ quoque pietas commendat? Et quo-
 rum autoritas pro ratione esse debet? quorum de-
 nique factos sanctam memoriã totius pridem ve-
 neratus est, ac modò veneratur Ecclesiæ conser-
 sus? Quid postremò æquè detestadum, quàm con-
 nium hominum, utputa, Academiarum, cõciliorum,
 & canones, pro sua quemque libidine ridere, con-
 spuere, aspernari, euertere, refellere, detestari, &
 que demum in cineres redigere? Male dicta con-
 gerere in eos, qui publica funguntur dignitate.
 Cum hoc pluribus in locis suarum epistolarum
 veteret Paulus insignis ille doctor Ecclesiæ, idque
 potissimùm illa quæ Romanis destinata est, ubi
 quidem imperat ille, ut vnusquisque potestatis
 sublimioribus subditus sit? Verùm qua, quæ so-
 tione id imperat? Num ut imperiosè det præcep-
 ptum, Domini interim consilium ad hoc non habens?
 Aut certè, ut cuiquam laqueum iniiciat? Non
 nimè gentium. Verùm enim verò istud facit, ut
 quisque quod honestum, quod decorum & salu-
 tare sequatur, atque adhercat Domino absque
 fa dissensione. Tum præterea quò demoliantur
 labefactet cõcilia, & omnem altitudinẽ extol-
 tem se aduersus cognitionem Dei: & captiuã de-
 cat omnem cogitationem ad obediendũ Christo.
 Nèpe quòd nulla sit potestas, nisi à Deo. At que
 à Deo sunt, ordinata sunt: intantũ ut qui potestati
 ti resistit, diuinæ ordinationi resistere sit exal-

Constitu-
 rones à
 spiritus san-
 cto profe-
 ctæ.

Rom. 13.

1. Cor. 7.

2. Cor. 10.

Omnis po-
 testas à
 Deo.

Rom. 13.

mandus: indèque ad eò sibi damnationem acqui-
rere: id ipsum etiã cõfirmante scriptura: Diis nõ
detrahes, & principi populi tui non maledices. *Exod. 23.*

Proinde iubet Paulus, vt vxor Christiana mori-
gera sit viro Ethnico, modò ipse non sit autor di-
uortij. Iubet vt seruus Christianus obsecũdet abs-
que murmure Domino idololatræ. Iubet vt om-
nes subditi sint præpositis suis, non solùm bonis
ac mansuetis: verùm etiã asperis ac morosis. Iu-
bet publicis magistratibus pendere tributum, pendere
uestigal, persolui honorem. Insecutus vtique lon-
gè optimi illius præceptoris exemplum: qui cùm
liber esset ab omni tributo, vtpote non alienus,
sed filius: ne cui tamen esset offendiculo, sed om-
nem adimpleret iustitiam, cẽsum persoluere Cæ-
sari haud denegauit. Obsecrat rursus vt offerant
sui Deo vota pro regibus, ac præsidibus, vt sub il-
lis contingat tranquillus rerum status. At qui hæc
& præcipit & docet, quo (putas) esset nũc animo,
si in viuus esset, aduersus eos, qui hoc seculo nul-
lam non reiciunt: contemnuntve potestatem, ni-
si suis dogmatibus assentientem? Sed & procaci
lingua, procacior animo armati, in eam totis vi-
ribus debacchantur? Nullis, quantumuis consen-
sus populi Christum profitentis accesserit, con-
ciltiorum & Canonum decretis ad stipulantur?
Et qui tales tantus doctor volebat esse Christia-
nos erga præfractos idololatræ: quid (rogo) di-
cturus esset, si nunc vitam ageret, de huius tem-
poris hæreticis: qui in viam Cain abeuntes, &
in errore Baalâ mercede effusi, in contradictione

*1. Cor. 7.**Hebr. 13.**Rom. 13.**Mat. 17.**1. Tim. 2.**In contem-**ptores po-**testatis.*

Core pereunt? petulanter utique conuitiis ac
 ditiosis clamoribus eos etiam immeritò incesse-
 tes, qui publicam obeunt auctoritatem? Quos
 loqui graphicè depingens diuus Iudas in sua Ca-
 nonica: Hi sunt, inquit, in epulis suis macular, eos
 uiuantes sine timore, semetipfos pascentes, nobis
 sine aqua à ventis huc illuc circumacta, arborum
 autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicata
 fluctus feri maris, despumantes suas confusiones
 fydera errantia: quibus procella tenebrarum se-
 uata est in aeternum. Et paulò inferius: Hi sunt
 murmuratores, querulosi, secundum desideria
 sua ambulantes, & quorum os loquitur superbi-
 mirantes personas quæstus causa. Hi sunt qui
 gregant semetipfos, animales, spiritum non ha-
 bentes. Repleti (inquit Paulus) omni iniquitate,
 malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, pleni in-
 dia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate,
 furriones, detractores, Deo odibiles, cõtumeliosi,
 superbi, elati, inuectores malorum, parentes
 non obedientes, insipientes, incompositi, sine de-
 fectione, absque fœdere, sine misericordia. Quo-
 reres germaniorem huius tempestatis hæretico-
 rum, atque eorum exitialis finis descriptionem
 qui cùm sint huiusmodi, eos nihilominus asserens
 audias suis in cõciliabulis ac famosis libellis, quo-
 pasim & impunè, sineque delectu emittunt, ma-
 citius hæreseos in simulados esse, quàm illi. Quos
 & merè hæreticos, idololatrias, atq; paganos
 habendos esse, qui eorum refragamur dogma-
 bus & decretis. Sed & sibi solis Spiritum arrog-

*Hæretico-
 rum huius
 temporis
 germana
 deliquitio.*

Rom. i.

*Erronea
 opinio huius
 sæculi
 hæretico-
 rum.*

tes,
 licet
 xille
 nis
 exto
 porit
 quer
 gelic
 solis.
 hare
 nus,
 eset
 etia
 riuat
 lus, c
 fe, eu
 buit,
 per S
 sciet
 Spiri
 ratio
 alij g
 nũ. H
 tus, d
 Cũ
 infici
 ca, ne
 queo
 decid
 lum
 ribus.

tes, quotquot pridem extiterere fautores Aposto-
licæ Ecclesiæ, scripturas sacras nullatenus intelle-
xisse: indéque ab hinc plus mille quingentis an-
nis Deum dissimulâsse errorem Ecclesiæ suæ. Nec
extot sanctissimis viris, qui ab Apostolorum tē-
poribus sacras scripturas interpretati sunt, dignū
quemquam Deum habuisse, cui spiritum Euan-
gelicæ interpretationi idoneū inspiraret, nisi ipsis
solis. In hoc vtiq; propemodum Cathafrigiis illis
hæreticis accedentes (quorū autores fuere Mōta-
nus, Prisca, & Maximilia) qui cū impudētissimi
elsēt, eò etiā amētix prolapsi sunt, vt Spiritus san-
cti aduentū nō in Christi Apostolos, sed in se de-
riuatū affirmarēt. Quasi verò allucinaretur Pau-
lus, cū asserit diuisiones gratiarū multiplices es-
se, eundē verò fore Spiritū, qui eas affatim distri-
buit, ad vniuscuiusq; vtilitatē. Alij quidē (inquit)
per Spiritū datur sermo sapientiæ, alij autē sermo
sciētix secundū eundē Spiritū: alteri fides, in eodē
Spiritū: alij gratia sanitatū, in vno spiritu: alij ope-
ratio virtutū, alij prophetia, alij discretio spiritūū,
alij genera linguarum, alij interpretatio sermo-
nū. Hęc autē omnia operatur vnus atq; idē Spiritus,
diuidēs singulis, prout vult. Haçtenus Paulus.

Cū itaque hæc veris veriora sint, adeò vt nec
infiçari quidem iure possit aliquis, nedum Tur-
ca, nedum cæcus animi: satis tamen demirari ne-
queo, quonam pacto eò temeritatis & amentix
deciderint isti, vt ausint adstruere nullum Euāge-
lium mundo inclaruisse ab Apostolorum tempo-
ribus, Quinetiā se germano illo Spiritu solos do-

*Cathafrigi-
gy hære-
tici.*

1. Cor. 12.

*Spiritus
sancti do-
na.*

natos, quo elucidari habeant sacrae scripturae. Vt
quidē concludendum venit, si ipsi soli illo Spiritu
donati sunt, doctissimis quibusque, quorum do-
ctrinā totius Ecclesie catholice veneratur & con-
plectitur cōsensus, tenebrarum caligine obceca-
tis, nec itidem, contra diuum Paulum, multiplices
gratiarū diuisiones olim extitisse: quas distribu-
re asserit diuinū illū Spiritum quibus vult, & qui
docūque vult, etiam & impiis. Quemadmodum
apud Ioannem de scelesto illo atque homicida
Caypha legitur, qui, cū esset pōtifex anni illius
prophetauerit Iesum moriturum esse, non pro-
gēre Iudaica solū, verū etiam vt filios Dei
erant dispersi, congregaret in vnū. Itēque apud
Matthāū tradit Christus in die extremo multos
sibi dicturos: Domine, Domine, nōne in nomi-
ne tuo prophetauimus, dāmonia eiecimus, &
multas virtutes fecimus? Quibus tamen respon-
sus est, se nūquam illos nouisse. Quare si tam sce-
lestos ille suo Spiritu impartitur, quo duce cor-
tutes prāstent: quantō illos amplius, qui eius vo-
luntatem faciunt, & sermones seruant?

*Quod ma-
lis eius ho-
minibus
Spiritus
sancti gra-
tia distri-
buitur.
Ioan. 11.
Mat. 7.*

*Fideles &
catholici,
viro pru-
denti asse-
milati.*

*1 Cor. 15.
Mat. 16.*

Quō fit quidem vt eos viro prudenti compa-
ret, qui aedificauit Domum suam supra petram
tam firmo nimirum, tamque solido fundamen-
tato, vt nullo imbre, nullo flumine, nullo vento
quantūuis horrido & saeuienti dirui possit. Atque
petra ipsa Christus est, super quā & se suā Ecclesiam
aedificaturū Petro pollicitus est: tam solida vniuersae
structura, vt portae inferi nō praeualeant aduer-
sari eā. Fundamētū rursus aliud nemo potest ponere.

teste Paulo, præter id quod positum est, quod est *1. Cor. 3.*
 Christus Iesus. Quod si id Christus nõ est, inanis
 fuit suorum prædicatio, qua utique nihil asseritur
 aliud: inania sunt eorũ scripta ad hoc nimirum so-
 lum edita, vt illud credatur: inanis est & fides no-
 stra, qui his omnibus fidem habemus, vt veris &
 minimè erroneis. Reperietur & Christus ipse fal-
 sus testis, quoniam testificatus est se nobis nusquã *Mat. 28.*
 defuturum, vsque ad consummationem seculi: id
 ipsum etiam cõfirmante Psalmographo, cum ait: *Psal. 39.*
 Quia non repellet Dominus plebem suam, & he-
 reditatem suam non derelinquet, quoadusque iu-
 stitia cõuertatur in iudicium: hoc est, donec Chri-
 stus, qui ipsa est iustitia, nobis à Deo datus sapien-
 tia sanctificatio, & redemptio, vt ait Paulus, reli-
 cta sua longanimitate, ad iudicandum se conuer-
 tat: & proximi eius fiant omnes rectis corde. *1. Co. 1.*

Quod verò hoc tantum ad suos Apostolos, qui *Christum*
 tum illi conuiuiebant, cum sumpta serui forma *sua Eccle-*
 mundum incoheret, nolet ipse referri, vel hac re *sia prese-*
 ad liquidum patet: quòd nimirum vsque ad seculi *ctos nun-*
 consummationem illi non vixerint, sed natura, *quam sua*
 quemadmodum & de vnoquoq; nostrum statu *gratia de-*
 tum est, cesserint. Quandoquidem Petrus, cui e- *stituisse.*
 tiamnum peculiari quadam prærogatiua ligandi *Mat. 5.*
 soluendique pontificium quondam concesserat, *Ioan. 13.*
 mortuus est. Mortuus est & Ioannes, eidem adeò *¶ 21.*
 dilectus, vt in suprema cœna, illius pectori inni-
 xus, tantum de eius plenitudine sciẽtiæ & sapien-
 tiæ hauserat, quantum mortalis infirmitas cape-
 re posset, Mortuus est & Paulus, qui nulla in re *1. Cor. 16.*

1. Tim. 2. se reliquis Apostolis infirmiore esse astruebat
tamen si nihil esset: constitutus utique à Christo &
segregatus p̄ce & Apostolus, ad hoc ut veritate
diceret, non mentiretur, doctor gentium cum
Luc. 10. de & veritate. Mortui sunt denique septuaginta
illi, quibus apud Lucam dedit potestatem calcandi
super serpentes & scorpiones, & super omnes
virtutem inimici. Qui & reuersi à sacri Euangelii
prædicatione, illi dicebant: Domine, etiam demonia
subiiciuntur nobis per nomen tuum.

Cum itaque mortui sint quotquot Christo con-
uixerunt, quis nedum hebes & impos animi
aut præsumat astruere, hoc quod dixit se illis
quam defuturum, de Apostolis tantum, atque de
quibus tum ad os loquebatur, intelligere voluit?
Et non etiam pariter de cæteris, qui in eorum lo-
cum successi sunt? Atque in summa de omnibus

1. Tim. 1. Christo & Ecclesiæ catholicæ ex puro corde, &
conscientia bona, fidèque non simulata adhaerentibus?
Quod subinde vel hac ipsius sententia plus
satis confirmatur, qua in suo nomine coadunatis
pollicetur se in eorum sententiam iturum, si qui

Mat. 18. eum petierint. Si duo, inquit, ex vobis cõsenserint
super terrâ de omni re, quacumque petierint, fiet illis

Spiritus sanctum nusquam sua gratia maiores nostros defuisse.
à patre meo, qui in cœlis est. Vbi enim sũt duo vel
tres cõgregati in nomine meo, ibi sũ in medio cœ-
rũ. Proinde putida ista mēbra & à corpore ortho-
doxæ Ecclesiæ resecta omittentes, ipsi Christo &
iusque electionis vali Paulo inhæreamus fortes in
fide, qui hac insigni venustaq; similitudine probat
Spiritũ sanctum nostros maiores sua gratia nullo

latenus destituisse: sed omni seculo quibuscunque vult, & quodcumque vult illam dispertiri, iuxta suam ipsius liberrimam voluntatem. Sicut (inquit) corpus vnum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum baptizati sumus, siue Iudæi, siue Gentes, siue serui, siue liberi: & omnes in vno spiritu potati sumus. Nam & corpus non est vnum membrum, sed multa. Si dixerit pes, Quoniam non sum manus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore? Et si dixerit auris, Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus: vbi auditus? Si totum auditus: vbi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, vnumquodque corum in corpore sicut voluit. Quod si esset omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus. Hactenus Paulus. vbi quidem ille ex comparatione corporis naturalis ad corpus Christi mysticum, docet vnitatem *Vnitatis seruandam, & schismata vitanda.* & schismata, hoc est, dissidia, contentiones, discordias, dissensiones & novas opiniones *schismata vitanda.* in Ecclesia (quæ est corpus Christi) omnibus modis vitandas. Vt sicut manus non invidet oculo, insigniore officio, & superiore ornatu, & oculi manus inferiori non contemnit, sed sibi inuicem seruiunt, & in vnum consentiunt: ita & in Ecclesia, quæ à Christo passo hucusque ex multis fidelibus consistit, mutuus debet esse & amor & consensus, et si plerique gratis differant. In quo quidem obseruandum

diuum Paulum pedem non facere cum oculis
 ceptionem inire, sed cū manu, quæ paulo se
 superior. Auditum introducere cū oculo con-
 tionem habere, quò ostēdat his inuideri solere
 hæreticis, non solum qui maximum in modū
 cellant, sed iis etiam, qui plusculum prouehunt.
 Atqui si corpus nostrum seditiosum esse non
 cet, quantò minus Christi? Tantò profectò, quò
 tò gratia potentior est, quàm natura. Si igitur
 quit Chrysostronus) vnus nos spiritus formauit
 vnum in corpus redegit (id est enim vnū in cor-
 pus baptizatos nos esse) & mensam eandem
 gitus est, & rignatione eadem omnes perfudit
 enim eodem spiritu potos esse significabat, de-
 de tãto interuallo dissidentes coniuuit: denique
 multa quæ sunt, tū corpus vnum euadunt, cum
 vnum omnia coaluerūt: quid tu differentiam
 sum deorsumque verfas? aut te postremum pro-
 ribus illis, qui primitias spiritus habere merentur
 excelsiorem existimas? Nam quòd tu quidē
 multa corporis vnus esse membra diuersa, illam
 ipsam corporis notam, hanc prerogatiuam esse
 vnum vt sint, efficere posse quæ diuersa sunt,
 multa. Hæc ille. Quemadmodum itaque spiritus
 ille diuinus (cuius vtiq; gratia omnes Christo
 corporamur per baptismū, & fidem in illum, quò
 vnum corpus efficiamur, idq; nō sub diuersis
 ritibus, sed vno eodēq; spiritu, & baptismō
 eodēq; abluti) pro sua illa immensa prouidētia
 cit vt pes infimas partes, manus mediā, & oculi
 arcem ipsam in corpore sortiatur & obtineat,

Chrysostr.

*Ecclesia
 Christi cō-
 sensus &
 concordia.*

tamen inuicem nihil dissidij, controuersia, & tumultus habeant: ita in Ecclesia ipsa fieri debet. Ut nimirum qui humilior est, sit sua conditione contentus: qui sublimior, nil effertur, sed demittat suum percilium: nullos contemnat, nullos à se repellat, nullis insultet, nullum pariat dissidium inter eodē spiritu donatos, nullius gloriam adimat, aut nouo denique inuento veterum eruditionem obfuscet, couellat, damnet, rescindat, atq; demū cornicibus (ut est in prouerbio) oculos configat: cum id diuino munere & dono acceperit, nō propria virtute.

Quibus sanè sincera mēte diductis libratisque, facile erit colligere, q̄ immeritō tenebriones isti, furciferi, mentiū seductores, & magistri erroris, in nostros maiores obgāniant, cum velur canes quidam rabiosi illis adlatrantes, eos asserunt ab hac spiritus gratia ita seclusos, ut in explanādis diuinis scripturis prorsus cæcutierit: se verò ea donatos, qua germanè elucidari habeant. Atqui potestne oculus dicere manui, Opera tua non indigeo? aut iterum caput pedibus, Non estis mihi necessarij?

Quinimo quæ impiis illis videtur mēbra corporis & Ecclesiae infirmiora esse, plerumq; ad opus ministerij Christiani necessariora sunt: & quæ putat ignobiliora, his honorem vberiorē totius Ecclesiae catholicae consensus apponit: & his, quæ illis apparent indecora, copiosiorē addit decorum. In hoc utique suum sponsum imitata, qui, teste Paulo, quæ stulta erant mundi elegit, ut confunderet sapientiora: & infirma mundi, ut cōfunderet fortia: & ignobilia & contemptibilia elegit

*Hæreticos
falsò ma-
ioribus no-
stris obgā-
nive.*

*Elegit Chri-
stus humi-
les ad sua
Ecclesie
ministe-
riū, quò sa-
pientes hu-
ius mundi
& super-
bos confun-
deret.*

& ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret: vt non gloriatur omnis caro in conspectu eius. Ca-

1. Cor. 1.

*Contempe-
ratio cor-
poris Ec-
clesiæ.*

1. Cor. 12.

Apostoli.

Propheta.

*Act. 21. et
11.*

Doctores.

Virtutes.

*Opitula-
tiones &
guberna-
tiones.*

terum honesta nostra nullius egent: sed Deus in temperauit corpus, ei cui deerat abundantior tribuendo honorem: vt non esset schisma vel fractio in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita essent membra. Et si quid pateretur vnum membrum, compaterentur omnia membra: gloriaretur vnum membrum, congauderent omnia membra. Et quosdam quidem posuit ille in Ecclesia: primùm, Apostolos, velut episcopos & legatos Christi, omnia in se qui donorum generes haberēt, & ad quos spectaret totius Ecclesie moderamen, non solùm verbo & actis, sed scripturam etiam. Quò fit quidem vt quæ scripserunt, & quæ ab eis probata fuere, auctoritatem sacræ scripturæ habeant. Secundò, prophetas: non quidem illius veteris testamenti, qui ad Ioãnem Baptistam que perdurârunt: sed qui post Christi aduentum futura prædicerent, quales feruntur in Actis apostolicis quatuor filii Philippi discipuli & Evangelistæ, & Agabus. Tertiò, doctores, qui quæ ab Apostolis & prophetis tradita essent, sincera conscientia fidèq; nõ ficta, & interpretarētur, & ceteros tum eloquẽtia tum piis actionibus & illius vitæ exemplo instruerent. Deinde, virtutes hoc est, qui morbo affectos incolumitati restituerent, aduersariis religionis Christianæ & fidei inferrent supplicia, solo denique verbo in blasphemos animadverterent. Exinde, opitulationes, & gubernationes, hoc est, qui egentibus subsidia

subventionem præstarent, quique imbecillos & ægros amplecterentur, susciperent, & de his curam haberent, & gubernarent. Ad postremum, genera linguarum, ac sermonum interpretationes. Indulgens quidem pater ille luminum, a quo *Iaco. 1.* omne donū optimum perfectumque descendit, hoc pacto unicuique Spiritus manifestationem, prout commodissimum fuit illi primo orientis Ecclesiæ statui: quò sic vel tandem omnia membra paulatim formarentur atque coalescerent in vnum corpus, firmisque radicibus in hominum pectoribus inhareret religio: dum vnum membrum, alterius curam gereret: & quod maiori in precio esset, maiorem de inferiori imbecilliorique haberet sollicitudinem. Si vnum pateretur, condoleret reliqua. Si vnum honore afficeretur, *Non omnes omnia* cōgratularentur omnia. Esset denique decus omnium commune, communisque omnium dolor, *Spiritus charisimatæ ac dispensationes obtinere.* pari cōmunique prouidentia sibi omnibus prospicientiū. Nunquid enim omnes Apostoli? Nunquid omnes propheta? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes habent gratiam curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Cæterum si quis videtur contentiosus esse, *I. Cor. 12.* nos hanc consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

Quid ergo ad hæc effabere, ô detestande hæretice? Quid calumniæ aut assuetarum fallaciarum obtendere poteris? Num deinceps sacras scripturas interpretari, earumque mysteriorum cogni-

tionem, hoc est, illorum recōditos & allegorice
 sensus eruere tibi vni donatum esse te efferes, in-
 ctabisque: cæteris hæcenus errore obcæcatis? Ma-
 ximè, inquit. At quo tandem spiritu? Eorū, de ce-
 ius plenitudine, & exuberantiâ omnes fideles ac-
 cepisse diuus Ioannes asserit? Et quem Salomon
 libri Sapientiæ capite septimo sanctum diffini-
 multiplicem, vnicum, disertum, mobilem, inco-
 quatum, certum, suauem, boni amantem, ac-
 tum, non vetantem bene agere, humanum, boni-
 gnum, stabilem, securum, omnem habentem vir-
 tutem, omnia prospicientem, omnes spiritus ca-
 pientem, intelligibilem, mundum, subtilem? En-
 ne, inquam, spiritu præditus es ad diuinas scriptu-
 ras elucidandas, qui te eo tantopere iactitas? Re-
 liquis, ab hinc quingētis annis supra mille sumum,
 densissimū atque inextricabili errori succumben-
 tibus: Si eo sanè suffultus es, vt astruis, iis quoque
 adminiculis te præditum esse necesse est, quæ hic
 recenset Salomon: citra quæ alioqui genūm
 sensum scripturarum assequi perquam arduum
 est. Sin minus (vt est in procliu colligere) dupli-
 cem itidem fore spiritum, quo tum illi, tum tu
 tuique affecta agimini, fateri conuenit. Quod &
 diuus ille Ioannes contestari videtur, cum tam
 impensè suos admonet, vt non omni spiritu
 dem adhibeant: sed probent & experiantur spi-
 ritus si ex Deo sint, an non: hoc est, si dogma,
 sensus, & mens diuinas scripturas tractatum, spi-
 ritum sanctum redoleant, necne. Cuius rei ra-
 tionem subinferens: Quoniâ, inquit, multi pfer-

*Ioan. 1.
 Spiritus
 intelligē-
 tia quæ-
 lis.*

*Spiritus
 duplex.*

.Ioan. 4

dopropheteꝝ eruperunt in mundū. Quos itē qua
 ratione explorare valeas, demōstrans: Qui nouit
 Deū (ait) audit nos. Quos nos? Nēpe Mosen, Pro-
 phetas, Apostolos, eorū successores, qui diuinas
 literas syncerē interpretati sunt: quos etiā nū plu-
 ribus in locis Paulus Prophetas appellat. In quo-
 rū denique gratiam, hanc Christus profert senten-
 tiam, quā paulō antē retulim⁹: Qui vos audit, me
 audit: & qui vos spernit, me spernit. Et rursum:
 Qui ex Deo est, verba Dei audit. Vnde infert Ioā-
 nes: Qui nō est ex Deo, non audit nos. In hoc co-
 gnoscimus spiritū veritatis, & spiritū erroris. Illo
 quidē qui p̄ditus est, ei merces cōtinuō p̄sens
 redditur: nēpe q̄ omnibus, quibus infederit, mel-
 lis quendā odorē inspiret, & breui cōtactu vim
 sui relinquat: vt opte, iuxta Isaiaꝝ sententiā, super
 humilē & quietū, & tremētē ad verba sua requie-
 scere solitus: ablactatos deniq; a lacte, & auulsos
 ab vberibus docens scientiā, & auditū intelligere
 faciēs. Illos nimirū, qui, iuxta diui Petri cohorta-
 tionē, deposita omni malitia, & omni dolo, & si-
 mulationibus, & inuidētis, & omnibus detractio-
 nibus, sicut modō geniti infantes, lac illud nō cor-
 poris, sed animi, quod dolum nescit, appetunt: vt
 per illud subolefcent in eum, qui dulcis est, &
 humilis corde, misericors denique, & miserator.
 Quo certē nomine & Christus apud Lucam
 agit gratias patri, quod quæ celasset sapientes
 & prudentes, hoc est, Scribas, & Phariseos,
 & Philosophos: reuelasset paruulis, vtique mali-
 tia, simplicibus deniq;, & iuxta mundum stultis,

*Quomodo
 Catholici
 ab hereticis
 fecerunt
 possunt.*

*Luc. 8.
 Ioan. 8.
 1. Ioan. 4
 Spiritus
 veritatis.*

Isa. 28.

1. Pet. 2.

*Mat. 23.
 Psal. 114.*

Luc. 10.

1. Cor. 1.
Isa. 9.

sensibus autē perfectis: sicut scriptū est. Per dā
 sapientia sapientium, & prudentiam prudentium re-
 probabo. Nam quia in Dei sapientia non cognouit
 mundus per sapientiam Deum, placuit Deo
 per stultitiam prædicationis, saluos facere creden-
 tes. Quod perinde est, ac si diceret: Quoniam
 Christum veram Dei sapientiam prædicantem,
 & Apostolos, eorumque succedaneos Euangelii
 Dei annūciantes, neglexerūt qui mūdāna sapi-
 entia, & per suam sapientiam (quæ rebus externis
 inanibus prorsus inhæret) Dei notitiam non
 assecuti: placuit Deo largiri salutem credentibus
 per eorum prædicationem, qui stulti, stolidi, im-
 becilli, & abiectionis a mundo & æterni
 affeclis censebantur. Quia quod stultum est Deo
 id est, quod illi ridiculum iudicant de Deo & de
 Christo, sapientius est hominibus: & quod im-
 becillimum est Dei, id est, quod imbecille existimant
 fortius est hominibus. Nempe qui non sublimi-
 tate sermonis aut sapientiæ freti, hoc est, orationis
 ornatu, eloquentia sermonis, verborum leni-
 cinio, syllogismis, & vanis ratiocinationibus, in-
 star Demosthenis cuiuspiā, Platonis, atque Ciceronis,
 sed sola ostensione spiritus & virtutis, citationi
 Christianæ mundum subiugârunt: quod tandem
 credentium fides non hominum sapientiæ, sed
 Dei virtuti ascriberetur. Sicut scriptum est,
 Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec
 in cor hominis ascenderūt, quæ præparauit Deus
 iis, qui diligūt illum. Nobis autem (inquit Paulus)
 reuelauit Deus per Spiritum Sanctum: spiritus

1. Cor. 2.
Isa. 64.

himi omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita, & quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei. Nos autem non spiritum huius mundi accipimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis, quæ & loquimur: non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo, qui videlicet affectus sequitur humanos, putans nullo sibi opus esse præsidio divino ad divinorum mysteriorum notitiâ, sed omnia volens assequi & cognoscere ratione humana & naturali, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, sed omnia stulta existimat, quæ spiritus sunt. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur: id est, per fidem & spiritum demonstratur. Sicut scriptum est: Quis cognovit sensum Domini? Aut quis instruxit eum?

Animalis homo, qui dicitur.

Spiritus erroris.

1. Tim. 4.

Atqui hic est ille spiritus erroris, se utique efferens, atque extollens super omnem Dei scientiam: de quo Paulus, Spiritus, inquit (haud dubie quin ille divinus) certo loquitur, quod in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypochrissi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam. Unde quoties Deus hominum impietate provocatur, & ob scelera nostra alienatus à nobis, parat ultionem, quæ cum delinquente cõterat simul & delictum: non alio capaciore organo uti consuevit, quam hoc mendacij errorisque spiritu. Ita ab eo in libris regum

Eccle. 27.

3. Reg. 22.

D

mittitur spiritus mendax in ore prophetarū, qui regem in calamitatem, quam eius merebatur impietas, coniiciat. Sic etiam hac tempestate non mirum videri debet, si efficaciam illusionis (ut

2. Thē. 2.

Paulus loquitur) ille nobis immittat, qui totius mundi detenti sceleribus, ut mendacio potius fidem adhibeamus, quàm veritati, approbemus

2. Tim. 4.

que iniustitiam citius, quàm aequitatem. De qua alioqui tempestate quondam diuus Paulus variabatur, in hūc modum suum Timothæum cum adiuratione exhortans: Prædica verbum, in opportunè, importunè, argue, observa, in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum homines sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad

Prurientes auribus.

sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, hoc est, qui scalpāt, titillent, ac debellant hominū aures orationis voluptate, non quæ radant veritate: qui loquantur quæ iuuent semper, non quæ contristēt. Sicque à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autē conuertentur.

Conscriptio verbi Domini decepti in verbum per pseudoprophetas.

Execl. 14.

De hoc rursus mendacij & erroris spiritu atque pseudoprophetarū exitio apud Ezechielem habetur in hæc verba. Et factus est, inquit, sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordib⁹ suis, & scādalu iniquitatis suæ statuerunt cōtra faciē suā: nūquid interrogat⁹ respōdebo eis? Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dñs Deus: Homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scādalu iniquitatis suæ statuerit cōtra faciē suā, & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in mul-

titudine immunditiarum suarum. Ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt à me. Et ponam faciem meam super hominem illum, & faciam illum in exemplum, & in proverbum, & disperdam eum de medio populi mei: & scietis quia ego Dominus. Et propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum: ego Dominus decepti prophetam illum. Et extendam manum meam super illum, & delebo eum de medio populi mei Israel. Et portabunt iniquitatem suam: iuxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetae erit: ut non erret ultra domus Israel à me, neque polluat in vniuersis preuaricationibus suis: sed sint mihi in populum, & ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum. Haecenus propheta.

Ab hoc item mendacij spiritu suis Corinthiis non modicum timens diuus ille Paulus, in hanc sententiam eis scribebat. Metuo ne qua fiat, ut quemadmodum serpens Euam decepit versutia sua: ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quae est erga Christum. At cur istud metuis, ô Paule? Quia inquit, eiusmodi pseudoapostoli, qui vobis imponere conantur, sunt operarij subdoli, transfigurantes se in veros Apostolos Christi. Neque id quidem mirum, quandoquidem & Satanas ipse transfigurat se in angelum lucis. Quod sit, ut non magnum sit, si & illius ministri personam in se transferant, quasi sint ministri iustitiae: cum nihilominus sint homines mente corrupti, reprobi circa fident: confitentes porro se nosse Deum, ceterum factis negantes: utpote abominabiles,

2. Cor. 11.
In veros
Apostolos
transfigu-
rati heretici.

Haereticâ
Satanæ
ministris.
2. Timo. 3.
Tit. 1.

inobediētes, intractabiles, vaniloqui, mētū sedē-
ctores, & ad omne opus bonū reprobī: subuen-
tes deniq; vniuersas domos, docētes quē nō opo-
ret, turpis lucri gratia. Quē sanē omnia, quā pro-
phetico spiritu sit locutus Paulus (vt est) ex huius
cōtagionis violētia, iā penē vniuersas totius Gē-
lię (vt exteras nationes taceā interim) academię
vrbes, & vicos occupāte, facile est elicere. Quā
modū etiā cū ante aliquot annos studij gratiā
Pictaviū aditurus, Aurelia transirē, quidā illic
gēs, Latini & Attici sermonis faciūdia clarissimū
(quem forsā obiter antiquę amicitia causa in-
uiseram) prāter cætera inter nos vltro citroque
habita, mihi quā familiarissimē denarrauit, non
paucos, qui huic factioni adhærescerent, eō in-
nā adductos esse, vt de Christo non solum prae-

Huius sc-
poris A-
bet id est,
sine Deo,
& à Deo
alieni.
sentirēt: sed an Deus quidē esset, qui rebus con-
leret, eāsque moderaretur & regeret, addubitatū
Cū, vel Marco Tullio teste, nulla gēs tam in-
tamq; rudis, nemo denique omniū tam sit inme-
nis, atque tam efferis moribus, cuius mentē non
imbuerit vnus Dei opinio: atque illi insitū sit
persuasum, esse aliquā Dei prouidētiam, quā
collocutio hominū aut cōsensus efficiat, nō in-
tutis opinio sit cōfirmata, non legibus. Quinimo
(vt ait Aristoteles, & est ab eodē Tullio repetitū)
si essent homines, qui sub terra semper habitā-
sent, & deinde repentē euadere in hæc loca, quā
nos incolimus, atque exire potuissent, pulcherrimū
ne mundi, cursibūque stellarū ordinatissimū cō-
spectis, profectò & esse Deū, & hæc tanta opo-

Aristote-
lis notan-
da senten-
tia.

Dei esse arbitrarentur. At verò aliquid menti cuiuspiam Christi sanguine renati insidere diffidentia poterit, de quo nec barbaræ quidem nationes diffiderunt? Proh Deum atque hominum fidem!

Ceterum eò tandè progressa est detestanda huiusmodi impiorum sententia atque opinio, ut falsæ cuiuslibet libertati innixi, quam ceu ex literis sacris, sed à suis magistris erroris malè intellectis atque depravatis exproptâ, sibi pretextuerunt, omni lasciviæ & libidini more pecudum sese dederint: indeque adeo vitam eneruè, & quovis scorto abiectiorem exigant: illam nimirum regij concionatoris, ut cæteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem absurdè accipientes sententiam (nam, diuo Augustino autore, ibi malè vivitur, ubi de Deo sana non est sententia) quam ille sub tali Epicureorum nomine protulit: Dixi, inquit, in corde meo de statu filiorum hominum, quomodo Deus elegit eos, ut appareat similes esse beatis, Quia vnus euentus est hominis & iumentorum, & æqua vtriusque conditio. Sicut moritur homo, & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius: quoniam omnia subiacent vanitati: & omnia pergunt ad vnum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter reuertuntur.

Quis nouit si spiritus filiorum Adæ ascendat sursum: & si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehendi nihil melius esse, quam lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius? Hæc sunt, inquam, quæ dicunt isti, & meditantur apud se, cogitantes non rectè, dum suæ erroneæ sententiam locum facere adnuntur, Interim nihilominus

*Libertas
falsa, vel
men malitia.*

*Epicurei
huius
temporis, se
de ratione
natos
arbitrantes,
qua
vniuersa
spirantia.*
Eccle. 3.

Psal. 48.

dum huic prauæ meditationi incumbūt, huic v
dum student detestandæ opiniononi, collocati
iumentis insipientibus, & similes facti irratio
libus, hac via pecorū & brutorū desideria & mo
res referunt. Nescientes utique, aut nescire vol
tes præ mentis hebetudine ac cœcitate, vitā ter
nam hominem manere post huius carnis quam
circūferimus interitū: utpote nulla fide, qua
hoc dignosci potest, nec ratione quidem sub
Nā cūm omni homini à Deo fuerit cōstitutū,
rationis sceptro vsus, brutis omnib' dominat
ille verò abiectis proprii regni insignibus, sibi
inter pecora cōstituat, cōsiderationē oīm de
celestibus animo exuens, & irrationabile animi
partē sibi dominā statuēs: nemo inde nō dicit
quin ille brutorū oīm insanīā excedat. In sen
porrò nō solūm inaniū illorū Philosophorū
pedoclis, Aristoxeni, Zenocratis, Dicearchi, Ana
agore, Diagore, Asclepiadis, Hippocratis, Hippo
chi, Anaximenis, Criti, Parmenidis, Zenop
Plinii, Marci Varronis, atq; taliū innumerabil
Epicureorū, Saduceorūq;, nēpe existimantiū
hominē cōmori corpori: sed & in æquē petro
Arabiorū quorūdā hereticorū dogma man
pedib'q; (q; dicitur) eūtes: quos diuus Isidorus
trahit prorupisse amētiæ: ut præcedētiū philo
rum instar assererēt, animā hominū beluarū
simul cū corpore mori, atq; in nouissimo die
q; resurgere. Aut certē in superstitione illorū
Cherinthianorū heresim, qui inter cetera cō
sionē obseruātes, mille annos post resurrectionē
in voluptate carnis victuros homines prædicā

*Quorūdā
philoso
phorum o
pinio dete
standa.*

*Arabico
rum here
ticorum
dogma.*

*Cherinthi
anorū*

Quæ omnia quantum sint inania, & libero homine indigna, tum primum diuinus ille Plato, libro qui est de Animo, Aristoteles quoque & Seneca, tum vel precipue Marcus Tullius libro Tusculanarum questionum primo, liquidò demonstrat: eum eorum opinionem ceu erroneam ac detestandam refellentes, animorum immortalitatem lucidè aperiunt & docent. Cum interim istorum, morte brutorum uiuentium, in hoc stet sententia, ut illud Psalmographi dicant in corde suo, quod in eorum detestationem protulit: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Ideoque corrupti, & abominabiles facti in studiis suis, non est inter eos qui faciat bonum, non est usque ad unum. Malevolentes utique, iuxta Pauli testimonium, mentem atque animum elcisi stabilire, quæ non profuerunt ambulanti in eis, quam gratia Evangelica. Proinde non mirum si, eum Deum cognouerint, nec sicut Deum glorificauerint, aut gratias egerint, sed euauerint in cogitationibus suis, & obscuratum sit insipiens cor eorum: ita quoque eos ille tradiderit in reprobam mentem, ut & faciant & credant, quæ non conueniunt nec facere, nec credere. Si enim (inquit Petrus) refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, atque insipientium errore traducti excidant à propria firmitate: facta sunt eis posteriora, deteriora prioribus. Melius enim fuisset illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrosum conuertere ab eo, quod illis traditum est,

D iij

*Psal. 13. 5.**52.**Hebr. 13.**Rom. 1.**Relapsus
in deterio-**14.**2. Pet. 2.*

Pro. 26.

sancto mandato. Conrigit enim eis illud veti proverbij: Canis reuersus ad suum vomitum: & Solota in volutabro luti. Quos alioqui suis coloribus depingens idem Apostolus, deque eorum immedicabili contumacia, corruptissimis moribus, iniquis consiliis, ac impuris sermonibus raticinans, ita fideles præmunit vt ab illis caueant

2o Pet. 3.

& in puritate vitæ ambulent: Hoc primum sermone (inquit) quod venient in nouissimis diebus deceptioe illusores, qui iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicant, Vbi est promissio aut aduētus eius? Ex quo enim patres dormierunt omnia sic perseverant ab initio creaturæ. Latronim eos hoc volētes, quod cæli erāt prius, & terra de aqua, & per aquam, consistens verbo Dei per quæ ille tunc mundus aqua inundatus perit Cæli autem qui nunc sunt & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in die iudicij & perditionis impiorum hominum, illorumque portio

Per plures sient, qui Christum nondū venisse existimant.

Sapient. 17.

1. Timo. 1.

Basilides

hereticus.

Paulianis,

à Paulo

Samotano

exortis.

mum, qui Christum nondum venisse cum Iudæis negant. Sunt etenim per plures huiusce factionis quemadmodum paucis supra retulimus (nā tunc Sapiēte, audeat sēua læsa semel conscientia qua repulsa, autore Paulo, nonnulli circa fidem naufragium fecerunt) qui non solum pudēditis, sed ore etiam sacrilego se illum nosse abrogent. In hoc profectō cum impio illo ac scelerato Basilide conuenientes, qui (vt autor est paulo se perius adductus Isidorus) inter reliquas quas Deū protulit blasphemias, passum quoque Iesum inficiatus est. Aut certē cū Paulianis illis, affectu

tibus Christum non semper fuisse: sed à Marià
 matre sumpsisse initium. Quò fit quidem, vt non
 minima admiratione teneat, quò fiat, vt cum &
 istorum, & Appellitarum, & Carpocratinarum, &
 Valentinianorum nefaria dogmata, magno iam
 olim totius orbis consensu explora sint & exhibi-
 tata, in tantam nihilominus huius seculi mortales
 insaniam collapsi sint, vt illa iam ab hinc plus mi-
 nus trecentis aut quadringentis annis consopita,
 in hanc aetatem reuehere præsumpserint. Quo-
 rum sanè primi, Christum non verum Deum, sed
 hominem in phantasia apparuisse affirmant. Se-
 cundi, Christum hominè fuisse tantum, & de vtro-
 que sexu progenitum dicunt. Tertiorum dogma
 pestiferum in hoc est, vt scelera quædam in origi-
 ne Dei creatoris inducant. Christum denique de
 virgine nihil corporis assumpsisse: sed per eam
 quasi per fistulam aut canalem trāsisse adstruant.
 Quid tandem istorum veritatis oppugnatorum
 plerique? Quid? Non hisce solummodò dete-
 standis dogmatibus accedunt: verum etiam instar
 impiorum illorum militum scelerata mercede con-
 ductorum, quò apud promiscuum vulgus passim
 Christum non verè à mortuis surrexisse, sed à suis
 discipulis noctu suffuratum deprædicarent, alij
 quidem omnibus modis denegant ac detestan-
 tur: alij verò (quod non minus exhorredum est)
 illum summum impostorem fuisse, cum principi-
 bus illis Sacerdotum & Phariseis asseuerant. Quæ-
 quã ne hoc quidem expedire præ execranda blas-
 phemia, & vix sine decori Christiani nominis læ-

Appellite

*Carpocra-
tini.*

*Valenti-
niani.*

*Huius tē-
poris veri-
tatis oppu-
gnatores.
Mat. 28.*

Ibid. 27.

sione, promiscuis auribus & imperitæ multitudine prostituere, sat scio. Attamen quia in nonnullis Gallia vrbibus penes aliquos rem ita habuit ab hinc aliquot annis (nescio si adhuc habeat) & de hac re aliquot libros, qui vsque ad manus deuenerunt, impiè editos, nouerunt plurimi: tanta eiaculari conuitia mortalit ab humunculo in creatorem seruatorémque omnium hominum silentio tegere, non minus inhumanum, quàm tolerare duximus: reformidantes ut que in illam prophetæ execrationem incidere, quam, ob scelera populi sui à se minus impendentes, arden tērque, ac rigidè obiurgata, de se promissa, inquit, mihi, quia tacui: quia vir pollutus labia habeo ego sum, & in medio populi polluta labia habeo ego habito. Sed &, cum diuo Paulo, nihil aduersus veritatem possumus, sed pro veritate.

Isa. 5.

2. Cor. 13.

Tametsi hæc propriè in omnes Lutheri, atque recentium schismaticorum fautores dici non possunt, quos alioqui non eò amentia collapsos arbitror, ut illa dicere, nedum mente concipere velint: verum enim verò in nonnullos huius temporis Epicureos, ac Sardanapalos, hoc est, Dei ac salutis prorsum immemores. Qui nihilominus istorum dogmatibus freti, indèque audacior effecti, variis ac peregrinis doctrinis, desideris denique inutilibus & nociuis abducuntur in interitum & perditionem. Corrupti quidem inquit Paulus) iuxta desideria erroris, semperque aduenientes, & nunquam ad cognitionem veritatis peruenientes. Ad illa porrò, ceu pisces quidam hauriuntur.

2. Timo. 3.

Ephes. 4.

esca prætento facilius allecti, quòd isti suis ambagibus & illectamentis, quibus imponunt incautis & minus providis, prætendere soleant incredibile quidam illecebram, qua facilè vel optimus quisque capitur: remissis Veneris, & omnium voluptatum habenis, ne hamum præsentes illi, à morfu, hoc est, eorum impostura resiliant.

Hereticorum impostura.

Habent subinde hoc genus imposturæ, ut duo triaue verba ex qualibet sacræ scripturæ sententia decerpant, eaque nuda, nonnunquam immutata nonnihil, sed & quàm fieri potest intellectu difficillima: humanis etiamnum sensibus, qui à sibi cuilibet ingenta natura in malum propendet pectore toto, ut opus non sit addere oleum camino, accommodatissima. Addentes plerumque ex suo arbitrio nonnullas confirmationes, & si quid est quod mitiget, quòd extenuet, quod exaggeret, suadeat, afficiat, flectat, ducaturque multitudinem, & causam adiuget, pratermissis his, quæ dubium sermonem elucidant: quòd alioqui, iuxta Euàgelicum illud ex Isaiæ oraculis depromptum, *Mat. 13. Is. 6.* audientes non audiant, & qui sibi videntur aliquid scire, intelligendo, nihil intelligant, & acutè cernere, excutiant & allucinètur. Sicque tandem graui peccati pondere pressi, incrassetur cor eorù non minus quàm malleatoris incus: indèque auribus grauius audiant, & oculos suos ad veritatè occludat: ne quãdo videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & faciat eos Dominus. Illi quidem altera manu (ut est apud Comicum) ferentes lapidem, panem

Aliud genus imposturæ.

altera ostendentes. Benuoli mactatores, & clementes lanista.

*Hæretico-
vni igno-
rantia.*

Atque ideo fit, vt si cōtingat illos in abruptum aliquod & subtile differendi genus venire: aut in salebras quasdā, & velut spinosa dumeta sacræ literarum (quæ non pauca plerisque in locis legiti occurrunt, contra illos, qui, quum nihil intēgant, nihil etiam caliginis in eis reperiunt) incho- re: aut hærent in vado, aut è Sylla (quod aiunt) in Charybdim deuoluuntur: aut illa certè in suos ef- fectus detorquendo, omnino deprauant & cor- rumpunt. Volentes (inquit Paulus) esse legis do- ctiores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant: vtpote à charitate de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta proficiscente aberrantes, cōuersi in vaniloquium.

1. Tim. 1.

*Chryso-
stomo.*

Quippe, autore Chrysofomo, arte opus est, ne quis incassum iacula dirigat, neu extra signum sagittas intorqueat: vt necessariò opus sit spiritu gratia. Sunt enim plurima, quæ à recto itinere nos- tros frustrantur conatus, cum ad vnum signum intētio tota dirigēda sit. Quapropter hinc iam hæ- reticos arguit imperitia, cum nesciant destinatio- nem legis, ac tempus ignorent, quatenus eorum futura erat. Id porrò fit ex charitatis desertione, ex quo & ignorantia gignitur. Nam cum anima seipsam negotiis carnalibus penitus dediderit, pe- betatur illius acies, ac prorsus obtunditur. Vbi- nim charitate exciderit, necessariò ad contentio- nis deuoluitur studia: iamque mentis acies nihil aliud quàm rixas conspiciari potest, Nempè quæ

*Hæretic
imperitia
arguit.*

is, q
cupi
quæ
vale
A
uitat
suum
strat
In p
Qua
inde
non
verò
fauo
anim
infu
spe
inge
expe
uert
ta &
Dei
sus d
pron
tur, h
præ
dito
traha
patre
bis, p
renat

is, qui aliqua huiusmodi rerum temporalium cō-
cupiscentia detinetur, eiusmodi vitio ebrius, ne-
quaquam de veritate integrum atque illibatum
valet proferre iudiciū. Hactenus Chrysostomus.

A quorum sanè sycophantia, impostura, & pra-
uitate animi, quantum Deus abhorreat, id per
suum prophetam Ieremiam liquidò common-
strat, cum illum hac allegoria loquentem induit:
In prophetis Ierusalem (inquit) vidi horribilia.
Quæ? Adulterium (ait) & iter mendacij. Quid de-
inde? Et confortauerunt manus pessimorum, vt
non conuerteretur vnusquisque à malitia sua. Id
verò quonam pacto? Dum me hercle sub mellito
fauo mortiferum virus transfundunt in hominū
animos, & sub succo & medula veritatis, mentita
infusione spiritus, quoslibet credulos deludunt, &
spe vana producunt, mendacium veritatis loco
ingerētes. Dum videlicet à sacro altari Christum
expellunt, sacrosanctam missam delent, altaria e-
uertunt, diuorum cultus & imagines auferūt, vo-
ta & monasteria violant, quæstui vnicè studentes,
Dei Ecclesias suppilant ac deprēdantur. Alij rur-
sus dum Christi doctrinam prorsus abnegāt, Dei
promissiones derident, eius iudicium non verē-
tur, hac futili ratione freti, quòd omnia (vti iam
præmisimus) ab initio creature, id est, ab orbe cō-
dito perseuerent, eodēque semper ordine pro-
trahantur & permaneant. Mortui (inquiunt) sunt
patres: ne vnus quidem rediit, qui nunciaret no-
bis, post hanc vitam aliam superesse. Nil præterea
renatum est. Eadem semper videtur mūdi facies.

*Quantum
Deus ha-
reticorum
imposturas
desectur.
Iere. 23.*

*Impiorum
ratio.
2. Pet. 3.*

Vices sunt nascentium & morientium. Quare ista sic habeant, quid expectatur, iudicium, an resurrectio? Viuamus laurè, dū hīc viuitur. Hæc quæ nobis terramenta iudicij adducunt, spectra sunt, & solæ minæ: quibus nos & decipiunt & in feritatem pertrahere cōnituntur. Deus neque curat, neq; respicit nos. Edamus, & bibamus, eras enim moriemur. Quid nostra refert de ieiuniis, fide, & testimoniis, & immortalitate dicere? Hæc missa faciamus: viris hypocritis, & seipos affligētib; relinquamus. Agite, protrahamus noctes & dies uacuandis cyphis: de poculis, conuiujs, & formosis puellis solum verba faciamus. Quid nobis illa religio noua & Christiana, nuper inuenta, emulmenti attulit? Nihil certè. Dum voluptuosè olim uiueremus, potaremur, scortaremur, succedebant omnia pro votis & animi sententia. At uerò cum huiusmodi nugigeruli & obstreperi quidam nunc de fide, immortalitate, mundo spernent, inueteratam occinunt cantilenam, & quædam amplectēdo Euāgelio intonant, nihil non aduersi nobis accidit. Quare præstat voluptati operam dare, quàm philosophiam illam Euāgelicam amplexari. Illa sunt horribilia, quæ in prophetis Ierusalem, hoc est, Ecclesiæ instantis seculi quomdam cernebat futura Ieremias. Hoc adulterium & mendacij huiusmodi impostorum, porcorum uerius quàm hominum. Hæc blasphemæ voces: quibus cum Dei iudicium negant, negant itidem ipsum Deum in promissis suis semper veracem. Negant & ipsam mortuorū resurrectionem, cum

Impij & heretici curant ea solum, quæ sunt uentris.

Iere. 23.

ad iudicium expectetur omnium resurrectio. Ne-
gant præterea & ipsum Deum fore iustum. Iniu-
stus enim videretur, si nõ esset futurum iudicium
& premium, tam piis, quàm impiis, pro ratione o-
perum fidei & perfidiæ cuiuslibet paratum. Adimunt
postremò omnem spem, qua hinc durant pii, & Deo
seruiunt, cum mortalitatem animæ suo errore, suâ-
que blasphemia videntur asserere. Quo quid po-
test esse magis impium? quid magis detestandum?
quid denique æquè blasphemum? Quod profe-
ctò ubi semel receptum est & animo insitum, ibi
fidem omnino tolli necesse est. Quæ item subla-
ta, simul adimi & omnis humanæ vitæ societate.
Nampe quòd, vel autore M. Tullio, firmamertum
stabilitatis & constantiæ eius quam in hominum
societate querim, sit fides. Nihil enim stabile est,
quod infidum est: atqui fidum esse non potest mul-
tiplex ingenium & tortuosum. Quandoquidem,
teste Sapiente, perversæ cogitationes separant à
Deo: probata autem virtus corripit insipientes.
Quoniam in maliuolâ animâ non introipit sapien-
tia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spi-
ritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & au-
feret se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu,
& corripietur à superueniente iniquitate, hoc
est, ultione & vindicta. Benignus est enim spiri-
tus sapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis
suis: quoniam renū illius testis est Deus, & cordis
illius scrutator est verus, & linguæ eius auditor.
Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest late-
re, nec præteriet illum corripiens iudicium. Vnde

*Nihil sta-
bile, quod
infidum est.*

Sap. vi.

*Spiritus
sapientiæ
qualis.*

Ierc. 23. infert propheta : Facti sunt mihi tales prophetae ait Dominus, vt Sodoma, & habitatores Ierusalem quasi Gomorrha. Idcirco via illorū, qui eos auerunt, erit quasi lubricum in tenebris. Impellent enim, & corruent in ea, & afferam super eos mela, annum visitationis eorum, ait Dominus.

Heretici prohibent suu audi.

lite ergo audire verba huiusmodi prophetarum qui prophetāt vobis, & decipiunt vos, vt potestationem cordis sui loquentes, non de ore Domini. Hoc est, veterum interpretationem respicientes & suam sic vobis opposcentes, velut ex oraculo proditam : cū contrā ab erroris & mendacii spiritu proficiscatur. Cuperes autem aperire deceptionem, aut mendacium euidentius, quam se vnico agi Spiritu sancto passim iactare: non maioribus densissimis tenebris vel pressis, vel pultis, per quos nobis traditæ sunt scripturae, pro hominis captu intellectæ, vt nobis quocumque essent peruiæ? Sacrosanctum Euangelium aduersusque ipsorum atatem latuisse? nec vllum veritatis lumen orbem Christianum ab Apostolis hucusque habuisse? nec deinceps quidem habiturum nisi eorum opera à Deo in hoc excitata fuissent, vt vniuerso mūdo illucesceret? Huc vtrique ea ratione nervos intendentes, vt simplices animas, quæ Christi sibi despōsavit, & precio magno redemptas alienent ab eo, & Saranę tradant illudendas.

Nervi hereticorum quo redāt.

2. Cor. 11. Ecclē. 19. 2. Cor. 4.

que tandem nimium credulus populus, & idcirco leuis corde, talium adulterantium & dolo tractantium verbum Dei, versantium denique (vt Paulus loquitur) per astutiam, non manifestatione

tatis, falsis dogmatibus corruptus, sensim recedat à Deo salutari suo, cum se subducit ab Ecclesie catholice (extra quam alioqui non est salus) commercio. Quo sanè diuortio quid, quaeso, deploratius? quid miserius? Vnde subsequitur. Vsq; quo istud erit (ait Dominus) in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetatum seductiones cordis sui? Qui dicunt impiis qui blasphemant me, Locut⁹ est Dominus, pax erit vobis: & omnibus qui ambulant in prauitate cordis sui, Non veniet super vos malum. Qui hinc volunt facere, vt obliuiscatur populus meus nominis mei propter somnia, quæ narrat vnusquisque ad proximum suum. Quamobrem ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non reuertetur furor Domini vsquedum faciat, & vsquedum cõpleat cogitationem cordis sui: in nouissimis diebus intelligetis consilium eius. Hactenus Jeremias.

1. Tim. 3.

Iere. 3.

Hereticorum grauis vltio.

Qua ratione pronuntiari possunt an spiritus Dei agantur, qui hac ætate eo se tan- to opere effert.

Ceterum qua ratione explorare valeas, si spiritu diuino, vt se iactitant, agantur, an non: verine sint, an falsi propheta: somniarores, an veraces: hac eleganti venustaque inductione aperit. Propheta (inquit) qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid paleas ad triticum? dicit Dominus. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus coterens petram? Ex quo quidem colligere licet illum, qui charitatis igne non inardeat, & perinde quasi malleus super animi sui incudem assiduè lachrimarum

E.

& pœnitentiæ imbribus non percutiat, quò illius
 vitia retundat, & durum cor hoc igne emolliat
 non magis posse ad ignitū Dei eloquiū accedere
 quàm palea ad triticum. Non plus illi commeteri
 esse cum diuinæ scripturæ germana intelligentia
 quàm iustitiæ cum iniustitia. Nō plus cum ea cō-
 munionis, quàm luci cum tenebris. Non plus iō
 cordiæ cum aduersario suo, cū est in hac a-
 rumnali via, quàm Christo cum Belial. Non plu-
 denique fortis & conuentionis, quàm inest fide-
 li cum infideli, aut tēplo Dei cum idolis. Etenim
 eadem confirmante scriptura, Deus noster ignis
 consumens est. Et Salomon. Omnis sermo Dei
 ignitus, clypeus est omnibus sperantibus in se.
 Quapropter ne addas quicquam verbis illius, nō
 est, non aliter illa interpreteris, quàm (duce Sapien-
 tisancto per eos qui ad id selecti fuerunt) ille inter-
 pretatus est, ne arguaris, inueniarisque mētiar.
 Porrò qui timet Deum (inquit Sapiens) faciet
 bona: & qui continens est iustitiæ, apprehendet
 illam, & obuiabit illi quasi mater honorificata,
 quasi mulier à virginitate suscipiet illum. Con-
 bit illum pane vitæ & intellectus, & aqua sapien-
 tiæ salutaris potabit illum, & firmabitur in illa
 & non flectetur: & continebit illum, & non con-
 fundetur: & exalrabit illum apud proximos suos
 & in medio Ecclesiæ aperiet os eius, & adim-
 plebit illum spiritu sapientiæ & intellectus, &
 stola gloriæ vestiet illum. Homines stulti non
 apprehendent illam: & homines sensati obui-
 bunt illi. Homines stulti non videbunt eam

1. Cor. 6.

Mat. 5.

Deut. 4.

Hebr. 12.

Prov. 30.

Diminariū
 scriptura-
 rum intel-
 ligeniā ex
 Dei timo-
 re deflue-
 re.

Eccle. 15.

longè enim abest à superbia & dolo. Viri mendaces non erunt illius memores, & viri veraces inuenientur ab illa, & successum habebunt vsque ad inspectionem Dei. Non est autem speciosa laus in ore peccatoris, quia non est à Domino missus: quoniam à Deo profecta est sapientia. Sapientia enim Dei a stabit laus, & in ore fidei abundabit, & dominator dabit eam illi. Hactenus Sapiens ille Ecclesiasticus. Affinis huic sententia & illa diui Iacobi. Si quis est, inquit, inter vos sapiens & disciplinatus, hoc est, scientia præditus, ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientia, hoc est, cum lenitate & comitate verborum & morum, non autem austeritate & ferocia. Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, hoc est, si morosi atque inuidi estis, propter sapientiam & eruditionem vestram reliquos aspernantes: nolite gloriari quasi perfecti cæteris obcæcatis, & mendaces esse aduersus veritatem, quasi vobis videamini perfectionis cumulum & apicem comprehendisse. Veritas enim Evangelica, quæ vobis obsistit & aduersatur, damnabit vos impietatis & mendacij. Vt quæ doceat, neminem sapientem dicendum esse, qui se non agnouerit, & iuxta charitatis præscriptum ita se instituerit, vt se totum Deo & proximo dedat. Vt autem ostendat hos vanam habere sapientiam, ideòque mendaces existere. Non enim, inquit, est ista, id est, vana sapientia, quam iactatis,

E ij

*Homines
sistros non
posse asse-
qui diuini-
nam iustiti-
am ad scri-
ptura scriptu-
ra eluci-
dationem.*

Iaco. 3.

*Zelus a-
marus est
contentio.*

Sapientia terrena. desursum descendens à patre luminum: sed terrena, non utique syncerè repurgata: sed animalis
Animalis. népe quam homo excogitat, quæ affectibus corrupta ex carne & sanguine nascitur: sed diabolica
Diabolica. id est, quæ à dæmone suggeritur & ortū obtinet
1. Tim 4. Zelus. quam & Paulus etiam doctrinam dæmoniorum appellat. Vbi enim zelus, id est, æmulatio, pro-
Contentio. catio & inuidia: & contentio, id est, rixæ, & seditionis
Inconstantia. ibi inconstantia, hoc est, tumultus & seditionis omne opus prauum. Quod perinde est ac si diceret: Quicquid operatur huiusmodi æmuli & contentiosi, malum est, cum à radice mala eorum prodeant opera. Vbi quidem certissimum datur argumentum, illos veros sapientes non esse, nec id agi spiritu sancto, qui contentiosi sunt & æmuli. Quæ autè desursum est sapientia, primùm quidem pudica est, hoc est, casta, & nullis prauis affectibus contaminata. Deinde pacifica, id est, nullas rixas & seditiones exuscitans. Modesta, id est, nõ morosa sed humana. Suadibilis, hoc est, tractabilis, & facile persuadetur. Plena misericordia, quæ miseris & afflictis indolescit: clemens deniq; & misericors: nihil non faciens, vt lapsi & errantes resuscitent. Plena fructibus bonis, id est, semper de omnibus bene meretur, desperabundos in spem erigens, lapsos releuans, errabundos in viam veritatis reducens, docens rudes & imperitos, otiosos & pusillanimes extimulans. Iudicans sine simulatione, hoc est, nihil ita fingit aut comminiscitur à recto iudicij itinere deuiet: est absque fuce, & hypochrissi, aut fraude, atque ne tantillum quæ

Sapientia celestis.

Pudica.

Pacifica.

Modesta.

Suadibilis.

Plena misericordia.

Plena fructibus bonis.

Iudicans sine simulatione.

absque fuce.

hypochrissi.

aut fraude.

atque ne tantillum quæ

dem à veritate abduci potest. Fructus quâdoquidē iustitię seminatur in pace: hoc est, in animo pacis & veritatis amatore à faciētibus pacem: à præceptoribus videlicet Ecclesię Dei (qui veluti satores quidem Christiani agri dicuntur) veritatem Evangelicam tum verbo, tum opere semināribus. Atqui hic est spiritus ille, quo in explanandis diuinis scripturis, filij pacis agi consueuerunt.

*Fructus
iustitię.*

*Hæretico-
rum spe-
culum.*

1. Cor. 3.

Rom. 8.

*Prudentia
carnis.*

Videant itaque isti, qui se eo tantopere efferunt in eisdem ipsis scripturis interpretandis, docēdis, inculcandisque, ceteris eluscatis si eo præditi sunt, an non. Si eam sapientiam, quam hīc D. Iacobus depinxit pudicam, pacificam, modestam, non cōrētiosam, amplectentur. Si his omnibus inhareāt. Quod si secus habeat (vt est facilē colligere, ex eorum operum, quæ emisserunt, perustratione) orthodoxis & fidelibus sit persuasum, illos ea sola sapientia fretos ad suos erroneos conatus executioni demandandos, quam mundi sapientiam, & ea de caussa apud Deum stultitiam esse describit Paulus: & quam hīc diuus Iacobus terrenam, animalem, & diabolicam vocitat: indēque illos falsò gloriari: & mendaces esse aduersus veritatē. Porro, eodem Paulo dicente, qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Qui verò secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus sentiunt. Nā prudentia carnis, hoc est, studium & cura carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax. Quoniam sapientia carnis, inimica est Deo. Legi enim Dei non est subiecta, nec enim potest. Quādiu enim quispiam nimio affectu res terrenas ac

mortiferas complexus fuerit, legi Dei subiectum esse non potest: quia lex Dei imperat & altrigit ut spiritualia carnalibus prapronantur. Ideoque quoadiu prudentia ac sapientia carnis spiritualia contempserit, ac res corporales spiritualibus prapropuerit, tandiu legi Dei non subiicietur. Cuius quidem rei ratio perspicua est, quare illi subiecti non possit, nimirum quod prudentia carnis terrenas ac perituras appetat: lex autem Dei, celestes ac sempiternas desideret. Quae quidem res cum inter se summè dissident, fit inde, ut nemo lex alteri legi vlla ratione subesse valeat. At qui

Hebr. 10. in carne sunt, Deo placere non possunt: neque quod sine fide nemo possit Deo placere. Iustus enim meus (inquit) ex fide viuit: quod si subtraxerit se, non placebit animae meae. Quae teste Sapiente, vsque ad inferos, Deo non placebit impius.

*Unde mē-
brorū Ec-
clesiae tāta
dissensio.
Iaco. 4.* Porro vnde (quæso) putas nunc suborta sunt bella & lites in membris Ecclesiae? Vnde inter illa rot cōtentiones, scissuræ, & dissidia? Nonne hinc Nimirum ex concupiscentiis, quæ in eis ipsis membris militant? Concupiscitis, inquit, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non potestis adipisci: irritatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis. Petitis, & non accipitis, quod malè petatis: ut in concupiscentiis vestris infumatis, Adulteri, nescitis, quia amicitia huius mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur.

Ex quibus quidem sententiis, in promptu erit colligere, duplicem fore spiritum (vt iam superius diximus) quo qui diuinas scripturas interpretandas susceperunt, aguntur. Vnum quidem mundi, erroris, & mendacij appellatū, quo acti sunt quot vsquam fuere hæretici, æmuli, aut contentiosi: alterum, Dei & veritatis, quo filij Dei aguntur, & acti sunt ad eas ipsas elucidandas nostri maiores: vtpote ab eodem spiritu (vt ait Paulus) commēdatas fidelibus hominibus, qui idonei essent & alios docere. In omnibus seipsos præbentes exempla bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate: verbum sanum & irreprehensibile habentes sedulo: denique sollicitè curantes seipsos probabiles exhibere Deo: operarios inconfusibiles, rectèque tractantes verbum veritatis: quò is, qui ex aduerso esset, vereretur: nihil habens malum dicere de eis.

*Spiritus
hæreticorū
spiritus
fidelium.*

*2. Tim. 2.
Tit. 2.*

Sed quid de erroneis, tenebrionibus, fusciferis, & mendacibus illis tradit Ieremias? imò dñs per Ieremiam? Ecce (ait ille) ad prophetas, qui furantur verba mea vnusquisque à proximo suo, & assumunt linguas suas, & aiunt, Dicit Dominus. Somniantes mendaciū, narrantesque illud, quò seducant populum meum in mendacio suo, & in blanditiis suis, cum ego non misissem eos, nec mandassissem eis. Vbi diuus Hieronimus: Assolent, inquit, hæretici prospera cuncta semper polliceri, cælorumque regna facili negotio peccatoribus pandere, adeò vt dicāt: Parata sunt tibi regna cælorū: potes imitari maiestatem Dei, vt absque peccato sis. Ac

*In falsos
diuinaſ
literarum
interpre-
tes.*

Ier. 23.

Hieronimus.

cepisti enim perfectæ libertatis legem: illius fide-
 tiâ tenes, qua quod volueris cõsequi valeas. Decipiuntque blanditiis miseros, & maximè mulieres
 las oneratas peccatis, quæ circûferuntur omni-
 to doctrinâ, & omnes auditores suos ferali adu-
 tionis veneno decipiunt, assumentes testimonia
 scripturarû, veteris videlicet ac novi testamenti
 & furantur verba saluatoris, vnusquisq; à pro-
 mo suo, prophetis, Apostolis, & Euangelistis: &
 assumunt linguas suas, vt cordis venena ore
 lego pronunciet, & malitiosa interpretatione
 prauent. Hactenus ille. Nullum siquidẽ genus
 dacijs est exitialius atque perniciosius eo, quod et
 scripturis diuinitus inspiratis cõtexitur. Ad eorũ
 huiusmodi falsos prophetas cû basilisco, aut na-
 copisci, similibusque venenatis animantibus cõ-
 ras, his illos multò nocentiores faciliè iudicauerunt.
 Tradunt historiographi, basilisco tam presens
 que velox & efficax virus inesse, vt cõfestim per
 hastam transuolet in dexterã configentis. Nemo
 pisci verò longè adhuc præsentius: adeò sane vt
 vulneratus hamo, venenũ per ferrũ, per longum
 funiculum, per arundinis nodos, ad ipsam: venen-
 tis dexteram transfundat. At istorum toxicũ lon-
 gè præsentius esse perspicuum est, in eo profectò
 quod multò longius, multoque efficacius illud
 transfundant: quippe quorum sermo (diuo Pauli
 autore) serpat velut cancer: nec finẽ faciat, donec
 bonã partẽ totius orbis peruasãrit, ac plurimò
 suo cõtagio subuerterit fidẽ. Eo vxor maritũ in-
 cit, maritus vxorem, ea totã familiam, didascalum

*Nullũ mē
 daciũ exi-
 tialĩ, quã
 quod ex
 scriptura
 sacra con-
 texitur.*

Basiliscus.

*Narcopi-
 scis.*

*2. Tim. 2.
 Vis veneni
 hæresios.*

discipulū, parentes discipulus paulò natu grádior,
 vnus magistratus reliquos omnes: adhibitis molli-
 bus quibusdā verbis, exquisitisque & curiosis cō-
 mentis: donec vis veneni penetret in aulas princi-
 pum, atque hinc in orbem vniuersum. Lætifican-
 tes interim (vt ait Propheta) in malitia sua regem,
 & in mendacijs suis principes: quò sic tandem om-
 nes adulterent, quasi clibanus succensus a co-
 quente. Hic est enim huius pestilentis doctrinæ
 scopus vel præcipuus. Quam subnorans Christus:
 Attendite, ait, à falsis prophetis, qui veniunt ad
 vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt
 lupi rapaces. Et Ealomon, Est (inquit) via, quæ vi-
 detur homini iusta: nouissima autem eius, dedu-
 cunt ad mortem. Et est nequitia (inquit Ecclesia-
 sticus) & ipsa execratio: & est insipiens, qui mi-
 nuitur sapientia. Verùm melior est ille, qui mi-
 nuitur sapientia, & deficit sensu in timore Dei,
 quàm qui abundat sensu, & transgreditur legem
 altissimi. Et præterea solertia certa, & ipsa iniqua.
 Et est qui emittit verbum certum, enarrans ve-
 ritatem. Est autem qui nequiter humiliat se, &
 interiora eius plena sunt dolo. Hactenus Sapiēs.
 Vbi satis perpendere datur, fidelium & hæreti-
 corum discrimen. Ad cuius quidem rei cautio-
 nem habendam nos inuitat diuus Cyprianus,
 cū his verbis eorum technas imposturāsque
 adaperit. Cauenda sunt, inquit, non solūm quæ
 apertè manifesta sunt, sed & astutæ fraudis subti-
 litate fallentia. Quid verè astutius, quidve subtri-
 lius, quàm vt Christi aduentu detectus, ac pro-

*Osee 7.**Mat. 7.**Pro. 14.**Eccle. 19.**Cyprianus
tractatu 20.
de simpli-
citate præ-
latorum.*

stratus inimicus? Qui postea quàm lux gentium venit, & sospitandis hominibus salutare lumen effulgit, vt surdi auditum spiritalis gratiæ admitterent: aperirent ad Deum oculos suos cæci infirmi aeterna sanitate reualescerent: claudii Ecclesiam currerent: muti claris vocibus & precibus orarent: videns idola derelicta, & peritium credentium populum sedes suas ac templa deserta: excogitauit nouam fraudem, vt sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos hæreses nimirum inueniens & schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumperet, perderet vnitatem. Et quia mendacium specie placet aliena, quod per se corruptum vanescit, & defluit, nisi ornatu aliunde adhibito circumlinitum fuerit ac politum: eò fit vt quos detinere non potest in viâ veteris cæcitate, per impostores circumscribat, ac decipiat noui itineris errore. Rapit de Ecclesia homines, & dum sibi iam appropinquasse lumini, atque euasisse seculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, vt cum Euangelio Christi, & obseruatione eius, & lege non stantes, Christianos se vocent. Et ambulantes in tenebris, habere se lumen existiment, blandiente aduersario, atque fallente: qui, iuxta Apostoli vocem, transfiguratur se in angelum lucis, & ministros subornat suos, velut ministros iustitiæ, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem pro obtentu, spei perfidiam sub prætextu fidei, Antichristum sub vocabulo Christi; vt dum veritas

*Mendacium
specie aliena
placet.*

millia metuntur, veritatem subtilitate frustrantur. Hæc Cyprianus.

Quam profectò sententiam, & huic similes, quas iam iam adduxi, huc innectere non piguit, ea utique ratione, ut tu, lector, hinc perpendas facillimè qualem doctrinam, & à quo profectam, orbi propinant ij noui Euangelij præcones. Rursus quàm densa caligine hebeant, quantumque à luce Euangelica decidant, qui fucatis istiusmodi veritatis simulachris, se decipi patiuntur: à sincera illa, quam cum sacro baptis- mate initiati sunt, cum lacte matris Ecclesiæ imbibierunt, modestia, puritatisque professione deviantes. Adeò ut horum impostorum præstigiis & captionibus suffascinati, quod paulò antè tibi dulce videbatur, nunc amarescat: quod amarum, dulcescat: quod antè splendidum, nunc sordidum appareat: quod potens, infirmum & imbecille: quod formosum, deforme: quod illustre, ignobile: quod opulentum, egenum: quod sublime, humile: quod lucrum, damnium: quod sapiens, stultum: quod expetendum, fugiendum: quod denique vita, mors: & è diuerso. Adeò denique stulti, ut cum spiritu cœperint, nunc carne consummentur. Sed sunt tua (inquit idem Cyprianus) capita, quæ repullulant, hostis antique, serpens vectis & tortuose Leviathan, quibus quondam prothoplasto imposuisti, & exinde eius semini imponere non desinis: tanquam leo quidam rugiens, circundans, quærens quem deuores. In hoc sanè

*Lectorem
admonet
hereticorum
impostorem.*

*Præposita
ra hereticorum
iudicia.*

Gala. 3.

Isai. 27.

1. Pet. 5.

totus, ut tuæ execranda perfidia capistro os omnes prebeant: quod eos tandem, cum tibi plus fecerint, in exitium aeternum tecum pertrahas perenni gehenna cruciandos: faciens interim per huiusmodi refugas, quod per temetipsum facere non potes.

Ab hinc Illi quandoquidem ab hinc quadraginta annis
quadragim subdola quadam vafricie, hoc est, blanda quadam
ta annis specie veri Christianismi, & syncera professione
Lutherana Evangelicæ, & catholicorum fratrum præter
hæresis ca- adeo valuerunt, ut nihil sit eorum, quæ priorum
pta. patrum quondam sanxit veneranda, veraque fide
 Christi adminiculata autoritas, solidum fundamentum
 atque stabile ab eis relictum. Nihil denique quod
 ad hominum felicitatem, huiusque temporaria
 vitæ functionem pertinet usquam ab eisdem pa-
 tribus traditum, discussum, animaduersum, & ab-
 solutum, quod non violent, fraudis aspersio
 non maculent, atque auersantes non aspernen-
 tur. Et quoniam semel mentem amisere, & rebol-
Iob 24. les (ut Iob loquitur) fuere lumini: in illud pariter
Psal. 4. & admirabile & limpidum lumen, quod signatum
111. est super nos, & exortum in tenebris olim degenera-
Luc. 2. tibus, ad reuelationem gentium, & gloriam totius
 spiritualis Israël, impegerunt. Quemadmo-
Amos 8. dum etiam per Amos prophetam minitatus fue-
 rat Dominus, se propter scelera populi, in die la-
 minis inducturum super terram tenebras, nec so-
 lem daturum lumen in meridie. In hac nimirum
 temporum ætate, in qua iam tandem consopita
 ac prorsus defugatis priscaurum hærescon tene-

bris, incipiebat incorruptum Euangelij lumen se-
culo dari: nisi hæ indisciplinata animæ, Dei, suæ-
que salutis tenebroso velamine compedita, ead-
dem toti terrarum orbi rursus induxissent. Atqui
si lumen, quod in nobis est, tenebræ sunt (vt illi
volunt) ipsæ tenebræ quantæ erunt ? Si ipsius
Christi erga humanum genus immensæ charita-
tis specimen vel omnium euentissimum, ab eo-
dem nobis exhibitum prius quàm semetipsum
offerret immaculatū Deo, & per proprium san-
guinem intraret semel in sancta, quò redemptio-
nem acciperent qui vocati sunt æternæ heredita-
tis: cibum illum dixerim immaterialem cunctis
deliciis conditum & affluentem, sublatum fuerit
(vt impudentes isti ac fidefragi illud tollere co-
nantur) cætera denique Ecclesiæ sacramenta, te-
nebras esse ab hominibus inuētas, quibus inuol-
ueremur, fuerit creditum (vt illi credunt & faten-
tur) quid, quæso ad hunc orbem illustrandum erit
amplius veri illius luminis, de quo regius Psaltes
loquitur: In lumine tuo, Domine, videbimus lu-
men ? Quomodo inebriari poterunt huius infe-
rioris terræ sitibundi homines ab vbertate do-
mus Dei, & de torrente voluptatis eius haurire?
quum alioqui hoc sacramento prætendatur diui-
na misericordia sitientibus Deum, ipsiusque iu-
stitia patefiat his, qui recto sunt corde: his, inquã,
qui recto sunt corde, fide non simulata, integra
voluntate: & quibus non venit pes superbiæ, nec
manu peccatoris succulsi, à radice ipsius fidei in-
star arundinis vento agitata, & fluctus maris cir-

Sapient. 17.

*In Eucha-
ristia, reli-
quorum-
que Eccle-
siae sacra-
mentorum
impugna-
tores.*

Hebr. 8.

Psal. 35.

*Sacramen-
ti altaris
effectus.*

Psal. 35.

cumacti exciderunt. Etenim (eodem Psalte affectu) ab ea quam diximus fidei sinceritate corrumpuntur omnes qui operantur iniquitatem, ab ea expelluntur, nec in eius sodalitate consistere possunt.

Hebr. 1.

Quomodo rursus stabilis firmaque charitatis compago, ac viuida dilectionis connectio inter homines consistere poterit: aut certe murus pacis fœderatio permanere (citra quæ alioqui, eodem Apostolo dicente, nemo Deum unquam videbit) si tanti erga nos amoris Dei nostri quodam exhibiti monumentum obliteretur, ut for-

Philip. 2.

Euchari-

sticum sa-

cramentum,

mortis

Christi ar-

gumentum,

et comme-

moratio.

Luc. 22.

ma vilissimi mancipij sumpta, fieri voluerit nostri causa patri obediens usque ad mortem mortem autem, non quamlibet, sed omnium crudelissimam, crucis? Atqui in huius mortis argumentum, hoc insigni sacramento se nos imperpetuum testatus est: & ut in suam ipsius commemorationem faceremus, præcepit. Quod sanè nobis est & exemplo, & documento, eundem præstantem erga unumquemlibet nostrum amorem, quem ille erga nos, & immerentes, & ingratos præstare dignatus est. At quonam, quæso, pacto eum præstare, aut suæ mortis meminisse poterimus, si quidem illius argumentum & exemplar tantæ erga nos amoris sustulerimus? Quod sit quidem, ut

1. Cor. 11.

non mirandum veniat, si (ut autor est Paulus) multi sint inter nos imbecilles, & inualidi: alij longo morbo & febribus correpti: alij inmaturatione morte præventi: nullum denique inter nos fœdus firmum & stabile perstet: aut nobis per-

Isa. 57.

pusillum pacis & concordie insit. Etenim, illis

tēte, non est pax impiis, dicit Dominus: sed, ut
 ait Salomon, Iuxta quæ cogitauerunt illi, corre-
 ptionem habebunt: iique potissimum, qui negle-
 xerunt iustum, & à Domino recesserunt. Et quo-
 rum deniq; os maledictione & amaritudine ple-
 num est: quorum pedes veloces ad effundendum
 sanguinem: in quorum viis contritio & infœlici-
 tas: & qui postremò viam pacis non cognoue-
 rūt, nec est timor Dei ante oculos eorum. Quod
 si nosmetipsos diiudicemus, hoc est, si nostra
 peccata cognosceremus, si condemnaremus nos-
 ipsos: non vtiq; iudicemur, sed liberaremur &
 ab huius, & à futuri seculi suppliciis. Qui enim
 (ait Chrysostomus) seipsum condemnat, dupli-
 citer Deū placat: & quòd peccata sua cognoscit,
 & quòd in posterum pigrior ad peccandum effi-
 citur. Cū autē iudicamur, à Domino corripimur,
 ut nō cū hoc mundo dānemur: vbi quidē ostēdit
 ille admonitionis id magis esse, quàm dānationis:
 medicinæ, quàm supplicij: correctionis, quàm pœ-
 næ. Atqui si fideles & studiosi non euadēt suppli-
 cium, in quibus peccauerint, ut cōstat ex præsen-
 tibus: multò ininus infideles, & qui adeò peccāt,
 ut sanari non possint. Hactenus Chrysostomus.
 Postremò quomodo fieri possit, ut quod stru-
 xeris nō statim collabatur, & in præceptis nō ruat,
 si sub^o fundamētū detraxeris: aut pedes stabiliā-
 tur, à cuius corpore caput sustuleris? Potrò quod
 Christus sit vnicum Ecclesiæ fundamētum, supe-
 rius ex diui Pauli oraculis plus satis ostendimus.
 Quòd verò sit ipsius Ecclesiæ caput, hac eiusdem

Sapient. 3.

Psal. 13.

I. Cor. II.

*Sus cognitio-
tionis fru-
ctus.*

Chrysosto.

*Ecclesia ca-
pit Christum.
Colo. 1.*

Pauli sententia perspicuum est. Quoniam in ipso
(inquit) condita sunt vniuersa in caelis & in terra
& ipse est caput corporis Ecclesiae. Itemque episto-
lae Ephesiis delegatae capite primo. Omnia
Deus subiecit sub pedibus eius, & eum, hoc est
Christum dedit caput super omnia ipsi Ecclesiae,
quae est corpus ipsius, & plenitudo eius, qui om-
nia in omnibus adimpletur. Et infra capite quin-
to. Vir caput est mulieris: sicut Christus caput est
Ecclesiae. Ipse est saluator corporis eius. Nemo o-
nim carnem suam vnquam odio habuit: sed nu-
trit & fouet eam, sicut Christus Ecclesiam: quae
membra sumus corporis eius, de carne eius, &
de ossibus eius. Quod perinde est ac si dicitur
Paulus: Ne vnus quidem fuit aliquando inue-
tus, qui ad naturae sensum sic obsordesceret, ut
corpus proprium vel odiret, vel negligeret, quom-
tumlibet gibbosum, obesum, macilentum, sen-
tum, squallidum, incultum, deforme, onerosum, & in-
firmum fuerit: sed nutrit, tuetur, & fouet corpus
languidum, & quae in eo sunt deformia, occultat
& abscondit. Ad hunc modum nec Christus repren-
dit Ecclesiam suam, quod in ea multa & lan-
guida, & deformia essent membra: sed suo spiritu
languidos curat, multa longanimis dissimulat, &
donat, & purgat deformitates. Sacramentum hoc
magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ec-
clesia. Illa etenim non solum est corpus Christi
sed est etiam corpus formatum de carne Christi
& de ossibus Christi in cruce. Ad eum ut si haec tra-
feras ab Adam viro & Eva vxore, ad Christum de
sponsam

*Christus
non repre-
ndit Ec-
clesiam suam.*

sponsam suam Ecclesiam, permagnum & perarduum reperetis mysterium. Non quòd (ait Hieronimus) sit aliquid maius Christo & Ecclesia, sed quòd totum, quod de Adam, & de Eua dicitur, in Christo & in Ecclesia interpretari possit, sit difficile. Multò enim plus contulerunt caro Christi, & ossa Christi in cruce, ad formandum corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia: quàm contulerint caro Adæ, & ossa Adæ, seu costa Adæ, ad formandam uxorem eius Euam. Nempe caro & ossa Christi in cruce contulerunt vitam propriam ad formandum corpus Ecclesiæ: quod non fecerunt caro & ossa Adæ, ad formandam uxorem Euam. Dormit Adam, vt fiat Eua: moritur Christus, vt fiat Ecclesia. Dormienti Adæ fit Eua de latere: mortuo Christo, eius latus lancea percutitur, vt profuant sacramenta, quibus formetur Ecclesia. Et huic Ecclesiæ suæ sponsæ adhæsit ad eò Christus, vt & ipse & Ecclesia sint vnum corpus, & sit hîc verum coniugium. Fit ergo ex duobus vna quædam persona, ex capite & corpore, ex sponso & sponsa. Quibus sanè ex rebus liquidò constat, Christum esse caput & fundamentum Ecclesiæ: indeque ad eò concludendum, illum qui vel Ecclesiam sponsam Christi, vel eius sacramenta, vel totius Christianismi ab eo ipso Christo super se angularem lapidem iacta fundamenta auersatur, despicit, aut abnegat: eum itidem Christum, qui etiam semet (vt inquit Paulus) pro ea exposuit, vt illam sanctificaret, eamque

*Ecclesia de
carne &
ossibus
Christi.*

*Collatio
Christi ad
Adam.*

Ephes. 5.

F

sibi ipsi exhiberet gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut quippiam huiusmodi, sed ut esset sancta & irreprehensibilis, auersari, detestari, ac denegare. Vt pote qui iniuriam suam sibi ipsi illatam, eandem existimet, ac si sibi ipsi illata fuisset: tanto amore illam complectens, ut qui illi non obedit, non eandem venerationem exhibet, non suscipit, non amplectitur, neque eundem ipsum, in suam clientelam huiusmodi non suscipiat, non agnoscat, eum detestetur, ut quæ sit columna & firmamentum veritatis, & extra quam non est salus.

1. Timo. 3.

Hæreticorum occupatio.

1. Cor. 8.

At nos Ecclesia Dei sumus, inquit hæretici. Probè. Sed cuius Dei? Nam, Paulo testidij sunt multi, & domini multi. Bona verbi inquit. Num alterius crederes, qui Christiani sumus, quàm veri & viui, qui est pater illi ex quo omnia, & nos per illum? & Dominus nostri Iesu Christi, per quem omnia, & nos per illum? Audio. Verùm quonam pacto vestri & germana illius Ecclesia esse potestis, qui eius sacramenta velut impura auersamini: per

2. Pet. 1.

quæ, iuxta eius pastoris vocem, tam præciosa, tamque ingentia promissa nobis donata sunt, ut per ea ipsa simus effecti diuinæ confortes naturæ?

Responsio hæreticorum.

At nos (aiunt) ea minimè contemnimus, nec ea auersamur: sed hominum doctrinas potius despiciamus (quas etiam Christus ipse in Evangelio mirum in modum detestatur ac vilipendit) & mandata quædam hominum auersamur.

tium se à veritate, potius utique ad quæstum, quam ad pietatem spectantia, spernimus. Audio. Verum istudne est doctrinas & mandata hominum à veritate alienorum insectari, cum tot conuitiis & execrationibus venerandum illud Eucharistiæ sacramentum (ut reliqua interim, quæ ab Ecclesia catholica christianè instituta sunt, & à vobis contempta, omittam) Imperitis? Etenim num hominum doctrinis in Christianum orbem allatum est? Nonne ab ipso Christo institutum fuisse, pridie quàm pateretur, quinque fide dignorum testimonio, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis, & Pauli, satis comprobatum? Detestanda planè blasphemia, tam præclaris, tamque veracibus testibus non assentiri. Quomodo itaque Dei Ecclesia ea dicenda est, quæ Christi Euangelio non assipulatur? quæ à doctrina Spiritus sancti abhorret? Imò quæ in illum blasphemias intorquet? Quæ suum caduceatorem, mediatorem Dei & hominum, hominem Iesum Christum audire renuit? quæ se à fratrum suorum contubernio in perditionem abducit? Quæ denique non permanet in fide fundata & stabilis, sed prorsus dimouetur à spe Euangelij, quod audiuit, quodque prædicatum est apud vniuersam creaturam, quæ sub cælo est, velut oblita se à veteribus peccatis suis Christi adminiculo purgatam fuisse? Miror, inquit Paulus, quod à Christo, qui vos vocauit per gratiam, tam citò transferamini in aliud Euangelium, quàm quod audistis. Quod profectò aliud

*Ecclesiæ
Dei disci
non possent
quæ Euangeli-
o non
assentit.
1. Timo. 2°*

Colo. 1.

1. Pet. 1.

Gala. 1.

Ibid. 6.

non est, nisi quòd quidam sunt, qui conturbant
 vos, & volunt inuertere Euangelium Christi, tan-
 tum ne, ob eius crucem, persecutionem patian-
 tur. Nam (quemadmodum suis scribit Philip-
 pensibus) multi ambulant, quos saepe dicebam
 vobis, nunc autem & flens dico, inimici crucis
 Christi: quorum finis interitus: quorum Deus
 ventris est, & gloria in confusione ipsorum, qui
 terrena sapiunt. Quum contrà abesse debeat
 Christiano fratre gloriari, nisi in cruce Domini
 nostri Iesu Christi: per quem mundus sibi cro-
 cifixus esse debet, & ille mundo. Nempe quòd
 cuiusque fidelis, & ad veram Ecclesiam perti-
 nentis conuersatio in cœlis debeat esse sedulo
 quo & seruatore expectat Dominum Iesum
 Christum, qui reformabit corpus humilitatis no-
 stræ, configuratum corpori claritatis suæ, secun-
 dum operationem virtutis suæ, qua etiam potest
 subiicere sibi omnia. Hæc est porrò Ecclesia illa
 sanctorum, de qua à Psalmographo dicitur: In
 Ecclesia magna confitebor tibi, vota mea recedam
 in conspectu timentium eum: in ea edent
 pauperes, ij videlicet, qui veri Christiani sunt, qui
 terrenis diuitiis inhiantes, sed qui quemadmo-
 dum lauacro aquæ mundati resurrexerunt vbi
 cum Christo, supra quærunt vbi ipsorum caput
 est ad dexteram Dei sedens, non terrestria: Illi
 inquam, edent mysticum illud mensæ sacramen-
 tum, & saturabuntur, sancto nimirum repleti
 spiritu: & laudabunt Dominum qui exquirunt
 eum, hymnis & laudibus in mensa illa Deo

*Crucis Christi
 inimici.*

Philip. 3.

*Crucis Christi
 vera gloria per
 Christiani.*

Gala. 6.

*Ecclesia
 sanctorum
 qualis.*

Psal. 21.

Colo. 3.

extollentes : quò sic tandem uiuant corda eorum in seculum seculi : iuxta illud Christi, Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.

Ioan. 6.

Cuius etiamnum vitæ perennis per hoc sacramentum fidelibus exhibendæ reminiscuntur, inquit, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium. Iuxta illud eiusdem Christi: Dico, inquit, vobis, quòd multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum: filij autè regni eiicientur in tenebras exteriores: Ibi erit fletus & stridor dentium. Ex quo quidè colligitur negotio quid sit inter fideiū Ecclesiam, & eam quæ hæreticorū est. Illa enim cœlestibus affidè distenditur, charitate fidèque non simulata constat, terrena cuncta præ cœlestibus bonis cõtemnit. Illa è diuerso (vt iam multis edisseruimus) semper terrenis inhiat, studet abdomini, incumbit lasciuia, rixis & contentionibus pascitur: de qua & ab eodem Psalmographo dicitur: Non sedi cum concilio vanitatis, & cum iniqua agentibus non introibo: odi Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Per impios, quoslibet ab Ecclesia sanctorum disidentes innuens.

Mat. 23.

Ecclesia
malignantium.

Psal. 25.

Lactantius.

Sed quia (inquit Lactantius ille Firmianus) quique cœtus hæreticorum se potissimùm Christianos, & suam esse catholicam Ecclesiam putant, sciendum est illam esse veram, in qua est religio, confessio, & pœnitentia: quæ peccata, quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter curat.

*Ecclesia ca-
tholica,
qua.*

Sola igitur catholica Ecclesia est, quæ verum cul-
tum retinet. Hic est fons veritatis: hoc est do-
micilium fidei: hoc templum Dei: quò si quis non
intrauerit, vel à quo si quis exierit, à spe vitæ &
salutis æternæ alienus est. Neminem sibi oportet
pertinaci concertatione blandiri. Agitur enim
de vitæ & salute: cui ni cautè & diligenter con-
suletur, mox amissa & extincta erit. Hactenus
le. Ecce, qui hanc protulit sententiam, non in
hac, sed de hac temporum ætate ab hinc duces-
tis, aut plus eò, supra miliesimum annis extulit
deque ad eò cuique fideli præstans argumentum
coniiciendi, quoniam pacto vera Ecclesia à falsis
secerni valeat. Perpendebat nimirum ille vi-
pius & prophetico quodam munere donatus (ex
parte enim, autore Paulo, cognoscimus, & ex
parte prophetamus) his nouissimis temporibus
quàm plurima schismata inter Christianos eme-
sura: futuros quoque, qui sibi solis Spiritum ar-
rogantes (vt sunt huius tempestatis hæretici) se
etiam germanam Dei Ecclesiam esse faceret-
tur. Quod & eodem Spiritu prophetico prius
vaticinatus fuerat magnus ille Moyses, sed ab-
quantò obscurius, sub prophetæ nomine. Nam
qui modò interpretes appellantur, olim pro-
phetæ vel videntes dicti fuere. Ait autem ille
in Deuteronomio: Propheta, qui, arroganti-
quadam deprauatus, voluerit loqui in nomine
meo, quæ ego non præcepi ei vt diceret, aut
in nomine alienorum deorum, interficietur.
Quòd si tacita cogitatione responderis, Quomò-

*Veri pro-
pheta à
falso dis-
crepancia.
Deut. 18.*

do possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus: Hoc habebis signū. Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit & non e- uenerit, hoc Dominus non est locutus, sed per tu- morem animi sui propheta ille confinxit: & idcir- co nō timebis eū. Quid verò est, loqui, quod Do- minus non præcipit, nisi alienam à Christo, à pro- phetis, ab Apostolis, ab Ecclesia deniq; catholica, cuius vnicus institutor est & ductor Spiritus ille sanctus ad consummationē vsque seculi, doctrinā toti orbi inuehere? Nisi sub libertatis Christianæ titulo, insignique vocabulo, effrenem quādam li- centiam agendi quodcunque improba cupiditas suggerit, & sibi vindicare, & aliis laxare? Sacerdotibus cōnubialia fœdera, viris religiosi votorum solutionem, deniq; omnibus constitutionum Ec- clesiasticarum trāsgressionem impunè permitte- re: Non solūm nō prosequi honore eos, qui diui- no numine afflati, & proprii ingenij exercitatio- ne, diuina nobis tradere curauerūt eloquia, quales fuerunt Moyses, Dauid, Esaias, Paulus, Dionysius, Athanasius, Basilius, Chrysostomus, Augustinus, Hieronimus, Ambrosius, Gregorius, multiq; alij, qui vitæ ac morum sanctitate insignes, & incom- parabili doctrina conspicui, eximiis actionibus, eruditissimis libris à se conscriptis Christianam rempublicam illustrârūt: non solūm, inquam, eos honore & gloria (vt merentur) non afficere: sed quosdam quidem magos, alios somniatores, alios idiotas & inscios, alios denique prorsus deliros appellare? An potest quicquam esse à Christi de-

*Quid sit,
loqui quod
Dominus
non præci-
pit.*

*Canonico-
rum libro-
rum scriptu-
res.*

Leo papa.

Arina æquè alienum? æquè impiū? æquè blasphemum in Spiritum sanctum? Quid nempe (inquit Leo papa) iniquius, quàm impia sapere, & sapientioribus doctioribusque nō credere? Sed in hac insipientiam cadunt & labuntur, quicumque ad cognoscendam veritatē aliquo impediuntur obsecro: nec ad propheticas voces, apostolicas literas, Euangelicas autoritates, sed ad semetipsos recurrunt. Et ideo magistri erroris existūt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Hæc ille.

Religio.

Rursus, quid est, loqui, quod Dominus nō precepit, nisi (quemadmodū ex Lactantio præmissum) religionem, hoc est, diuo Augustino interpretem, cultum diuinum, studiūque sapientia, qua se anima vni Deo, vnde se peccato subripuerat, reconciliatione ligat, tollere? Aut cōfessionem, hoc est, eodem autore Augustino, salutem animarum, dissipatricem vitiorum, virtutumque restauratricem, ac denique dæmonum expugnatricem, auertere?

*Confessio.**Pœnitentia.*

Aut postremò pœnitentiam, quam diffinitus diuus Ambrosius, ait esse, præteritum scelus plangere, & plangendum rursus non admittere: cum quam alioqui non est salus, à simplicium cordibus adimere? Atqui nihilominus huius temporis erroris magistri, nihil precibus nostris aut conati relinquentes, hæc omnia tollunt: dum fidem in eadem citra opera in nobis desiderant: affirmantes opera nostra, quantumlibet pia, nihil ad salutem nobis cōducere: quādo Deus (velimus, nolimus) de nobis factur⁹ est, quod semel statuit. Quo quod dici potest ineptius, absurdus, & à catholica fide

alienius? quum fides ipsa citra opera charitatis, nō plus efficaciam & viuacitatis habeat ad cœlestē regenerationē, vt Deo recōciliemur, & ipsi placeamus, quā ea quæ dēmonis est, ad nomē utiq; Iesu, non parū contremiscentis? Vbi ubi enim fides hęc *Fidei natura.* fuerit, necesse est fructus eius adesse, bona videlicet opera, velut signa quædam ipsius fidei, perinde atque hedera quædam vinariæ tabernæ appēsa, aut vini vendibilis signum aliquod. Cū enim Deus solus (teste Ieremia) cor hominis agnoscat, *Iere. 5.* & ipsius oculi fidem respiciant: homo è regione alium hominē cū intus & in cute haud pernoſcat: id fieri per opera, vt certior sit ille alienæ fidei, necesse est: iuxta illud Petri: Satagite, vt per *2. Pet. 1.* bona opera, certā vestram vocationē & electionem faciatis. Vt enim fructus, qualis est arbor indicat: ita & opera bona externa, signū exhibēt ac præ se ferūt fructus & viuæ & fructifere fidei. Sic & fides, quæ caret operibus, argumentū præstat & ocioſe & emortuæ fidei, nō minus q̄ fœtor quidā horribilis ex mortuo dudum cadauere iam, exhalans. Quò fit quidem vt concludendū veniat, viuā *Viua fides* ac salutarem fidē duo in se complecti: cognitionē *duo in se* Dei, & fiduciā in Deū, aut amorem in illū cogni- *complecti-* tum, qui per dilectionē operatur. Amorē præcedit *itur.* cognitio: cognitionē operatio: & operationis voluntas per charitatē subsequitur. Propterea dict⁹ est *Voluntatis* intellectus lucerna voluntatis. Spiritus porrò intel- *lucerna dñi* lectū illuminat, & studiosam voluntatē excitat, in- *ctus intel-* flamatq; ad opera: sed ea, solius fidei adminiculo, *lectus.* Deo grata existūt: quibus vtrifq; iustificamur, hoc

est, pro iustis apud Deum habemur. Quædam
 dum cum Abraham pater noster filium suum
 tulit, hæc filij oblatio, fructus fuit & opus fidei
 ipsius Abraham in promissa & mandata Dei. Non
 utiq; illa ficta, inanis, otiosa, nuda, vacua, inefficax,
 & hypocritica, solo nimirum vocabulo fidei con-
 ta: sed facta viua & vera, absoluta & perfecta:
 pote cuius energia, vis, & efficacia in opere mani-
 festata fuit. Vnde dicimus bonitatem aut maiorem
 operis externi, ab opere interno proficisci: in
 solo opus internum plerumque ranti fieri, atque
 si vim suam in externum opus exuerit. Quod
 in oblatione Abraham perspicuum est. Angelus enim
 Abraham, vibrati manum in puerum, acclamat: Ab-
 mittas manum tuam in puerum: quia iam cognovi
 quam tu timeas Deum, quia non pepercisti filio tuum
 unico propter me. Ex quo quidem perperdere licet,
 opus Abraham argumentum esse viue & vere fidei:
 illos verò non parum allucinari, qui sola fide nos
 iustificari asserunt, citra opera: cum neutrum sine
 altero ad iustificationem sufficiat in iam adultis.

*Opus ex-
 ternum ab
 interno
 proficisci.*

Gene. 22.

*Quid sit
 Ecclesia
 dicitur Au-
 gustino.*

Sed iam videamus qua ratione nos doceat Au-
 gustinus (vt illuc, vnde digressa est, nostra oratio
 remeet) orthodoxam Ecclesiam ab ea, quæ heretico-
 rum est discernere. Ecclesia, inquit, est quæ-
 dam forma iustitiæ, hoc est, commune ius omnium.
 In commune orat, in commune operatur, in com-
 mune tentatur. Sine Ecclesiæ catholicæ societate,
 nec alicui baptismus prodesse potest, nec operum
 misericordiæ: nisi fortè vt minus torqueatur. Et
 vbi sana fides non est, non potest esse iustitia: quæ

iustus ex fide uiuit: etsi se subduxerit, non placebit animo meo: ut nihil schismatici ex ista mercede promittant. Tum similiter ubi charitas non est, non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi, malum non operatur. Quam alioqui si heretici haberent, non sic dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia catholica. Hactenus ille.

Atqui cum morosphi, superciliosi, atque blaterones isti, his omnibus sint vacui, quin nihil minus illis, quam cum diuino spiritu conueniat, ut ipse illius fructibus prorsus carētes, charitate uidelicet, gaudio, pace, lenitate, bonitate, benignitate, fide, mansuetudine, temperantia, iustitia, & ueritate: satis demirari nequeo, quonam pacto eō deuenerunt impudentiā, ut tantopere se ab eodē spiritu sancto diligi astruere non vereantur, ut, quotquot antehac fuerunt allucinatis, sibi solis sese impertiat in diuinis elucidandis scripturis.

Quum contrā dicat Sapiens, radicem sapientiæ nemini reuelari, eiusq; astutias neminem cognoscere: nec quidem illam præbere altissimum illum creatorem omnium, regēmq; potentē & metūendum nimis, nisi iis qui diligunt eum secundū mandatum sum. His nimirū de quibus dicit in Ioannis Evangelio: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Et paulò infra: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & mansionem

Hereticos fide, iustitia, & charitate priuatos esse. Gal. 5. Ephes. 5.

Radicis sapientiæ cui reuelatur. Eccl. 1.

Ioan. 14.

apud eum faciemus. Quod & ipsamet Sapiencia apud Salomonem rursus testatur in hæc verba: Ego Sapiencia (inquit) habito in consilio, et in cogitationibus: timor enim Domini odit malum. Arrogantiam & superbiam, & iniquam, & os bilingue, & peruersa loquens detestor. Ego diligentes me diligo: & qui mane uerint ad me, inuenient me. Mecum sunt diuitia & gloria, opes supernæ, & iustitia. In uisibus ambulare faciam, in medio semitarum iudicij, & diligentes me, & thesauros eorum replebo.

*Sapientia
Sedes.
Erv. 8.*

*Theauri
Sciencia timor Domini.
Isai. 33.
Eccle. 1.*

At quos thesauros? Illos nimirum, quos aperit Isaias, cum ait: Erit fides in temporibus suis, diuitia salutis sapientia & sciencia: at timor Domini ipse est thesaurus eius. Cui sententia succinit illa Ecclesiastici: Sapientia & sciencia, timor Domini: & quod beneplacitum est illi, fides & misericordia adimplebit thesauros illius. Et paulo infra: Radix sapientia, est timere Deum, & timor eius longæui. In thesauris sapientia, intellectus & sciencia religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.

*Diuina sapientia inuestigari difficilis.
Iob 28.*

Vis præterea nosse ex viro illo recto, timere que Deum Iob, cum in rerum natura omnia præsentia sint homini esse præuia, nihil tamen Dei sapientia quam isti sibi tantopere arrogant, inscrutabilia. Habet (inquit ille) argentum venarum fontium principia: & auro locus est, in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus, in as uertitur: &c. Sapientia uero, ubi inuenitur? & quis est locus intelligentia? Nescit homo precium eius.

nec inuenitur in terra suauiter uiuentium. Abyf-
 sus dicit, Nō est in me: & mare loquitur, Non est
 mecum. Vnde ergo sapientia venit? & quis est lo-
 cus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis om-
 nium uiuentium: volucres quoque cœli latet. Per
 ditio & mors dixerunt, Auribus nostris audiui-
 mus famam eius. Deus intelligit viam eius, & ipse
 nouit locum illius. Et dixit homini: Ecce, timor
 Domini ipsa sapientia: & recedere à malo, intelli-
 gentia. Hactenus Iob.

Cum ergo populus iste (vt cum Ieremia con-
 cludam) eo ipso timore profus careat, quomodo
 rebellis factus est rebellionē perpetua? Apprehē-
 derunt enim (inquit) mendacium, & respiscere
 nolentes dixerunt: Sapientes nos sumus, & lex
 Domini nobiscum est. Quo quid, quæso, impudē-
 tius dici potest? Quum rursus, dicentē Sapiente,
 omnis sapientia sit timor Domini, & in illa time-
 re Deum: & in omni sapientia dispositio legis?
 Quomodo ergo tam impudenter, tamque men-
 daciter audent asserere, se solos eo spiritu dona-
 tos, quo intelligi debent scripturæ sacræ, indēque
 ceu quosdam Euangelij præcones ad hoc in hunc
 mundum missos, vt eo quoscunque instillent:
 quum illius organo, hoc est, timore Domini, sint
 omnino priuati, quo alioqui spiritu, teste Sapiē-
 tia, os murorum aperire, atque linguæ infantium
 disertæ fieri solent? Quin verius in eos quadrare
 mihi videtur, quod ab eodem Ieremia subtexi-
 tur: Verè mendacium operatus est stilus mendax
 Scribarum. Confusi sunt sapientes, perterriti, &

Iere. 8.

*Timor Do-
 mini vni-
 ca sapien-
 tia.
 Eccle. 19.*

Sapie. 10.

Iere. 8.

capti sunt : verbum enim Domini proiecerunt
Eccle. 19. Quam ergo possent habere sapientiam? Etenim
 Ecclesiastico id confirmante, non est sapientia
 quitia disciplina, qua prorsus abundantine cogi-
 gitatus peccatorum prudentia. Falsum intelli-
 gere, inquit Lactantius, est quidem sapientia
 sed humana: ultra gradum hunc ab homine pro-
 cedi non potest: verum autem scire, diuinae sapi-
 entia est. Homo autem per seipsum peruenire ad
 hanc scientiam non potest, nisi doceatur à Deo
 Philosophi, quod summum fuit humanae sapien-
 tia, affecuti sunt, vt intelligerent quid non sit: il-
 lud assequi nequiverunt, vt dicerent quid sit.

*In impo-
 flores hu-
 ius tempe-
 statis.*

Quid ergo? Adeò toti madentes vitis plu-
 quam etiam vulgaribus: ventris denique ac ma-
 nis gloria vera mancipia: adeò scelesti, flagiti-
 si, impij, & peccatores, tam audebunt postu-
 cristas attollere, vt inani labentique sophia re-
 mentes, se solos passim iactent, ad quos ab Apo-
 stolorum temporibus sacrae paginae intellectus
 se exerat, atque extendat? Vt albis equis (vt est
 in prouerbio) se illos præcurrere asserant, qui
 tam pijs actibus, miraculis, & insigni doctrina
 mundo inclaruerunt? Vt quoscunque sacrae Dei
 Ecclesiae institutores ac moderatores spargere
 in vulgus immeritò, atque theonino dente cor-
 rodere non erubescant? Sed quid de huiusmodi
1. Cor. 8. sciolis diuus Paulus loquitur? Si quis (ait) sibi ve-
 detur aliquid scire, nondum quicquam nouit,
 quemadmodum oporteat scire: vt inde notice-
 mus hanc esse præcipuam scientia partem, not-

se rationem sciendi. Nam rerum mundanarum
 cognitio, tumescendi occasionem suppeditat.
 Amplecti scientiam non inhibetur, modò ad
 scientiæ charitas: sine qua alioqui, scientiam ve-
 rè inscitiam dici existimauerim. Nempe quòd
 oporteat scientiam charitati esse coniunctam:
 quam quisquis habuerit, non tumescet scientia:
 sed humilitate quadam profitebitur se hoc vnum
 scire, quòd nihil sciat: omnem scientiam Christo
 adscribens, citra cuius ductum, omnia scire, igno-
 rare est. Quem sanè (inquit) si quis diligit, & faciè
 eius veretur, hic cognitus est ab illo. Nouit enim
 Dominus qui sunt sui, vt discedat ab iniquitate
 omnis, qui inuocat nomen Domini. Et rursus: Si
 quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermo-
 nibus Domini nostri Iesu Christi, & ei, quæ se-
 cundum pietatem est, doctrinæ: superbus est, ni-
 hil sciens: sed languens circa quæstiones & pugnas
 verborum: ex quibus oriuntur inuidiæ, conten-
 tiones, blasphemiæ, suspitiones malæ, conflicta-
 tiones hominum mente corruptorum, & qui ve-
 ritate priuati sunt, existimantium quæstum esse
 pietatem. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge: se-
 cære verò iustitiam, pietatem, fidem, charitatem,
 pacièntiam, mansuetudinem, cum iis qui inuocant
 Dominum ex puro corde, & còscientia nõ ficta.
 At protinus resiliènt illi, perinde quasi quidã colu-
 bri capite oppressi: Quid nos? dicètes Nũ, putas,
 diuersã à Christo doctrinã sequimur, qui nil præ-
 dicam⁹ aliud, quàm Christũ, & hũc crucifixũ? Ve-
 nũ hoc pacto tũ tibi scãdalũ, tũ audiètib⁹ stultitia.

*Rationem
 sciendi esse
 præcipuã
 scientiæ
 partem.*

1. Timo. 2.

1. Timo. 6.

*Doctrina
 qua ample-
 xãda, que
 fugienda.*

*Hæretico-
 rum obie-
 ctio.*

1. Cor. 2.

Nempe quòd nullo cum Dei timore, nulloque cum tremore verferis apud quos hæc enuncias. Sitque omnino sermo tuus & prædicatio tua, in persuasoriis humanæ sapientiæ verbis, non in ostensione spiritus (cuius munere reliquos aspernando tantopere te iactitas) ac potentia. Quod verò Christiana fides sita sit in hominum sapientia, & non potius in potentia Dei. Sed & cum te confidas ducem esse cæcorum, lumen eorum qui sunt in tenebris, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege, in qua & acquiescas, & glorieris in Deo, ac illius voluntatem noscas, & probes: nam: ad eò tamen cæcutias, vt qui doces alium, ipsum non doceas: qui prædicas non furandum, fureris: qui dicis nõ mæchandum, mæchans: qui abominaris idola, sacrilegium facias: qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis, Deum invidiosos. Nam nomen Dei apud plerosque malè dicit vestri causa: ob illam nimirum libertatem, quam vestris assæclis indulgeris solutiorem, quam nomen Dei viui profitentes addecer: nihil non vtique dictu pudendi sceletis, eius prætextu petrare ausi. Porro qui Christi sunt, quales vult se asseritis, carnem suam crucifigere oportere vt affectibus & concupiscentiis suis, docet ille præco veritatis Paulus. Nam quid profuerit idem in clamare, Domine, Domine: nisi ille, quisquis est vicissim summi illius patris voluntatem fecerit. Sed & diuo Iacobo autore, si quis tantæ fuerit imprudentiæ, vt Dei sermonem tantum audiat

Ro. 2

*Nomen
christianū
apud exte-
ras natio-
nes malè
audire, ob
heretico-
rum con-
uersationē
ab ea que
fidelium
est dissen-
sionem.
Gala. 5.
Mat. 7.
Iaco. 1.*

doc
viro
lo. C
est o
fe
audi
tus i
Chr
facit
serm
simi
qui
petr
men
data
& n
suau
lifer
ruin
C
rope
mini
aliis
Chr
detis
Chr
chari
que
que
(vt d
rec p
doce

doceatve, nec factis exprimat: assimilandus venit viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit. At qui prospexerit in legem perfectam, quæ est libertatis, & permāserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Quid autē vocatis me (inquit Christus apud Lucam) Domine, Domine: & non facitis quæ dico? Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram. Inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit illam mouere: fundata enim erat supra petram. Qui autem audit, & non facit, similis est homini ædificanti domum suam supra petram sine fundamento: in quam illisus est fluuius, & continuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

Luc. 6.

Qui Deo spiritu viuunt, debent spiritu ambulare.

Gala. 5.

Mat. 19.

Hebr. 12.

Quare si spiritu Dei viuitis, qui vos hinc tantopere effertis, spiritu & incedatis. Non efficiamini inanis gloriæ cupidi, alios prouocantes, aliis inuidentes. Non vos vindicetis libertate Christianos, vt hanc nimirum in occasionem detis carni. Verum potius in ea libertate, qua Christus nos omnes liberauit, permanentes, per charitatem confratribus seruite: abnegantesque vosmetipfos, tollite crucem Christi, eumque sequimini extra castra, ipsius opprobrium (vt decet sanctos) portantes: qui vt sanctificaret per proprium sanguinem populum, extra

G

*Gala. 6.
Ro. 6.
Luc. 9.
14. 17.
Ioan. 12.*

portam passus est, confusione contempta, iustus pro iniustis. Hinc nobis prabens exemplum, debere suos sequaces mundo crucifigi, & sibi mundum: si quidem in nouitate vitæ ambulare percerent: iuxta illud eiusdem: Qui non baiulat crucem suam, & venit post me: nõ potest meus fieri discipulus. A qua porrò cruce portanda, quoniam & re ipsa, & doctrina vosmet & alios quolibet credulos arceatis, in eõq; potissimum quod illos vsque adeo securos redditis, vt citra, coram quantumlibet etiam sancta & pia, modò stent, illis regnum cœlorum polliceamini, & patefaciatis: quoniam tandem pacto dignè Iesum Christum & hunc crucifixum prædicare potestis? Nisi, quemadmodum de vobis similibus tradit Paulus, ex contentione & invidia illum annuncietis, non purè tamen, nimirum in hoc toti, vt afflictionem nauiculae Christianæ addatis, aut turbulentis vestris procellis funditus obruatis. Quod perinde esse arbitror, ac si aliquis magnanimi cuiuspiam & virtutes deprædicet, & laudibus extollat: ab eius tamen confortio & virtute abhorreat, & reliquos, vt idem præstent, re & verbo animet & adhaeretur.

1. Cor. 1.

1. Pet. 4.

Porrò Christus cùm, teste Paulo, sit Deus virtus & sapientia, iustitia item, & sanctificatio, & redemptio nostra: nequiquam etiam crediderim, vltos posse illum dignè referre in carne passum: ni & ipsi vicissim iuxta eandem cogitationem armentur, & alios ad idem præstent.

dum inuitent: quum vel potissimum nusquam
 sit laus praeclara in ore peccatoris: vetet deni-
 que Deus ipse peccatorem in suas laudes pro-
 rumpere. Quare, inquit ille, enarras, o peccator
 & impie, iustitias meas, & assumis pactum meum
 per os tuum? Tu enim odisti disciplinam, &
 proiecisti sermones meos retrorsum. Si vide-
 bas furem, currebas cum eo, & eum adulteris
 portionem tuam ponebas. Os tuum abundauit
 malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens
 aduersus fratrem tuum obloquebaris, & aduer-
 sus filium matris tuae ponebas scandalum. Haec
 fecisti & tacui. Existimasti autem quod essem
 tui similis: sed ut secus esse intelligas, arguam te
 & statuam contra faciem tuam peccata tua. Quae
 quidem prophetae sententia, nequeunt isti signi-
 ficantius suis depingi coloribus. Quippe cum
 ceruicosa contumacique mente, re & verbo
 Christo reclamant vndequaue, ipsiusque vir-
 tutem abnegent, veritatem peruertant, & lu-
 cem quae in scripturae verbis iacet obtegant,
 atque abscondant: nihilominus perinde quasi
 illorum faueat sceleribus & imposturis, nul-
 lam non diuini spiritus sibi scientiam arrogant.
 Viros interim cum doctos, tum integros mor-
 ribus conuictis impetentes. Quod idem est ac si
 diceret: Quare tu, qui legales iustificationes
 narras populo, quique testamenti mei sen-
 tentias atque autoritates adfers, gloriaris ce-
 riam in lege, eam disciplinam, eamque animi
 moderationem odisti, quam profiteris & doces?

G ij

*Eccle. 14.
 Psal. 49.
 Verat De
 peccatore
 velut in-
 dignum
 suas lau-
 des narra-
 re.*

2. Timo. 3.

*Proicere
Dei sermo
nes retror
sum, quid.*

Cur sermones meos expulisti, odisti, & proiecisti
trrorisum? Repulisti autem, dum ea non adimple
sti, quae illi mandantur. Ore igitur ac lingua te fe
teris sermones meos suscipere, re autem abiecti
eos prorsus, & repellis. Si videbas, inquit, furem,
vel vnâ conspirabas, vel lætabaris, & placebant
ibi illius actiones, dum non erudiebas eum, non co
stigabas, vel potius eius vitia cõtegebas. Eodem
pacto communicas adulteris, scortatoribus, & im
pudicis, quo currebas cum fure. Quae omnia non
modò operatus es, & item reliqua quae recta sunt,
& secundum virtutem: verum scelestâ etiam co
gitaisti, in hoc quòd putasti me tui fore similem,
& quòd consentire & parcere deberem peccato
ribus. At cõtrâ, arguam te, & corripiens tua fac
tõra, non solum te puniam: sed etiam qui mea in
ganimitate abusus sis ad pœnitentiam, disponam
omnia vitia tua, & in ordinem redigã, oculisque
tuis spectanda in die iudicij obrudam.

Gala. 6.

Proinde, qui (inquit Paulus) existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Probet autem suum quisque opus, & sic in se ipso gloriabitur, & non in Spiritu sancto, quo qui priuati sunt ad eum gloriantur. Qui profectò mihi haud dissimiles videntur iis, quos describit diuus Hieronimus nimirum qui cum Græcicas oras permeassent, exterâsque lustrassent prouincias, nouos aduissent populos, maria denique quàm plurima transissent, vt eos, quos ex libris nouerant, coram quoque viderent, barba pallioque raram quandam sapientiam pollicentes, atque virtutem, honesti

*Antiquorum philo
sophorum
amentia,
perfidia,
versus,
atque stolis
ditas.*

decorum, modestiam, temperantiã, continentia, prudentia, iustitiam, & huiusmodi virtutu insignia in ore habentes: nihil tamen eoru plerisque fuisse infidius, amentius, vitiosius, inanius, nihil denique lascivius traditur. Tales quoque apud Iudæos fuisse, fideli testimonio memoriæ produnt sacra Euagelia, Scribas & Phariseos vulgò appellati, vul- tus tristitia, latis phylateriis, aliisque huiusmodi fu- cis apud imperitam plebem venantes sanctimo- nia opinionem: nihil non interim scientiæ sibi arrogantes: & perinde quasi alij in peccatis toti nati fuissent, ipsi verò iustitiæ viverent, eos & fa- stidientes, & aspernantes. Sed quoniam vtrique lingua tantum virtutem circumferabant, vim in- terum virtutis abnegantes: idcirco à quodam du- ce, forti potius quam eloquenti, rogato, quid de virtute, quam digladiando tantopere exaltabant, sentiret, audiunt: Nihil superest, nisi ut, quod lon- ga disputatione elucidatis, ipsi rebus præstetis. Hac quidem sententia significans, eos de virtute per omnem vitam nihil quam altercando dispu- tare, cum ea prorsus vacarent.

Scribe & Pharisei. Mat. 23. Ioan. 9.

Apophtibe gma insi- gne.

Quid verò de istis suarum laudum tibicinibus, & en- comiastis, nihil vtrique ferè aliud in ore habenti- bus, quam Christum, spiritum, divinam scripturam, Evangelium, Paulum, Christianam libertatem, charita- tem, misericordiam, pauperes, pietatem, mortem, & passionem Christi, & si qui sunt alij præclari tituli sanæ doctrinæ accedentes, iuxta Evangelium glo- riæ beati Dei: ceterum re prorsus vacuis loquitur Christus? Cavete vobis (inquit) a pseudoprophe-

1. Timo. 1. Cavendū à falsis prophetis. Mat. 7.

ris, qui veniunt ad vos in vestitu oviū, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. At quo tandem signo bone Christi, possumus discernere, boni sint an mali, probi an improbi, iusti an impij, impostores an veraces? A fructibus (inquit) cognoscemus eos. Nunquid etenim de spinis vix colliguntur. Aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: putris autē arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere: neq; arbor putris, fructus bonos facere. Igitur ex fructibus ipsorū, cognoscetis eos. Ecce quod argumento bonę arboris à malis dignosci valeat. Fructus bonę arboris sunt (inquit Paulus) caritas, gaudiū, pax, paciētia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, cōtinentia, castitas. Contrā malę arboris fructus sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idololatraseruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, contumeliones, irā, rixā, dissensiones, secta, inuidia, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia. Videant iam orthodoxi fideles, vtrius harum arborum, nostri temporis hæretici, qui se spiritus ad eō efferunt, producant fructus. Atqui hæc duo genera arborum, ita se habent, vt vnus fructus, irrationabilis belluę similitudinem præferat: vtpote cuius morsus ita homines demerget, à se alienet, & in rabiem agat, vt in motu rabiosorum canum, se inuicem assiduè ringentes mordentēsq; mutuò dilanient ac discerpant. Alterius verò fructus, cordati hominis gerit imaginem; nempe cuius gustus, ita illum sedare ac

*A fructibus suis
quæque arbor cognoscitur.*

*Fructus bonę arboris.
Malis arboris fructus.*

figare solet, vt desideria & passiones carnis non compleat, neque perficiat. Quia quamuis aliquo concupiscentiæ impetu ad primæ arboris carpēdos fructus titillari atque moueri possit: spiritu tamen ac ratione, quasi fræno quodam retētus, illa desideria & concupiscentias non perficit. Nam quemadmodum caro concupiscit aduersus spiritum, id est, optat & quærit omnia quæ spiritui & rationi contraria sunt: sic etiam spiritus concupiscit aduersus carnem, vt ea omnia, quæ ad carnis mortificationem facere videantur, optet & procuret: quæ sunt hæc duæ arbores, de quibus hîc agimus, vna quidem vitæ, & spiritus opimos fructus proferens: altera verò scientiæ boni & mali, cuius fructus appetentes (inquit Paulus) errauerunt à fide, & inseruerunt se cogitationibus vanis, & inutilibus, deuiisque ac deflectentibus à rationis tramite. De illa quidē sic Iob loquitur: Acquiesce Deo, & habeto pacē, & per hæc habebis fructus optimos. Et Sapiens: Fructus iusti, lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est. De hac autem sic rursus Salomon: Opus iusti, ad vitam: fructus autem impij, ad peccatum. Confringentur (ait alibi) rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. Ex quibus quidem facile intelligere est, quotquot ab Ecclesiæ statutis desciscunt, arbores infrugiferas, & (vt diuus Iudas ait) autūnales, bis mortuas, & eradicas dici: vtpote quæ cū extremo autūno floreat præter rēporis rationē, inde soleat conuici, cas

Caro aduersus spiritum quomodo concupiscere dicatur, Gene. 2. & 3.

1. Timo. 6.

Iob 22.

Pro. 11.

Sapient. 4.

Arbores autūnales.

mox emorituras: iam enim emarcescunt. Ad hunc modum, parum florere, hoc est, vitam parum Evangelicæ doctrinæ respondentem vivere, sic marcescere illi videntur: nihil non interim exhibentes ridiculum eorum, quæ simpliciores & infirmi ingentia expectabāt, iuxta illud Pauli: Non, inquit, ultra proficient: quia insipientia eorum manifesta erit omnibus. Propterea infructuosos eos appellat arbores. Tantum enim abest ut proximis fructuosi sint, ut ne sibi quidem prolixi.

2. Timo. 3.
Infructuosos arbores.

Bis mortui.

Eradicata.

Mat. 15.

Ibid. 12.

Nō esse bonis fidei adhibenda.

Ex quo & bis mortui dicuntur: mortui imprimis ipsi Deo, deinde mortui proximo, utpote cum nihil vitæ suæ ignavia, & crapulosa viuendi consuetudine emolumenti adferant. Optimo denique iure eradicatæ arbores appellati: ut qui sint amputati de corpore Christi, quod est Ecclesia, & delentur de libro viuentium, iuxta illud: Omnis plantatio quam non plantauerit pater meus, eradicabitur.

Quò fit quidem, ut huiusmodi non aliter sint explorati, quàm eradicatæ arbores, nullam vitæ reuiviscendi spem præ se ferentes. Aut facite, inquit ille, Phariseos, & sub eorum nomine hereticos, cōueniens) arborem bonā, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum. Nam è fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Siquidem ex abundantia cordis loquitur. Bonus homo, è bono thesauro cordis sui, profert bona: & malus homo, ex malo, malum.

Proinde iam eorū quisque suam attollat doctrinam quantum vellet, aut quantum libeat: plus multum

se Spiritum sanctum habere iactitet, quo prædu-
 ce genuinum sensum reddat sacris scripturis, atq;
 denique illos, qui ab Apostolorū temporibus nos
 præcesserunt, velut inertes, somniatores, futiles,
 insillos, inscios, imperitōsque aspernetur ac vili-
 pēdat, vt eius sedet animo: haudquaquā nihilomi-
 nus sum illi ob id ipsum fidem habiturus, nisi, ceu
 arbor frugifera, fructus dignos spiritu simul cum
 eius doctrina cōnexos proferat: atque ex thesau-
 ro puri cordis, & conscientiæ bonæ, fideique non
 simulatæ expomat. Appellent se illi fideles, Euā-
 gelicos, purōsque Christianos, ceteris oberrantibus
 & elusatis, quantum velint: atque Spiritū sanctū
 in se vnice effusum asserant quantum libuerit: ni-
 si tamen ea signa, quæ Euangelij præcones conse-
 cutura pollicetur Christus apud Marcum, in eis
 cōspexero, nimirum vt in eius nomine dæmones
 eiciant, linguis loquantur nouis, serpentes tollāt,
 & huiusmodi, quibus nos more quōdam Gentiliū
 à via veritatis aberrare & allucinari, illos verò A-
 postolicos viros, esse hinc perpēdi possit: pro fal-
 sariis, & fascinatoribus habebō: illisq; relictis, ci-
 tra vllam hæsitantiam eis credā, fidam, & inhere-
 bō, quos firma tenacique fide his signis effulsi-
 se credit ac fatetur Spiritu sancto acta catholica Ec-
 clesia. Sed & cū diuo Hieronimo in ea fide (Deo
 opitulāte) moriar, in qua natus sum: in qua porrò
 & quotquot vnquam orthodoxi patres extitere
 salutis æternæ participes, quos alioqui isti tanto-
 pere despectui habent, quorumque autoritatem
 suis calumniis eleuare conantur, mortui sunt, Et

1. Timoth. 1.

Mar. 16.

2. Timo. 3.

quem amictum dedit veneranda illa mater nostra Ecclesia, errare nescia, utpote columna & stabilimentum veritatis, retinebo, & in sui favore circumferam: nullius, quam Christi, qui caput illius est, doctrina subnixus. Hoc persuasum habens, quod diu hoc amictu indutus fuero, me a veritatis tramite in devia non posse deflectere, duce utique insigni illo sacrae viae praecone, electionis vase, & magistro gentium Paulo: qui de conscientia tanti hospitum in se habitantis Christi certissimus, loquitur

2. Cor. 13.

An experimentum queritis in me loquentis Christi? Qui rursus concitatore quodam animo in huiusmodi fidei Christianae subversores inuectus, quod nimirum simpliciores quosque ab Evangelii gratia in Mosaeicae legis servitutem de integro revertarent, illique facili suasionem relaberetur in Iudaismum, unde iam extricati erant: ita loquitur. Etiam

Quibus debeat esse pro Christiani constantia.
Gal. 1.

si nos, aut angelus de caelo euangelizet vobis, praeterquam quod euangelizauimus, anathema sit hoc est, non minus a vobis repellatur ac separetur, quam quippiam detestandum atque execrabile. Sicut praediximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit praeter id, quod accepistis, anathema sit. Quae semel atque iterum repetita sententia, quod in huiusmodi seductores & fraudulentos prophetas animo fuerit, satis arguit. Nec quidem immerito: quippe non inscius in quod exitium ac discrimen, eos, quibus fucum fecerint, abducatur. Adde si quidem suis praestigiiis illorum mentis aciem falsant, ut vix unquam hac peste infecti, ab opinione, cui semel inhaeserunt, diuelli queant: donec

cōtumaci animo obducti & occallescentes in tar-
 rata delabantur præcipites. Intantum firmis radi-
 cibus inimicus homo sua seminat zizania inter
 triticum, vt ea vix cōuelli possint, quoad tempus
 messis aduenerit, quo imperet summus ille pater-
 familias suis famulis, ea in fasciculos colligi ad
 combustionem. Qua ratione adductus ille, cui
 tertio suas oues curandas demandauerat Chri-
 stus: Vos igitur (inquit) fratres, hæc præscien-
 tes, cauete ne insipientium errore traducti, ex-
 cidatis à propria firmitate: crescite verò in gra-
 tia, & in cognitione Domini nostri & saluato-
 ris Iesu Christi. Et Ioannes in prima Canoni-
 ca: Vos quod audistis ab initio, in vobis per-
 maneat: quia si in vobis permanferit quod au-
 distis ab initio, & vos in filio & patre mane-
 bitis, Et hæc est repromissio, quam ipse pol-
 licitus est nobis, vitam æternam. Hæc scripsi
 vobis de his, qui seducunt vos. Nunc itaque,
 filioli, manete in eo: vt cùm apparuerit, habea-
 mus fiduciam, & non confundamur ab eo in ad-
 uentu eius. Itémque diuus Iudas Christi Apo-
 stolus: Charissimi, inquit, omnem sollicitudi-
 nem faciens scribendi vobis de communi vestra
 salute, necesse habui scribere vobis: deprecans
 supercertari semel traditæ sanctis fidei. Subin-
 troierunt enim quidam homines (qui olim
 præscripti sunt in hoc iudicium) impij, Do-
 mini nostri gratiam transferentes in luxu-
 riam, & solum dominatorem, & Dominum
 nostrum Iesum Christum negantes, Vos autem

*Hæreses
 zizania
 qua anul-
 sis diffusi-
 lia.*

Mat. 13.

2. Pet. 3.

1. Ioan. 2.

*Diuus Iu-
 das Apo-
 stolus in
 principia
 sue cano-
 nicæ.*

charissimi, superedificantes vosmetipsos sanctissima nostrae fidei, in Spiritu sancto orantes, vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam aeternam. Quibus quidem sententiis succinit

2. Thes. 2.

& Paulus, cum in hunc modum suos Thessalonicenses hortatur: Itaque (inquit) fratres, stete: & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Rursumque sum

2. Tim. 3.

Timothæum commonefaciens: Tu vero permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, scilicet à quo didiceris, & quod ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per eandem quæ est in Christo Iesu. Quibus quidem sententiis admonemur firmæ & inconcussæ fidei cõseruandæ, quam ab Ecclesiasticis viris accepimus

1. Cor. 15.

hoc est, iuxta diui Pauli vocem, vt stabiles, & immobiles, in his quæ à maioribus nostris didicimus, & in sacro baptisinate imbibimus, permaneamus: abundantes sedulo in opere Domini, scientes laborem nostrum inanem non esse in Domino.

Authoritate cõprobabat quod superius pluribus aperuit.

Itaque opulentam sancti Spiritus suppellectilem ostendent isti, ac sibi arrogant quantum voluerint, & pro oraculis simplici populo sua opponant dogmata. Se nihil, præter Christum & hunc crucifixum prædicare, & in ore habere afferent. Se eodem fonte renatos, & in eadẽ Christi verba iurasse in sacro baptisinate, atque nos passim deprædicent. Aut denique in confirmandis suis dogmatibus, nil nisi sacros Ecclesiæ do-

ctores adducere loquantur: & quàm plurima ta-
 lia suorum insignium facinorum producant. Nisi
 tamen suam ipsorum iustitiam abundare conspe-
 xero plusquam Scribarum, & Phariseorum (quo
 nomine nos, hoc est, Papæ affectatores apellant)
 aut certè vt per angustam portam, & strictam
 viam, quæ ad vitam illam perennem ducit, intro-
 eant, eos conari persensero: haudquaquam suis
 imposturis, fucis, & captionibus, quibus solent
 omni vento doctrinæ fluctuantes, à veritatis tra-
 mite in falsitatis quædam abrupta depellere, os
 mihi sublinient. Nimirum haud ignarus sententia
 illius percelebris, & omni acceptione digni
 Chrysostomi: qui spiritus diuini impulsione a-
 ctus, sic eorum patefacit versutias: Omnia, in-
 quiens, quæ sunt propriè Christi in veritate, ha-
 bêt & hæreses in schismate. Similiter Ecclesias, si-
 militer & ipsas diuinas scripturas, similiter epi-
 scopos, cæterosque ordines clericorum: similiter
 baptismum, similiter eucharistiam, & cætera om-
 nia, denique ipsum Christum. Et rursus: Omnes
 species iustitiæ, quas habent serui Dei in veritate,
 possunt habere & serui diaboli in simulatione.
 Habet enim diabolus & mansuetos & humiles,
 habet castos & eleemosynarios, & ieiunos, om-
 nem denique speciem boni, quam creauit Deus
 ad salutem hominum. Quas alioqui species &
 diabolus introduxit ad seductionem, vt per bo-
 num verum, & bonum simulatum confusio fiat:
 vt simplices homines, qui boni veri, & boni si-
 mulati discrimen intelligere cautè non possunt,

*Pharisei.
 Mat. 5.
 & 7.
 Angusta
 porta, &
 stricta via.*

*Chrysosto-
 in Matt.
 homil. 49.*

Homil. 4.

dum quærunt bonos Dei viros, incurrât in se-
ctores diaboli. Cuius nimirû cum illi prauas fug-
gestionem non suscipiunt, quibus ipse in aperto
palam eos incitare conatur ad vitia, astutia vitium
Incipit enim à bonis operibus, sed tandem delin-
nit in malum. Quid ergo? Solam charitatem fan-
cti Spiritus, non potest inuidus spiritus imitari.
Omnis itaque species iustitiæ inuenitur in here-
ticis: solam autem gratiam veræ charitatis Do-
mi soli seruat Spiritus sanctus. Adeò vt per me-
lius iustitiam & testimonium sic cognoscatur vti
est Spiritus sanctus, quàm per gratiam charitatis.
Hactenus ille.

*Sola cha-
ritate fi-
lios satana
à filiis
Dei secer-
ni.*

*Hæretici
charitatis,
indèque
veritatis
expertes.*

Cuius sanè charitatis, cum sint tenebriones
prorsus expertes & vacui, vel quâ minimû habent,
idq; fictum ac simulatum (vt palam esse supra
plus satis docuimus, & experti sumus, cum tribus
ab hinc annis, eorum simulationes inuisendi gra-
tia, Gebennam adiissemus) eos itidem per omnia
veritati reclamare necessum est, & omnibus, qui
auerfatur ipsa, eos fauere: vtputa, impatientia, illi-
beralitati, inuidiæ, procacitati, arrogantia, malis
iniustitiæ, falsitati, infidelitati: quippe quæ sunt illi
(autore Paulo) patiens, benigna, nulli inuidens,
non procax, non elata, non fastidiosa, non que-
rens quæ sua sunt, non alios irritans, non cog-
tans malum, non de iniustitia læta: sed con-
gaudens veritati, omnia sufferens, omnia cre-
dens, omnia sperans, omnia sustinens. Quid
ergo agendum? Ad Christi documentum recur-
ramus oportet, quo illos docet à suis ipsorum fra-

*Charitatis
descriptio.
1. Cor. 13.*

Etibus agnoscendos, non secus atque arbor quædam de fructu suo: Quod nimirum, teste Sapiete, *Eccle. 15.* omne execramētum erroris odiat Dominus, nec sit quidem amabile timentibus eum: at contra *Psal. 145.* rigat elisos, atque diligit iustos.

Proinde quamuis de Dei absconditis suum vētrem adimpletum iactēt, asseuerentque se linguis *Psal. 16.* hominum & angelorū loqui, & præduce Spiritu sancto nosse mysteria omnia, omnemque callere sciētiam: ad hæc insumant in alimoniam pauperū omnes facultates suas: tradant deniq; corpus suū ita ut comburi videātur: quum tamen his virtutibus charitatem, earum omnium præcipuam, conexam non habeant, non alio loco penes me cum D. Paulo habebuntur, quàm æs aliquod resonans, aut cymbalum tinniens: hac utique fretus Christi sentētia, qua de huiusmodi apud Marcum utitur: *Mar. 7.* Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum *Isa. 29.* longè est à me. Quandoquidem, D. Bernardo dicente, *Bernard.* plus longè nocet falsus catholicus, quàm si *Simulatio.* verus appareat hæreticus. At verò quoniam ipsa charitas omnem detestatur simulationem & hypocritissim, ideo (inquit Hilarius) blādimēta verborū & māfuetudinis simulationem admonet Christus fructu operationis extendi oportere: ut non qualem quis verbis referat, sed qualem se rebus efficiat spectemus: quia multis vestitu ouium rabies lupina contegitur. Itēque diuus Chrysostomus: Nulla (inquit) res sic bonum exterminat; sicut simulatio. Nam malum sub specie boni celatum, dum nō cognoscitur, non cauētur.

Chrysoffo.

*Lupi &
ouis discrimen.*

Lupus tamen tectus pelle ouina per vocem cognoscitur, & per actum. Ovis balat inclinatus dorsum: lupus ululat contra cælum. Hoc superbia, illud humilitatis signum. Ovis herbam manducat, lupus carnem. Et rursus: Herodes deuotionem promittit, sed gladium acuit: & malitiam cordis regit colore humilitatis. Huius personam repræsentant hæretici hypocritæ: qui dum fidem Deum quærunt, illum nunquam merentur inuenire.

*Gregorius
lib. moralium 32.*

Cui accedit & diuus Gregorius in moralibus: Sæpe, inquit, vitia se ingerunt, & se esse virtutes mentiuntur. Nam dissoluta remissio, quam mansuetudo & pietas habetur: effusio, misericordia creditur: malorum pertinacia, constantia dicitur: timor incompetens, humilitas putatur: vana superbia, vera libertas æstimatur: & pigritia quodque, quasi quietis continentia attenditur: & inquietudo, vigilantia nominatur. Quod nec

*Diogenes
Laërtius.*

Ethnicos quoque illos quondam latuit. At enim Laërtius ille Diogenes, libro quem de vita Philosophorum edidit, Nullas esse occultiores insidias, quàm quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nepe quod auctore Marco Tullio, apertè odisse magis ingenitum sit, quàm fronte occultare sententiam. Nam is, qui palàm est aduersarius, facilè cauèdo vitari potest. At Troianus equus idcirco sefellit, quia tutam Mineræ mentitus est.

*Fructus
spiritus.
Gal. 5.*

Quidum? A fructibus, inquit ille, cognoscetis eos. Ab iis utique quos supra retulimus, vtpote charitatis, gaudij, pacis, lenitatis, benignitatis, ben-

nitatis, fidei, mansuetudinis, temperantia, ac simi-
 lium. Quibus si quos refertos repereris, hinc illos
 bonas arbores esse cognoscito. Sin minus, hos in-
 frugiferos oliuastros esse dicit: indéque maledi-
 cto proximos, quorum nimirum exitus huc ten-
 dit, vt exurantur. Quos sanè D. Paulus, à suis Phi-
 lippéibus & obseruari & vitari peroptans, sic il-
 los hortabatur: Cauete canes, cauete malos ope-
 rarios, cauete concisionem. Quem locum inter-
 pretas diuus Ambrosius, Non absque ratione, in-
 quit, pseudoapostolos vocat canes, nempe quod
 eorum more oblatrent, inuideant, & mordeant.
 Oblatrant autem doctrinae Evangelicae, inuidet
 probis hominibus, qualis erat Paulus, inuidet &
 libertati Christianae: mordent alienam vitam: imò
 & morsum doctrinae venenatae infigunt simplici-
 ribus. Existimant deniq; neminem à peccatis pur-
 gari, aut debere recipi in populum Dei, qui suis
 dogmatibus non assentit: hac quidem ratione cõ-
 cidentes & discerpentes Dei ecclesiam. Vnde ite-
 rum Paulus Ephesios in eandem rem commone-
 faciens: Videte, ait, quomodo circumspectè ambu-
 letis, non vt insipientes, sed vt sapientes, redimen-
 tes tempus, quia dies mali sunt. Itémq; profectur-
 us Ierosolimã alligatus spiritu, cum valediceret
 illis, quos regenda Dei Ecclesiae suffecerat episco-
 pos, sic illos hortabatur: Attendite vobis, & vni-
 uerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit epi-
 scopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit san-
 guine suo. Ego scio quoniam intrabunt post disces-
 sionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes

Hebr. 5.

*Philip. 3.
 Ambrosi
 ad virginẽ
 deuotam.*

Ephes. 5.

Act. 20.

*Hereticis
 non minus
 quam lu-
 pi canes.*

H

gredi. Et ex vobis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se. Propter quod vigilate. Quæ enim (inquit) Sapiens communicatio sancto homini ad canem? Aut quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, ambo confringentur. Qui enim picem tingerit, inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo, inducet superbiam. Corruptum sunt quidem bonos mores congressus mali. Idque potissimum, si quis magistrum ceperit ad eam rem improbum: iuxta illud Psalmographi: Cū sancto factus eris: & cum viro innocente innocens eris cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Nam, vel Ethnico quodam autore, non tam ingenerari solent hominibus mores à stirpe generis, quam ex his rebus quæ ab ipsa natura loci & vitæ consuetudine suppeditantur.

Quare si tibi tutum videtur cohabitare serpentibus, itidem & tibi tutum videatur cum rabiosis canibus, & lupis rapacibus (sic enim mihi de oblectrati aduersus catholicos rabie, de que Dei Ecclesie cōcisione habebuntur) impuris videlicet, vitiis & fallacibus, & ad omne opus bonum reprobis hominibus morē trahere. Potissimum cum huic rei reclamet scriptura, cum dicit, Non emulados esse viros malos, nec desiderandum esse cum eis. Ne emuleris (inquit ille) in malignatibus neque zelatioris facietes iniquitatē. Cur ita verò? Quia rapinas (inquit Salomon) meditatur mēs corū, & fraudes labia corū loquuntur. Et Dauid: Quoniā qui malignatur, exterminabuntur, & sicut herba tacitè acc-

Eccle. 13.

I. Cor. 15.

Psal. 17.

*Præsi mo-
res à vitæ
consuetu-
dine.*

Prou. 24.

scant, & quasi olera herbarum cito decident, ac defluent, nulla utique valida radice subnixi, qua longius innitantur, ac latius se expandant, nepe ex adulterio exortii: iuxta vocem Apostoli, Adulterantes verbum Dei. Ideoque adulterine plantationes (inquit idem Sapiens) non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Adeo ut si in ramis in tempore germinauerint, infirmiter positae, a vetero commovebuntur, & a nimietate veterum eradicabuntur: iuxta illud Isaie: Dominus, inquit, in spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et tu tandem adeo nefarios, tamque capitales Christianae religionis hostes & refugas suscipies, miraberis, auscultabis? Persuasio haec (inquit Paulus) non est ex eo, qui vocat vos in admirabile lumen sui sancti Evangelij. Sed modicum fermentum totam massam corrumpit. Persuasio, inquit, haec. Quae cedo? Nempe, ut a fide patrum nostrorum desciscetes, unius aut alterius cuiuspiam impostoris plus tribuatis privato iudicio, aut caecae rationi, quam tot eruditorum hominum, tot sanctorum martyrum, tot veterum ac recentium theologorum, tot academiatarum, tot conciliorum, tot episcoporum ac summorum pontificum, qui iam inde a Christo passio nobis tradiderunt quae tenemus sancta dogmata, praedictis. Quibus, si quid tribuitur sanctimoniam, aut spiritui Evangelico, ingenio denique, & eruditioni ad sensum divinae scripturae (qui solus, ut ait D. Hilarius, haeresim constituit, & crimen facit) elucidationem, nihil sanctius, nihil acutius, nihil perspicacius, nihil denique exercitati fuit. Quippe quos accepimus, ab eorum editis gestibus a nostris maioribus

H ij

Radices hereticorum, quam invalidae. 2. Cor. 4. Sapiens. 4.

Isa. 11.

Gal. 5.

Haereticorum persuasio.

Veteres interpretes divinam scripturam, quales.

Mar. 16. ad nostram doctrinam scriptis, miracula, signa, & mirum quæ subsequutura eos qui credidissent edixerat Christus, astruxisse doctrinæ, & cum Paulus

1. Cor. 13. plerumque dixisse: An experimētum quæritis habitatis in nobis Christi? A quibus alioqui, teste Sapiente, templi altitudo fundata est duplex architectatio, & excelsi parietes templi: cibati utique pane vitæ & intellectus: qui (ut autor est Paulus)

Hebr. 5. perfectorum cibus est, eorum utique, qui propelectionis sacræ assuetudinem, sensus habent excruciatos ad discretionem boni pariter ac mali, & qua sapientiæ salutaris potati, quam sitientibus indefatigam largitur Christus, nec exprobat. Ad eam in eadem sapientiâ firmati, ut nullo peregrinæ doctrinæ fluctu à sacra anchora abduci, aut distemper scopulos & devios calles (nisi interdum aliquando in re leuiori, vnde non magnopere penderet hominum salus: & cuius etiamnum simul atque suorum errorem persenserunt, palinodiam cecinerunt potuerint. Vtpote quos ita diuinus ille Spiritus continuerit, ut non confunderentur aut pudefierent, aut fidem mutarent ab illo. Electi nimirum à Deo

2. Thes. 2. (ut ait Paulus) ceu primitiæ credentium in salutem per sanctificationem spiritus, ac fidem veritatis, consolans corda ipsorum per gratiam, & stabilitatis eos in omni sermone & opere bono, iuxta ipsius imperuestigabiles scientiæ diuitias. Quò sic tandem hac fortitudine corroborati in internis hominem habitaret Christus per fidem in suis ipsorum cordibus: fixisque in charitate radicibus & fundamento iacto, possent comprehendere

Eph. 3.

omnibus sanctis, quæ esset diuinarum literarum
abyssi latitudo, & longitudo, & profunditas, &
sublimitas: scire etiam supereminentem scientiæ
charitatem Christi, vt impleretur in omnem ple-
nitudinem Dei.

Nos itaque, nos, inquam, qui fidem non muta-
uimus ab illo, hos nostros maiores, pios vtique
illos, & sanctos, & doctos insequetes: iuxta Pauli
exhortationē, Quæadmodū accepimus Dominū
Iesum, ita in eo ambulemus: sic vt radices habe-
amus in illo fixas, & in eo superstruamur, cōfirme-
murq; per fidē, vt ab iisdē nostris maioribus edo-
cti sumus, exuberātes in ea, cū gratiarum actione.
In hoc sanè omnino persuasi, vt, si istud sit Christi
Euāgeliū (vt est) quod illi tanto cū animi feruore
sunt amplexati, per quod & rursus idē Paulus glo-
riabatur apud suos Corinthios, se illos in Christo
genuisse, quod & acceperant, in quo & stabāt, per
quod & salutem cōsecuti sunt, non illi solū, sed
quotquot Christum per lauacrum aquæ viuæ in-
duerunt ab hinc quingentis quinquaginta quinq;
annis supra millesimum, & firma fide tenuerunt,
non aliud ascititium quæramus. Quam ob causā
fam subinfert ille: Quod si quis non obedit verbo
nostro, per epistolam hunc notate: & ne commi-
secamini cum illo, vt confundatur: & nolite qua-
si inimicum existimare, sed corripite vt fratrem.
Et rursus: Denunciamus autem, fratres in nomi-
ne Domini nostri Iesū Christi, vt subtrahatis vos
ab omni fratre ambulante inordinatē, & non se-
cundum traditionem, quam acceperunt à nobis.

H iij

Pia exhortatio, qua nos admonet, vt à firma radice Christo, Ecclesiæque adhaeramus.
1. Cor. 4.
1. Thes. 3.

1. Cor. 4.

Ibidem 15.

2. Thes. 3.

Quo sanè loco apertissimè docet Paulus, illos, qui à suscepto ordine, & vitæ ritu, iuxta sanctæ matris Ecclesiæ instituta, se subtraxerint ac subduxerint, nolentes subdi legibus Ecclesiæ, à fidelium consortio eliminandos esse.

Excõmunicati hæretici.

Quare cùm firmiter atque indubitanter credat sanctorum Ecclesia, iuxta quod & ambulat, nimirum sacramenta Ecclesiastica in Christi morte confecta esse, quibus regenerantur ij, qui promissionem accipiunt æternæ hæreditatis: haud abtudegeneremus oportet, si, qui iam cõsepulti sumus cum illo sumus per baptismum, cum illo etiã resurgere volumus per fidẽ operationis Dei. Quimo magis operæ precii fuerit occulta dedecoreiicere, & nõ ambulare in astutia, neq; adulterari verbũ Dei: sed in manifestatione veritatis cõm-

2. Cor. 4.

Hebr. 9.

Colo. 2.

2. Cor. 4.

Ephes. 5.

Hebr. 13.

Ibidẽ 12.

modare nosmetipfos ad omnem cõscientiam hominum corã Deo. Hoc providentes interim, ne qui nostrũ decipiatur inanibus verbis, Nimirum q; inde venire solcat ira Dei in filios inobedientes. Quò fit quidẽ vt summopere cauendũ veniat, ne qui nostrũ sint illorum consortes: sed remissius potius eorũ, qui ab Apostolorũ tẽporibus nobis præfuerunt, quiq; nobis hucusq; locuti sunt verbũ Dei: quorum intuentes exitũ conuersationis, imitari fidem quoq; necesse est. Summam vtiq; curã agentes, ne quis nostrũ variis & peregrinis doctrinis abductus, deficiat à gratia Dei: ne qua rã amarulentia sursum germinans impediãt, & per illam inquinẽtur multi. Ne quis sit fornicator aut prophanus: vt Esau, qui propter vnã escã vendidit

primitiua sua. Vnde postea cupiens hæreditare benedictione, reprobatus est, nec inuenit pœnitentiæ locum: quamquã cū lachrimis inquisisset eã.

Gene. 25.

Atqui vos (inquit alibi) non sic didicistis Christum: si quidem illum audistis, & in eo edocti fuistis, quemadmodum est veritas in Iesu, deponere iuxta priorem conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur iuxta concupiscentias erroris: renouari verò spiritu mētis vestræ, & induere nouum hominem, qui iuxta Deum conditus est per iustitiam, & sanctitatem veritatis. Quibus quidem verbis nos potissimum cohortatur & commonefacit ille, vt (quemadmodum est apud eundem) abnegata omni impietate, mūdanicque concupiscentiis, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc presenti seculo. Obturemus insuper aures nostras, velut aspides surdæ, ne quando audiamus vocem incantatorum ac veneficorum istorum, nos incantare fraudulenter cupientium. Vtpote qui in corde suo iniquitates operentur, & quorū manus in terra iniustitias concinnēt: qui que alienati ceu peccatores a vulua & gremio matris Ecclesie, errauerint ab eius utero, nihil vti que quàm de illa falsa loquentes.

Quomodo discendus Christus.

Ephes. 4.

Tit. 2.

Psal. 57.

Atqui, autore Philosopho, nihil est quod magis ab ipsa veritate deterreat hominem, & ad omne flagitium impellat, quàm assuetudo audiendi falsa. Quò fit quidem, vt quæadmodum consortes esse non possumus mēsa Dei & dæmoniorū, nec duobus Dominis seruire, Deo videlicet & mammonæ; ita, si verè quid Christianismi imbibimus,

Assuetudo audiendi falsa, quàm incommoda.

1. Cor. 10.

Mat. 6.

vt ne quoquomodo aueramus, eorum mensa, ab
fluencia vtiq; Ægyptiarum abominationum re-
fecta, contaminari. Sed potiùs, vt instar viri illius

Dani. 1. desideriorum Danielis, statuamus in animo no-
stro, mensa Babyloniorum (quorum vtiq; tolle

Iob 11. Iob, spes abominatio animæ) non pollui: neque

Deut. 32. illorum poculo, nempe veneno aspidum insana-

Psal. 10. bili ac mortifero diluto, inebriari: vt pote cuius

pars (vt est in psalmis) ignis, sulphur, & spiritus

procellarum esse constat, Iuxta quod etiam hinc

nos abducere conatur Salomon, cum ait: Ne de-

Pro. 23. sideres de cibis eius, in quo est panis mendacii.

Nec comedas cum homine inuido, nec desideres

cibos eius: quoniam in similitudinem arioli

conectoris aestimat quod ignorat.

Mat. 15. Quinimò instar domesticorum fidei catullorum,

edere studeamus de micis, quæ è mensa domini-

rum nostrorù, hoc est, sanctæ matris Ecclesiæ do-

Mat. 20. ctorù, decidüt. Quò eos tãdè ad opus diurnù le-

quentes, cū ipsis etiã cibù operari, qui non peti-

Ioan. 6. sed permanet in vitam æternam, possimus. Vt &

nos quoque habeamus aliquãdo, vnde tribuamus

Ephes. 4. necessitatem patienti: nimirù sedulò parati, iuxta

diui Petri exhortationē, ad satisfaciendù omnibus

1. Pet. 3. nos postulantibus rationem de ea, quæ in nobis

est, spe, cum mãsuetudine & reuerentia. Simus autē

Probatii velut probati numularij: vt si quis nmius adul-

numula- rinus est, & Cæsaris figurã nõ præ se ferat, nec

ri. gnatus sit moneta publica, eū reprobemus. Con-

Mat. 22. trã, qui Christi faciem non fucato ac adulterino,

sed vero caractere præmonstrat, in cordis no-

stri marsupium recondamus. Sit denique nostrum cum diuo Hieronimo propositum, autores quosque legere, probare singula, complecti verò quæ bona sunt tantum, & à fide Ecclesiæ catholicæ non recedentia: iuxta illud Apostolicum: Omnia probate, quod bonum est tenere. Hoc nempe quod Hebræis præscribit, Spei videlicet nostræ confessionem, ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem Dei, existimetur aliquis ex nobis deesse. Nemo siquidem, dicente ipsamet veritate increata, saluus potest fieri, nisi qui in finem usque in sincera fidei, spei, & charitatis professione perseverauerit.

Quapropter festinemus ingredi per talium rerum confessionem in illam Dei requiem, ne quis eodem, quo hæretici, concidat incredulitatis exemplo. Quod si quis iam aut animi imbecillitate, aut incogitantia, aut eorum astu delusus, in ipsorum calves ceciderit, præmaturè se inde eximere operam det & conetur. Hoc interim persuasum habens, Deum ipsum, qui potest etiam ex quibuslibet lapidibus exscitare filios Abraham, posse vicissim efficere, ut ille stet ex integro, inque mentem pristinam reductus, tum demum confirmetur iuxta Evangelium regni Dei, & præconium Iesu Christi: sicque exuberet in omne opus bonum. Nunquid enim qui ceciderit, non adiiciet ut resurgat? & qui auersus est à Deo, non reuertetur? Maximè profectò. Vius nempe est sermo Dei, ac tam efficax, ut valeat etiã (quemadmodum supra retulim⁹) ab architectura Christianæ Ecclesiæ abiectis, ac

Hieronymus.

1. Thes. 5.
Heb. 4.

Mat. 10.
2. 24.

Luc. 3.

Ro. 1. 6.
2. Cor. 9.

Psal. 49.
Iere. 8.
Hebr. 4.

propemodum reprobatis lapidibus excutere
 lios, qui iterum fidem Abrahæ imitentur. Et pe-
 netrabilius quouis gladio vtrique incidente, quæ-
 talium durissima corda penetret, excindat, frangat,
 & complanet. Pertingens denique vsque ad
 diuisionem animæ in id insaniam incredulitatis de-
 lapsæ: & spiritus cupientis se de integro in catho-
 licorum communionem attollere. Iuxta quod per
 Ieremiam prophetam se facturum pollicetur illi,
 in hæc verba: Si conuerteris (inquit) conuertam
 te, & ante faciem meam stabis: & si separaueris
 preciosum à vili, quasi os meum eris. Conuertetur
 ipsi ad te, & tu non conuerteris ad eos. Et do-
 bo te populo huic in murum æreum fortem: & si
 bellauerint aduersum te, non præualebunt: & ego
 tecum sum, vt saluem te, & eruam te, dicit Do-
 minus. Et liberabo te de manu pessimorum, & re-
 redimam te de manu fortium. Vbi quidem factum
 videre est, quanto sit Deus auxilio atque præsidio
 iis; qui si fortè hæreticorum astu delusi fuerint
 & circumuenti, se nihilominus eximere quam o-
 cissimè studierint.

*Diuina
 promissio
 ab here-
 seos & per-
 fidie con-
 sumacia
 recipi en-
 sibus.
 Iere. 15.*

*Superiorum
 conclusio.*

Itaque Christianæ tranquillitati ac publicæ con-
 cordiæ non vulgare operæ precium me fecisse ad-
 trabor, si quod proposui persuasero: istos nimirum
 impudētissimè allucinari, quibus cum nihil sit in-
 sultius, & a spiritu sancto alienum: sic nihilominus
 fronte quadam perfricta, & illotis manibus in di-
 uinas scripturas secus interpretandas, quæ patres
 li tum sanctimonia rû eruditione præstantissimi
 interpretati sunt, audent irrumpere: vt iactent eorum

se solos eo spiritu donatos, quo elucidari ac pare-
 fieri habet, reliquis omnibus cæcitate obuolutis.
 Verum etiam si illos mirè fatuos commonstra-
 uero, qui ad omnis suæ dementiæ cumulum,
 non modò de diuinis scripturis indigna senti-
 unt: verum etiam diffidentur prophetarum o-
 racula non esse de diuinæ mentis adyto ve-
 rè profecta. Beati sponsi delicias ita nauseantes,
 vt veterum interpretamenta pro somniis ha-
 beant, & captiosis quibusdam argutiis, magis
 quam eruendis mysteriis dent operam. Et qui
 postremò in opes ditissimi Salomonis, & abdi-
 tos æternæ sapientiæ thesauros irrepere conan-
 tur alia via, quàm per humile ostium Christum:
 non alio sanè animo illuc accedentes, nisi vt fu-
 rentur, maectent, & perdant.

Io. 11. 10.

At prorinus illi, ceu ex antro suo scarabei
 quidam & crabrones, in medium profilientes,
 tam varii, vociferabuntur: In Christianam reli-
 gionem, ab hinc trecentorum annorum inter-
 lectu, inuecti sunt adinventionum; humana-
 narumque traditiuncularum labyrinthi, vt nul-
 la ratione à superstitione quadam venandi con-
 suetudine, in qua iam iam quisque consenuit,
 abstrahi possit, & ad illam augustam pietatem
 reformari, in qua ab Apostolis formati sumus,
 citra scandali effusionem: & tu nihilominus a-
 lios a nostra consuetudine, & contubernio ar-
 ces, qui iis amoliendis tantum operæ insumi-
 mus? Quasi verò non illud idem censuerit Chri-
 stus ipse, cum dicit, apud Matthæum, necesse

*Occupatio
 heretico-
 ym.*

Mat. 18,

Mat. 18. fore, vt veniant scandala & offensiones. Et dicitur

1. Cor. 11. Paulus Christi accedens sententia, oportere ha-

Responsio. reses esse. Haud sanè abnuo quin à Christo pas-

so & Apostolorum temporibus, multa impia de-

testandaque subreperint, & quotidie subreperant

in hominum vitam & mores. Quinimò ita ferè

natura comparatum esse conspiciamus, vt quibus

ex rebus extrema manat ac proficiscitur petri-

cies, ex eisdem plerumq; nascatur & summa viti-

tas, & è diuerso: iuxta illud trito sermone iactatū

proverbium, Necessarium malum: & vbi fel. ple-

rumque ibi mel: vbi tuber, ibi vber. Cui etiam

priori sententiæ succinens diuus Augustinus, id-

ipsum quoque, cum vita frueretur, ægreferebat.

Nempe quòd multa in diuinis libris saluberrima

præcepta forent, quæ minus curarentur: Contra,

tam multis præsumptionibus plena essent om-

nia, vt grauius suo tempore puniretur, qui per o-

ctauas suas nudo pede terram tetigisset, quam qui

mètem suam vinolentia sepeliuisset. Vbi quidè

ille quorūdam fucosam in dolet superstitionē, qui

per aliquā religionis simulationem, alimèta ineter-

tiæ quærunt. Quod quidè vel quippiā simile cum

hac ætate vel scis, vel audis, vel conspicias fieri à

fratre Christiano, & acriter obiurgas, & auerteris,

facis tu quidè rectè: & ego itidem auerteris à

damno. Sed ea quæ rectè christianèque fiunt, &

quæ sunt pia, sancta, salubria, & iusta, atq; demum

almi spiritus dispositione statuta: inde calumni-

di ansam arripere, itidem certè detestor: Simul &

te temeritatis non modicæ taxans ammiror, cui

*Augustinus lib. 2.
ad inquit.
tiones la-
nuarij: ca.
19.*

tuz præsumptionis emendandæ coercendæque occasionem ex eo, quod alibi tui similibus loquitur ille, non arripis: quod alioqui consultius ac tuæ saluti conducibilius foret. Ait autem ille libro, quem aduersus Donatistas edidit, secundo, cuius titulus est de Baptismo: Aliter quippiam sapere, quàm res habet, humana tentatio est. Nimis autem amando sententiam suam, vel inuidendo melioribus se, vsque ad præscindendæ communionis, & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium peruenire, diabolica præsumptio. In nullo autem aliter sapere, quàm se res habet, angelica perfectio est. Vita itaque homines sumus, sed spe angeli, quibus æquales in resurrectione futuri sumus. Quandiu ergo non habemus perfectionem angeli, non saltem habeamus præsumptionem diaboli. Et item in Manicheos. Dicit Apostolus, hæreticum hominem post primam & secundam correptionem deuitadum esse: quia subuersus est huiusmodi, & peccat, in semetipso damnatus. Vnde qui sententiam suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia suæ præsumptionis pepererint: sed à seductis, atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, quum inuenerint: nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. At qui in Ecclesia Christi morbida aliquid & præuum sapiunt, si correcti ut sanum rectumque sapiant, resistunt contumaciter: suâque pestifera & mortifera dogmata emédare

*Alia
Augustinæ
locus.*

Tit. 3.

*Qui pro
prie hære-
tici discen-
tur.*

*Hieron.
Heresis
vnde.*

nolunt, sed defendere persistunt, hæretici sunt. Rursus Hieronimus in epistolam ad Galatas: Hæresis (inquit) Græcè ab electione dicitur, quod videlicet eam sibi quisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem. Quicumque igitur aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus sancti flagitat, à quo scripta: licet ab Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest, & de carnis operibus est eligens, quæ peiora sunt. Hactenus illi.

Quum itaque sis talis, qualem hoc in loco depingunt hæreticum Augustinus & Hieronimus, ut videlicet nullius, quantumlibet eruditi ac lætætimonia præditi, consilio velis acquiescere, qui vel tandem in bonam Ecclesiæ oliuam, vnde cibus es, iterum inferaris, cur (quæso) te imprimis non consideras?

Rom. 11.

*Nequic-
quam alio-
rum vicia
carpit, qui
esilem vel
e: iam ple-
rumque
maioribus
scates.*

Mat. 7.

Luc. 6.

Luc. 3. &

5.

Mat. 25.

*Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Quæ in amicorum vitis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?*

Qui cordis tui domum non potes excidere, quomodo plurium curam habere poteris? Et qui peccati ingentem trabem ex tuo oculo non potes eruere, quomodo ex alterius uelles vel festucam? Hypocrita (inquit) eice primum trabem de oculo tuo: & tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui. An ideo (ut dicit Augustini verba accommodem) propter paleam, relinquenda venit area Domini? An propter pilces malos, rumpenda retia Domini? An propter fetentes hædos, mox relinquendus, aut certe disper-

gendus grex Domini? An propter vasa in contumeliam facta, migrandum de domo Domini? An ideo istud est, superstitiosum, religionique Christianae reclamantem populum (vt ais) ad purum illum ac syncerum pietatis Christianae archetypum reuocare : atque demum, iuxta Pauli cohortationem, qua vult vnumquemlibet spiritualem (qualem te appellari desideras) si alium è suis aliquo delicto occupatum repererit, instaurare huiusmodi spiritu lenitatis: Ita quicquid est pietatis, hoc est, diuina humanaque iura, confundere, euertere, labefactare, diruere? An istud est ab humanarum traditiuncularum labyrinthis & ambagibus, quibus vniuersum mundum implexum fore asseris, & ad Christi exemplar alios reducere velle, tot implacabilis belli, loco pietatis, inuehere diffidia? tot parere contentiones? tot offendicula innectere, à quibus ille abhorret tantopere? De creta denique Ecclesiastica, cum eorum mystagogis sic impudenter improbare? Boni rectorum (inquit Hieronimus) ex sua infirmitate aliorum infirmitates merientes, solent potius per humilitatis & mansuetudinis leuamentum peccantes ab erroris laqueo eruere: quam per austeritatem, in foueam perditionis nutantes propellere. Vnde doctor Gentium, Factus sum, inquit, infirmus infirmis. Et Isidorus doctus ille & pius, libro què edidit de summo bono: Qui delinquentem (ait) superbo vel odioso animo corripit, non emendat, sed percutit. Quicquid enim proteruus vel indignas animus protulerit, obiurgatis furor

*1. Timo. 1.**Gala. 6.**Hieronimus in leu. viii.**1. Cor. 6. Isidorus.*

est, non dilectio corrigentis. Hæc illi.

*Quomodo
animad-
ueriendum
sit in ma-
los, medio-
cres, &
bonos.*

Quocirca (vt hæc omnia in pauca conferam) vi, & æquis legibus malos à sua nequitia coerceri iustum esse & conducibile nemo non censuerit quòd, autore Seneca, bonis noceat, qui malis patitur. Mediocres consulere, humanum: bonis obstrepere, diabolicum. Hi honorem promerentur, non conuitia. Mediocres adiuuandi sunt, & cohortandi, vt proficiant. Mali si sanabiles, moderatis admonitionibus, & secretis blandisque hortatibus corrigendi. Sin intolerabiles ac deplurati, aut sufferendi sunt, donec Deus, ex auditu populi sui clamore, suo more eos puniat: aut ferotuum ac ciuitatum consensu cohibeatur eorum impotentia, vel effrænis lasciuia retundatur. Sed interim cauendū, ne remedia fiant grauiora morbo.

*Cauendum
in corre-
ptione, ne
remedia
dolerens
superent.*

Quod sanè exequi conantur isti vel maxime eum videlicet grauisima trabe oculos grauat habentes, nō eam solūm negligunt: sed festucam vel tenuissimam ab aliorum oculis eruere, omnimodam dant operam. Quam dum incautius tentant auellere, eruunt pariter & oculum, inque foueam inextricabilis erroris decidunt & labuntur. Et (vt inquit poëta) dum vitant stulti vitium, in contraria currunt. Quos alioqui subnotans diuus Gregorius, Multi sunt, inquit, qui quum plus sacerdotum vitam, quàm suam discutiunt, in magnum contemptus diuinorum sacramentorum crimen incurrunt. Qui certè dum hypocritarum more plus illorum famam, quàm suam ipsorum, vel propriam vitam, vel vitæ negligentiam dilige-

Grego.

dicat, spernunt sancta monita, & spiritualia dona. Unde fit vt non solum ab eis dicta respuant: sed, quod deterius est, diuina etiam mysteria contem-
 nar, vt nec corporis nec sanguinis Domini nostri Iesu Christi eorum ministerio confectam comu-
 nionem assumant: putantes hanc minus esse san-
 ctificatam, & illorum fieri officio, quorum vita eorū oculis videtur ignobilis, & scelestā. Proh, in
 quē magnū laqueum incidunt, vt diuina mysteria plus ab aliis sanctificari posse credant, quā vnus
 idēque spiritus in Ecclesia diffusus per totū or-
 bem terrarum, incomprehensibiliter atque inui-
 sibiliter, ea mysteria & operando sanctificet, &
 benedicendo benedicat! Hęc ille. Quibus quidem
 verbis, nemo est qui videre non possit vel sole
 clarius, quā scitē Ecclesiam mastiges isti & oblo-
 cutores subnotantur. Indēque adēd cū dixisset
 Christus, Vx mundo à scādalis, necesse est autem
 vt veniant scādala: signanter eos, quorum merito
 illa emergerent, hoc est, hæreticos taxans, subie-
 cit: Veruntamen vx huiusmodi per quem scan-
 dalum venit. Et Paulus, simul atque ob animorū
 dissidia, quibus mutuò contendebant sui Corin-
 thij, intulisset, Oportet hærefes esse: protinus ad-
 iecit: Quò qui probati sunt, manifesti fiant inter
 vos. Quandoquidem nullū est argumentum, quo
 euidentius dignoscere valeamus, num quis in ele-
 ctorum Dei ascriptus sit numerum, an execratio-
 ni perpetuę obnoxius, quā si Ecclesię catholicę
 præscriptis obaudiat, an si eisdē oblueterur: si do-
 ctrinā ab ea diuersam, an si eidē accedentē sequa-

*Diuinorū
 sacramen-
 torum con-
 tempis,
 vide.*

Mat. 18.

1. Cor. 11.

*Quo argu-
 mento co-
 gnosci pos-
 sunt, qui à
 Deo sunt
 electi &
 probati.*

tur: si exemplo boni operis aliis fiat, an si offe-
 sioni, & offendiculo: si denique sub potēti manu
 Dei sese demittat, an si se efferat, & exaleet. Nam
 si ita se eidem summittat, vt in auditu aoris citra
 vilam contentionem ei obediat, hunc ea ratione
 cognoscito, de probatorū electorūque Dei fore
 numero, iuxta illud Sapiētis: Quoniam in igne
 (inquit) probatur aurum & argentum: homines
 verò receptibiles in camino humiliationis. Erret
 sus: Filij sapiētiae Ecclesia iustorum: & natio illorū,
 obedientia & dilectio. Sin secus res habeat,
 audi quid de illis dicat Christus: Qui offendent
 (inquit) vnū de pusillis istis, qui in me credunt, pe-
 dit illi vt suspendatur mola asinaria in collum
 eius, ac demergatur in profundū maris. Et rursus
 Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me
 spernit. Qui autē me spernit, spernit eū, qui misit
 me. Cui priori sententiæ accedens diuus Paulus
 suos Corinthios maximè operam dare cupit, ne
 quando cuiquam fiant offendiculo. Tales, inquit,
 estote, vt sine offensione sitis Iudæis & Gētibus,
 & Ecclesiae Dei: sicut & ego per omnia omnibus
 placeo, nō quærens quod mihi vtile est, sed quod
 multis, vt salui fiant. Sed quam ob causam, putas
 hæc præcipiebat ille, nisi quòd & piè, sanctèq; iuste
 illos viuere vellet? Iuxta quòd eos alibi exhortabatur
 in hunc modum: Euigilate iusti, & nolite peccare:
 etenim ignorantia Dei quidā habet. At qui facit
 iustitiam (inquit Ioannes) iustus est. Quod perinde est
 ac si diceret: Qui facit exercēta fidei opera, & vita sua
 imitatur eū, qui factus

Electi.
Psal. 17.

Eccle. 2.

Ibid. 3.

Reprobi.
Mat. 18.

Luc. 10.

*Solent
 cauendum
 offendicu-
 lum.*

1. Cor. 10.

Ibid. 15.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 1.

est nobis sapientia, & iustificatio, & sanctificatio, & redemptio, is iustus est: non autem is, qui solo verbo iustitiam commendat. Iustus autem cum fuerit, fuerit iridem & absque offendiculo. Indequē iuxta Mosaicā legis præscriptum nullam præbebit offensionem cæco, hoc est, in fide cæcutienti aut parum stabili. Sed, iuxta adhortationem Paulinā, assumet huiusmodi non ad diiudicationes disceptationum, sed in fide, & mansuetudine. Nempe quod, Salomone autore, via iustorum esse debeat sine offendiculo.

Leuit. 22.

Rom. 14.

Pro. 15.

Ceterum demus illis quod maximè exhorrent & abhominantur (ut est etiam maximè abhominandum) nimirum pleròsque huius temporis sacrificios impios esse & impuros, improbos & scelestos: quod & ex parte omnibus compertum est hominibus. Lepidos insuper eopotatores, congerones haud infestiuos, eruditos adultores, susurroneque: nulla sanctimonia celebres, nullaque eruditione præditos, sed totos diuitiis incumbere: in his verò, quæ Christi sunt, supra modum desides, & in messe pecuniaria quam diligentissimos. Adeò ut, vel etiam Ieremiæ testimonio id comprobante, à propheta usque ad sacerdotem neminem ferè reperiri liceat, qui avaritiæ lucris non inhiet: indeque adeò idolorum serui facti magis quam Dei. Quorsum tamen hæc ad eam, quam Christus illis largitus est, auctoritatem spectat? Quid ad ea, quæ sancta illa & immaculata, nullamque rugam, aut huiusmodi quippiam habens mater Ecclesia sanxit, attrivet? Num

Sacrificiorū huius temporis criminosa

Iere. 6.

Ephes. 5.

quamuis sint (vt vultis) impiissimi, sacramētis Ec-
 clestasticis officii potest? Alioqui æstimādum, an
 dicendum foret (quod absit) id ea conficientium
 merito, & non creatoris verbo, ac Spiritu sancto
 virtute fieri. Quo quid esse potest æquè blasphem-
 um, nempe vt creaturæ ascribatur, quod solus
 creatoris est? Sic nos (inquit Paulus) existime ho-
 mo, vt ministros Christi, & dispensatores myste-
 riorū Dei. Quod si illud requiratur in dispensato-
 ribus & æconomis, vt fidus quis reperitur: nihil
 (ait) pro minimo est, vt à vobis diiudicet, aut ab
 humano die: sed nec me ipsum iudico. Cæterū qui
 me iudicat, Dominus est. Proinde ne ante tempus
 quicquā iudicetis, donec venerit Dominus, qui &
 illuminabit abscondita tenebrarū, & manifesta-
 bit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à
 Deo. Tum quid inde sibi vellet, quod velut am-
 phoricè prius loquutus fuerat: Hæc autem (inquit)
 fratres, per figurā transtuli in me ipsum, & in A-
 pollo propter vos: vt in nobis disceretis, ne superbi-
 quàm scriptum est, vnus aduersus alterū infletur
 pro alio. Etenim cū sit inter vos zelus & contem-
 ptio, nōne carnales estis, & secundum hominem
 ambulatis? Quid igitur est Apollo? quid vero
 Paulus? Ministri eius, cui credidistis: & vnicuique
 ministerij officia distributa sunt, sicut Dominus
 dedit. Ego plantavi, Apollo rigauit: sed Deus in-
 crementum dedit. Itaque neque qui plantat est
 aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum
 dat Deus. Qui autem plantat & qui rigat, vnum
 sunt. Dei enim sumus adiutores, hoc est, coope-

*Ministri
 Christi sunt
 sacerdotes.
 1. Cor. 4.*

*Zelus &
 contentio-
 nem, horns
 nes carna-
 les signifi-
 care.
 1. Cor. 3.*

rarij, vel operis participes, ac vicarij.

Ex quibus quidem verbis Apostoli, facile colligere datur, sacrificum, idē quod agricola quidam in agro excolendo, aut architectus in struenda domo, facere in conficiendis dispensandisque sacramētis Ecclesiasticis, solūmq; fore ministrū: Deum verò inuisibili operatione, velut auctione quapīā & incremento, verbo per os sacrifici prolato, eorum virtutem operari. Dispensatoris nempe proprium (inquit Chrysoſtomus) est ea, quæ suæ fidei commissæ sunt, fideliter dispēsare, nō res Domini suas facere: sed cōtrā, suas domini. Vis dispensatores fideles intueri? Audi quid dicat Petrus: Quid admiramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hūc ambulare? Et Cornelio: Et nos, inquit, quemadmodū & tu homines sumus. Et ad Christū: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Et Paulus, cūm dixisset se maximē laborāsse, subdidit: Non ego, sed gratia Dei, quæ in me est. Et alio in loco, ad hos sermonem dirigens: Quid autem habes, inquit, quod non accepisti? Nihil enim habes tuum, non diuitias, non rationem, non animam ipsam, quippe quæ Domini est. Hactenus Chrysoſtomus.

Chrysoſto.

Act. 3.

Ibid. 10.

Mat. 19.

1. Cor. 15.

Quocirca firma, solidāq; , ac stabili fide tenēdū, quod quēadmodū qui baptizat, ipsemet Christus est, cooperante, ceu vicario, sacerdote: ita etiā ipse solus est, eodem mediante sacrificio Christi verba proferēte, ceu agricolatione quadā, qui per Spiritū sanctū, hanc suam efficit carnē, & trāsfundit in sanguinē, ceterāq; Ecclesiastica sacramēta verbo

Solo Chri-

sti verbo,

omnia sa-

cramēta

confici.

suo conficit. Ut cuius prius creata sunt imperia, illius quoque verbo recreentur in melius per sacrificii ministerium. Qui quantumvis detestanda criminibus obnoxius sit, ea nihilominus obistere nequeunt, quominus, accedente Christi verbo ad elemēta, fiāt protinus sacramēta. Quæ tamen ob sint ea indignè & minus religiosè administrati, profunt nihilolocius per eius ministerium dignè ac religiosè sumenti: iuxta quod Evangelicè in literis Christus imperat, ut quæ dicūt faciamus, at secundum eorum opera facere nolimus.

Mat. 23.

Saul prophetans.

1. Reg. 10.

Alioqui velim ab eis discere, quonā tandē p̄b̄o impiissimū illum regē Saulem, in fontē Davidem occidere cupientē, libri Regū prophetasse testentur: & in Euāgelicis literis legatur in extremo iudicio plerosque dicturos iudici Christo, Domine, nōnne in nomine tuo prophetauimus, & multas virtutes operati sumus? quos nihilominus velut ignotos, pro meritis excludēdos idem Christus asserit: si solis piis probisq; liceat Ecclesiastica sacramenta administrare. Quod cū obtrectationis, maledicētię, ac liuoris causa, eos effutire nemo nō videat, se iuerint orthodoxę & Apostolicę ecclesię candidati, hos veritatis Christianæ auersatores nō rectè sentire; imò nescire quæ loquūtur, neque de quibus affirmāt, quum alioqui sit fatendū, impios illos, quorū meminimus, spiritū quidē prophetiæ habuisse, at meritū non item. Nec personarū merito Spiritum sanctum attēdere, sed officia sacerdotū: nēpe qui mysticè sacramēta sua solus viuificant, nec bonorū meritis dispensatorū ampliatū

Personarū
merito Spi-
ritū san-
ctum non
spectare,
sed officium
sacerdotū.

nec malorum attenuatur: quia, quemadmodū ex D. Paulo supra adduximus, neq; qui plātat est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementū dat Deus.

At mox isti in me insiliētes, Bona, inquit, verba, qui huc Saulem adducas, reliquosve nulla sacerdotij functione cōspicuos, cuius solūm hīc inter nos sit controuersia: aut certē sacramenti sanctitate insignes. Ad quod ego: Si nihil sacramenti habebat Saul, quid in eo (quæso) egregium aut insigne Dauid venerabatur? Cur in eum manus conicere reformidabat? Atqui quum illum Christum Domini palsim appellet, & quominus eum perfoderit hasta ad caput eius defixa, cū in tentorio decumbentem ac dormiētem inuenisset, in causa fuerit metus, quōd, utique religioni duceret sacro oleo inunctum interimere: tum præterea uiuentem singulari quodam honore affecerit, vitāq; sanctū miris modis vindicauerit: quid, rogo, hinc insinuabat, quā se venerari sanctū Dei sacramentum in scelesto homine? Sed demus illum nullo vnctionis sacramento insignitū fuisse (quāquam secus esse priorem Samuelis librum legenti perspicuum est) certē haudquaquam Cayphā, cuius iamiam meminimus, negare poterunt: qui etsi scelestissimus esset, utpote morti innocentis Christi assentiens: attamen quia pontifex anni illius erat, non à semetipso prædicāsse, Christum morti destinandum pro gente, & non solūm pro gēte, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, aggregaret in vnum, diuus Ioānes asseuerat: sed & diuino sumine afflatum, id ipsum vaticinatū fuisse astruit.

*Cur Dauid
tanto ho-
nore sap-
lem affe-
rit.*

1. Reg. 26.

1. Reg. 10.

*Cayphas
vir impius
prophetat.
Ioan. 11.*

Huius quidem rei documento nos erudire cupiens, non personam loquentis, non sacrifici quavis sceleratissimi (quis enim isto Caypha sceleratior?) organum, quo divina verba produntur, metiendum: sed verba ipsa pendenda: sed Spiritus sancti ubique efficacissimam virtutem æstimandam. Aliàs mendacij reuincendus veniret (quod absit) qui, Dei sapientia & expressa eius imago cum sit, miserit nihilominus cum reliquis suis Apostolis ad Dei regnum euulgandum, feceratum illum Iudam, quem mox se proditum sciebat, & quem Diabolum, hoc est, calumniatorem postmodum nuncupauit. Aut certè dicendū, diuinum sermonem per os eius prolaturum, minus habuisse efficaciam, minusque audiendum, quam is, qui à sanctissimis illis ipsius coapostolis proditus est. Cùm contrà hac re, luce clarius Christus demonstrat, illos non minus diuinarum dotium consortes fieri, qui eas fidei pectoris armario recondunt (etiam si ab eis administrantur, qualis hinc ab Euangelista impius ille Iudas describitur) quàm à quouis alio defecatorum etiam morum, vitæ, & famæ integerrimo. Vnde si Apostolus nescio cuius Epimenidis testimonium (inquit diuus Augustinus) quia verum comperit, comprobauit, & attestatus est: cur nos itidem apud quemcunque inuenerimus quod Christi est, & inde verum (quãuis sit ille, apud quem hoc reperimus, fallax & peruersus) non statim secerimus verum à vitio, dicimúsque, Sacramentum hoc verum est, sicut Paulus ait, Testimonium hoc verum

2. Cor. 4.

Colo. 1.

Mar. 3.

Luc. 9.

Ioan. 6.

*Epimenidis
Ethnici
poëta
testimoniū
à D. Paulo
susceptum.
Tit. 1.*

An hoc ideo dicere esset: Hic homo verax est, cū fecus res haberet, quòd diceremus, Sacramentum hoc verum est? Hæc ille.

Quò fit quidem vt confirmare audeam, sic vmbra quadam ac prætextu corrigendorum criminū ministrorum ecclesiæ, ab eius sacramentis abhorrere, & propter hominum vitia, sic violare quæ nō illa solū, sed & ipsemet Christus ore proprio & sanxit, & in suam memoriam præcepit fieri: nō procul abesse ab hæresi scelesti illius Petiliani, quæ inter reliquas quas protulit in Deū blasphemias, omnia illa auersatum fuisse tradunt veterum historiarū. Quare tortuosos hominū mores corrigendos esse, p̄rque vitiorum abruptos calles euntes homines in viam rectam reducendos nemo frugi non dixerit, sed id quidem blandis hortatibus, sed humanis suasionibus. Detegendum vulnus, ne deterius in Ecclesiæ membris putrescat: at non inde saluberrima illius medicamenta respuenda. Rescandæ sunt carnes putidæ, at non medicina contemnenda. Morbus denique curandus, sed medici consilio: coram quo vtique non est voluntas (vt ipsemet ait apud Matthæum) vt pereat vnus de pusillis istis, qui in eum credunt.

*Petilianus
hereticus.*

Mat. 18.

Scio certè quid dicat diuus Ambrosius, doctus ille & pius, Nimirum grauisimum nodum ligno inhaerentem expelli non posse, nisi grauisimo oppressorio. At verò quid alibi dicat, non meitem latet: Nempe plus proficere bladam correctione, quàm turbulentā accusationem: quòd illa pudorem incutiat: hæc indignatione permoueat.

Ambr. in

Mat. cap.

12.

- Hieron.* Non rursus ignoro, iuxta diuum Hieronimum, non posse præsidem Ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in simile corruerit delictum: aut liberè corripere peccantem, quum tacitus ipse sibi respondeat eadem se admisisse quæ corripit.
- Gregorius.* Item illud beati Gregorij: Sicut (inquit) laudabile decretum est, reuerentiam & honorem debitum exhibere maioribus: ita rectitudinis, ac Dei timoris est, si quid in eis correctione indiget, nulla dissimulatione postponere: ne totum corpus (quod absit) incipiat morbus inuadere, si læguor nõ fuerit curatus in capite. Ut enim (idem confirmante
- Chrystoso.* Chrystosimo) temere, & indiscussè iudicare perniciosum est: ita manifesta opera non persequi, viam aperit ad audenda facinora. Peccantes, inquit Paulus, coram omnibus argue, vt & ceteri metum habeant: hoc est, non citò decide, sed omnia diligenti inquiras indagine: vbi verò aperte didiceris, vehementer inuehere, ita vt alij resipiscant. Sicut enim, si impunè peccetur, plures delinquant: ita, si peccata puniantur, complures virtuti student. Scio, inquam, hæc omnia etiam non clam me est id, quod suo Timotheo idem Paulus præcipit: Videlicet vt aduersus presbyterum accusatio non suscipiatur, nisi sub duobus aut tribus testibus. Haud inscius nimirum multa sepe fieri ex suspitione: in duorum autem aut trium fideli attestazione manere omne verbum. At quantò minus contemnenda veniunt Ecclesiastica sacramenta, propter quosdam illorum administratores, qui in Dei Ecclesia malè videntur

Deut. 17.

Et

Hebr. 10.

tantur? Ij ergo obiurgandi, arguendi, increpandi-
que veniunt, sed humanè, idque à spiritualibus &
mansuetis: illa verò, nimirum Dei verbo confe-
cta, omni acceptione digna existimanda.

Demus insuper (vt volunt) plerosque huius tē-
pestatis homines tanta fascinatione occæcatos,
atque præstigiis quorundam impostorum delu-
sos, vt quæ sunt veritatis Euangelicæ minus te-
neant, eorūque nonnulli adhuc ita veterem re-
doleant Paganismum, vt ab ea superstitione, cui
semel addicti sunt, auelli nequeant: at non ideo
quæ totius Christiani populi sanxit autoritas, &
cauta voluit, amolienda obliterandaque veniunt.

Demus postremò id quod execrantur maximè (in
nullum enim hominum genus magis inuehūtur,
& insæuiunt) plerosque monachos, loco quo suæ
professionis meminisse deberent, admodum sce-
lestos & impios existere, sycophantas insuper,
scortatores, ebriosos, nugatores, & avaros esse: cul-
tu denique, ceremoniis, & fucis quibusdam plus
quàm animo veram pietatem metiri: in summa
in eos quàm proximè quadrare, quæ Christus in
hypocritas Phariseos intorquet apud Matthæum:
at non idcirco sic sunt conuellenda evertendaque
(vt faciunt) statuta Ecclesiastica. Cùm alioqui
idem Christus apud eundem Matthæum suos etiã
(vt superius diximus) infœlicia zizania, quæ inimi-
cus homo, haud dubiè quin Satã omnis cõcordiæ
osor, in suo agro infeminavit, colligere prohibeat,
quoad messis tempus aduenerit: ne dum collige-
ret zizania, eradicarent simul cum illis & triticū.

*Imperita
plebis ca-
citas.*

Monacha.

Mat. 23.

Ibidē 13.

*Religio
quomodo
defenden-
da.*

Lactanti?

Hilarius.

*Chryso-
stomus.*

Vbi certè docet ille defendendam esse religionem, non quidem maledicendo, durâque ac turbulenta obiurgatione, sed monendo, sed blandiloquentia, sed mansuetudine: non iniuria, non vi, non seuitia, sed patientia: non probrosis compellationibus, non turpibus & indignis verbis, non denique famosis libellis, sed fide, & charitate nō ficta, verum è corde bono, & sincera conscientia procedente. Illa enim malorum sunt, hæc verò bonorum. Porro necessum est bonum quidem in religione versari, non malum. Nam si sanguine (vt verbis Lactantij vtar) si violentia, si tormentis, si probris, si calumniis, si conuitiis, si maledictis, si contentione, si denique pertinaci opinione religionem protegere, aut defensare velis, iam non defensabitur illa, sed polluetur, contaminabitur, violabitur. Deus etenim (diuo autore Hilario) cognitionem sui docuit potius, quàm exegit: & operationis cœlestium admiratione præceptis suis concilians autoritatem, coactam confitendi se aspernatus est voluntatem. Deus vniuersitatis est, obsequio non eget necessario, non requirit coactam confessionem. Non fallendus est, sed promerendus. Nostra potius, non sui causa venerandus est. Nō potest nisi volentem recipere, nisi orantem audire, nisi profitentem signare. Simplicitate querendus est, confessione discendus est, charitate amandus est, timore venerandus est, voluntaria probitate retinendus est. Talis nempe (teste Chrysostomo) est veritatis natura, vt cum à multis oppugnatur, fortius inualescat: & è diuerso, menda-

ei cum a multis adiuuatur, in seipso debilitatur. Veritas namque non indiget auxilio ex temporali potentia, & maximè Domini veritas, quæ manet in æternum.

Hæc præter institutum verbosius præfatus merito forsan viderer, nisi illa penè magis ad rē pertinuisse sciuissem, quàm reliqua quæ his addi possunt. Fuit enim prius scelus detegendum, atque commonstrandū, quàm immane, quàmque detestandū sit: vt aperte quisque videret non immerito fieri, si iis tantis, quæ in dies suboriuntur & emergunt, affligimur rerum calamitatibus. Nisi enim, autore Hieronimo, ex comparatione virtutum, vitium non ostenditur. Tamen si non omnia, in quæ illi prolapsi sunt, fidei naufragia attigerim: quinimo operæ præciū duxi, meam nauim quàm fieri potuit velocissimè ab eorum vorticibus educere, duas potissimè ob causas: Vna est, ne si ea, quæ per tot ingenuorum hominum sagacem disquisitionem satis superque peruagata sunt, consectari perseuerarem, importunæ prolixitatis garulitate memet ac lectorem implicarem, sicque in immensam voluminis molem liber excreceret: aut certè in quippiam prolaberer, quod non omnibus arrideret, sed quod piis auribus officere posset. Non est enim rationi Christianæ conducibile, quæ scimus omnia, promiscuæ multitudinis auribus prostituere: eaque potissimè, quæ non modò dictu inutilia sunt, verùm etiam pernitiosa. Solet nempe Camarina multoties exagitata factorem quædam olfacientium naribus pa-

*Morbus prius aper-
riendus,
quàm illi
vis & ori-
go cognos-
ca valeat.*

*Duas tra-
dit causas
cur here-
ticorū dog-
mata al-
tius repe-
tere no-
luit.*

tere. Sed & scabies illa solet ei sedulo prurire quem semel inuaserit. Altera causa est, quod ne potissimum instituti non fuerit impressentiarum hæreticorum persequi & refellere dogmata, sed eorum quædam capita obiter attingere, commostraréque illos non melius sacras literas intellexisse, quàm nostri maiores. Non inscius veique in ui Chrysostomi sententiæ, qua asserit omnem correptionem similem esse cæteris tentationibus. Sicut enim (ait) omnis tentatio fideles quidem ædificat magis, infideles autem amplius destruit & omnis increpatio religiosum hominem facit meliorem: irrisorem autem & malum conturbat, & ad deteriora ire compellit: iuxta illud Salomonis, Qui erudit derisoré, ipse sibi iniuriã facit & qui arguit impiũ, sibi maculam generat.

Ex quo quidem rectius existimaui, in imo gurgite, in quæ prolapsi sunt, & in sua turpitudine ac sceditatis volutabro eos relinquere, quàm ultra profèqui: ut si iter rectum quod illis a compluribus sinceræ fidei iam pridè cõmonstratũ est sequi renuant, & veritatem audire nolint, quæa resipiscant à laqueo diaboli, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem, sed malint potius eam detinere in iniustitia, & in mendacium commutare: tandem, iuxta vocem angeli, qui nocent, nocent adhuc: & qui sordidi sunt, sordescant adhuc, donec eorum peccata perueniant vsque ad cælum, atque recordetur Deus iniquitatũ ipsorum: reddatque tandem illis idem quod aliis reddiderunt, ac duplicentur eis duplicia, secundũ opera illorum. In po-

Chrysostomus.

Pro. 9.

2. Tim. 2.

Ro. 1.

Apoc. 18.

22.

culo quo suum mortiferum virus orbi propina-
 verunt miscueruntque, miscetur & illis duplum.
 Et quantum glorificauerunt se, & in deliciis fue-
 runt, tantum miscetur illis tormenti & luctus.
 Quos alioqui si putarē (vt verbis Lactantij vtar) *Lactantij*
 satis idoneos ad benè christianèque viuendum
 duces esse, & ipse sequeretur: & alios, vt sequeren-
 tur, hortarer. Sed cū inter se magna concerta-
 tione dissideant, secumque ipsi plerumque discor-
 dent, apparet eorum iter nequaquam esse dire-
 ctum. Siquidem sibi quique, vt est libitum, pro-
 prias vias impresserunt, confusionemque magnā
 querentibus veritatem reliquerunt. Nobis autē,
 qui sacramētum veræ religionis accepimus, cū
 sit veritas reuelata diuinitus nostris maioribus,
 eū doctorem sapientiæ, ducemque veritatis
 Deum sequamur, qui, teste Paulo, manifestatus *1. Tim. 3.*
 est in carne, iustificatus est in spiritu, apparuit an-
 gelis, prædicatus est gentibus, creditus est in mun-
 do, assumptus est in gloria: vniuersos sine vllō
 discrimine vel sexus vel ætatis ad cœleste pabu-
 lum conuocamus. Nullus enim suauior animo
 cibus est, quàm cognitio veritatis.

*Calami-
 ratum
 quas quo-
 tidie per-
 ferimus,
 hæreseos
 pestem in
 causa esse.*

Itaque vis tandem nosse, ob grassantem hac tē-
 restate hæresim, fieri vt tot tantisque in dies exa-
 gitemur rerum calamitatibus, & miseriis? Per-
 pende primū, quid hinc dicat Ieremias prophe-
 ta: quanta inde assumat lamentorū genera, quàm
 dire eiulet, quàm denique studiosè vnumquem-
 que cordatū ad hæc nostra deploranda secula, ob
 id ipsum in extrema redacta discrimina, inuitet.

Ter. 9.

Quis dabit, inquit, capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrimarum, & plorabo die ac nocte interfectos filia populi mei: O vnam habere casulam aliquam in deserto, vbi diuersarum peregrini, vt derelinquerem populum meum, & recederem ab eis! At quamobrem hæc, quæso, vir Dei? Quia omnes (respondet) adulteri sunt, & cætus præuaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacij, & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & me non cognouerunt, dixit Dominus. Quapropter vnusquisque se à proximo suo custodiat: & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantabit: & omnis amicus fraudulenter incedet. Et vir fratrem suum decipiet, & veritatem non loquetur: docuerunt enim linguam suam mendacium: vt iniquè agerēt, laborauerunt. Quod sanè quam diuinitus de huius tempestatis hereticis sit loquutus propheta, tecum (quæso) expede superiora, quæ de eis à nobis tradita sunt, & videbis.

Hæreticorum lingua.

Cauendū à falsis prophetis.

Diligenter considera, quam ob causam tam exactè, in diuinas peruestigandas scripturas, celeberrimæ Ecclesiæ doctores legendos incumbunt ac inuigilant: & nullam ob rationem in id conari illos intueberis, nisi vt aliquid inuenire valeant, quod deprauando suæ falsæ opinioni accedat, cui semel se addixerunt. Detruncantes interim quædam verbula, aut sententiolas, quæ sibi videntur facere ad statuenda sua ipsorum dogmata: relictæ quæ interrim quæ germanū scripturæ sensum explicant.

Hæreticorum præuinitas.

explicat. Quò tandem eas quibusdam sciolis, qui alioqui necdum sciuerunt quid sit scire, nec quidem quomodo discere oporteat, intrudentes, illi facillè his retiaculis implicentur. Qui utique in omni re si quid est mali, facillè excerpunt negotio: si quid boni, aut deprauant, aut dissimulant: aut certè pro arbitrio contemnunt. Etenim, teste Ethnico, nihil peius est iis, qui, paulùm aliquid ultra primas literas progressi, falsam sibi scientiæ persuasionem induerunt. Nam & credere præcipiendi peritis indignatur, & suam stultitiam ubique perdocet. Errantes porrò (ut verbis Sapientis utar) à via veritatis: utpote quibus iustitiæ lumen non lucet, & sol iustitiæ non oritur: sed in via perditionis lassati, ambulant frustra vias difficiles: viam autem Domini rectam ignorant. Quò sit quidem (inquit Lactantius) ut Dei summi cultores, hoc est, iustos homines, aut odio prosequantur aut fallere conentur, aut torqueant, aut molestia afficiant, nec causas odiorum ipsi reddere possint, qui tam vehementer oderunt: nisi quòd ipsi errant, & egreferunt illos, qui viam veram sequuntur, non errare, quemadmodum & ipsi. Vnde mala, quæ hinc orbi quotidie obueniunt, subinferens Ieremias: Propterea, inquit, hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam cum filia populi mei? Sagitta namque vulnerans lingua eorum, dolum locuta est. In ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Nunquid ego super his non visitabo, dicit Do-

1. Co. 8.

Quorum -
dam scio-
lorum ar-
rogantia.

Sapient. 5.

Ier. 9.

Hæretico-
rum insi-
dia ac pro-
ditiones.

K

minus? aut in gente huiusmodi non vlciscetur anima mea?

Isa. 59.

Rursus quod istud obsit, quominus hoc tempore nostræ preces nō acceptetur à Deo nostro, sed velut impuræ ab eo repudientur, his verbis liquidò demonstrat Isaias, Ecce, inquit, non est abbreuiata manus Domini vt saluare nequeat, neque aggrauata est auris eius, vt non exaudiat: sed iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. At verò quæ sint iniquitates illæ & peccata, quæ hoc præstant, aperte subindicat. Nēpe quod labia vestra (inquit) locuta sunt mendacium, & quod lingua vestra iniquitatem fatur. Quo enim (credis) obstaculo, quò vobis longiori à Deo nostro abesse possumus, quam ita gloriari (vt faciunt) & mendaces esse aduersus veritatē? quàm nō solum temere affirmare quod nesciunt: sed & detestanda quadam impudentia inuertere rerum merita, & ad sibi credendum alios pellicere, ac abducere à simplicitate quæ est in Christo? Quo contrà monet Sapiens, ne temerè contradicere verbis veritatis vllò pacto possit.

Iaco. 3.

de mēdacio ineruditionis nostræ confundamur.

Eccle. 4.

*Harenco-
rum de-
scriptio.*

Isa. 59.

Sed quid de illis infert propheta? Non est (inquit) inter eos, qui inuocet iustitiam, neque est qui iudicet verè: sed confidunt in nihili, & loquuntur vanitates. Conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem. Oua aspidum ruperunt, & telas aranæ texuerunt. Aspīs namque vt veneno nocentissimo quæque viuētia concitò in-

*Aspidis
natura.*

terimit, idque tam profundo somno percussis
 prius immisso, vt eum mors absque doloris
 mox consequatur: ita & oua progignit, ex qui-
 bus filij procreantur. Quæ profectò oua rumpe-
 re, ac inde pullos excludere dicuntur huic atatis
 hæretici, dum cuiusdam libertatis Euangelicæ
 prætextu, omni aspide nocentius virus insigunt:
 ex cuius tandem conceptu, nouos quotidie ac re-
 centes fetus progignunt & exuscitant, qui suo-
 rum parentum assentientes factioni, eorum mo-
 res subinde referunt. Et cum lætalem morsum
 exceperint, mox itidem graui somno suæ salu-
 tis sepulti, prius intèrant, quàm plagam per-
 senserint, aut à sua stultitia pedem retulerint. *Haris*
 Quotidie (inquit Paulus) proficientes in peius, *pullulatib.*
 errantes, & in errorem mittentes. Quos ta- *2. Tim. 3.*
 xat & Christus sub Phariseorum nomine, cum *Mat. 3. 16.*
 apud Mattheum progenies viperarum illos appel- *23.*
 lat. Sed & vulgari iactatur sermone, ex malo
 coruo nasci malum ouum: iniquitatem denique *1. Reg. 2. 4.*
 (vt est in Regum libris) ab impiis egredi. Hinc
 etenim quotidie animarum strages promanat:
 inde miseranda lues impiorum dogmatum sca-
 tet: incendia denique dissidiorum omnium;
 non sine graui totius generis humani calamita-
 re. Vnde sequitur: Qui comederit de ouis eorum,
 hoc est, qui in eorum sententiam manibus
 icrit, morietur: & quod confortum est, erum-
 per in regulum. Regulo porò tam presentaneã *Regula*
 vim inesse asserunt, vt oculis noceat & morsu: &
 quod momorderit mēbrū, ni protinus amputes; *1174.*

nulla sit futura vitæ spes. Id sanè præstant hære-
 tici, qui cum ore canoro ac sympfalmate Deum
Ps. 150. in sanctis suis collaudare deberent, iuxta regi-
 Psaltis cohortationem: atque conseruorum Dei
 & fratrum suorum habentium testimonium Iesu
Apo. 9. (vt est in diui Ioannis Apocalypsi) gratiæ congra-
 tulari, qui modò ad cœnam nuptiarum agni vo-
 cati sunt, quo & vocâdi sumus, si quidem eam vi-
 tauerimus, quam illi nobis præiuerunt: è diuer-
 so nihilominus eorum famæ & doctrinæ mor-
 sum addunt cuiusuis basilisci morfu nocentioris
 dum & arrodunt & carpunt, quæ ab eis rectissi-
 mæ & gesta & scripta sunt: ibi crimè plerumque
 intendentes, vbi fuerat pietas laudanda: prohi-
 tionis denique & imposturæ illos insimulantes,
 vbi fuerat salubre consilium approbandum. O
Exod. 7. innocentem ergo & salutiferum regulum, si cum
 huiusmodi cõferatur hominibus. Quemadmodum
2. Tim. 3. autem (inquit Paulus) Iamnes & Iambres resiste-
 bant Moyse: ita & isti resistunt veritati, homines
 mente corrupti, reprobi circa fidem. Sed quid tî-
 dem? Non proficient (inquit) amplius, licet ar-
 nearum more, laxos casses in foribus cuiuslibet
 animæ fidelis prætexant. Nam, autore Isaia, illo-
Isa. 59. rum telæ non erunt ultra in vestimētum: sed nec
 quidem operientur eorum operibus, qui valen-
 tioris instar animalis, illis validè fortes in fide re-
 stiterint: vel si aliquantulum iisdem ipsis telis
 fuerint intricati, eisdem quoque se veloces exte-
 merint. Si quidem constanti firmaque mente re-
 nuerint, illorum opera, opera esse inutilia, & opus

iniquitatis in manibus eorū, Quorum pedes (inquit ille) ad malum currunt, & festinant vt effundant sanguinem innocentem. Et quorum cogitationes, cogitationes inutiles: vastitas & contritio in vis eorum. Viam pacis nescierunt, & non est iudiciū in gressibus eorum. Semitæ eorum incuruatae sunt eis: omnis qui calcatur in eis, ignorat pacem. Hactenus Isaias.

Hæreticorum pulchra descriptio.

Ab hoc rursus audiendum quanta inde rerum incōmoda orbi subscaturiat. Propter hoc (ait) elōgatum est iudiciū à nobis, & non apprehendit nos iustitia: expectauimus lucem, & ecce tenebræ: splendorem, & in tenebris ambulauimus. Palpauimus sicut cæci parietem, & quasi absque oculis atrectauimus. Impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi vrsi omnes, & quasi columbæ meditates gememus. Expectauimus iudiciū, & non est: salutem, & elongata est a nobis. Multiplicatae sunt enim iniquitates nostræ coram Deo nostro, & peccata nostra accusant nos. Quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognoscimus, peccare & mentiri contra Dominum: & auersi sumus ne iremur post tergum Dei nostri, vt loqueremur calumniam & transgressionem: concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacij. Et conuersum est retrorsum iudiciū, & iustitia longè stetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in obliuionem: & qui recessit à malo, prædæ patuit. Et vidit Dominus, & malum ap-

Peccata nostra causa sunt excœcationis nostræ.

paruit in oculis eius. Et item reliqua quæ subnectit idem Propheta. Vbi quidem docet ille non mitum videri, si qui tot dissensiones & schismata fouemus, multas itidem perpetiamur calamitates & rerum dispendia: infinitis denique tenebris inuoluamur. Id quod & Sapiens hac confirmat sententia, cum ait: Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant. Iustorum autem semita, quasi lux splendens procedit, & lucet usque ad perfectam diem.

Proh. 4.

Habes iam ex duorum illustrium prophetarum oraculis, fide dignissimum ac probabile testimonium: quo facile perpendere valeas, unde scaturigo manet eorum, quæ nos in dies tot modis vexant, discriminum. Vis item aliud oraculum ex non minus illustri propheta de promptum, quod idem complectatur: vt vel tandem in ore trium amplissimorum hominum stare fatearis omne verbum?

In pseudo prophetas
cōsilia cordis
suis populum
decentes.
Ezech. 13.

Proinde tu quoque sancte Ezechiel, prodū in medium, & rationē præfige, ob quam tantis quotidie calamitatibus & miseriis degraemur. Væ (inquit) qui consumunt puluillos sub omni cubito manus: & faciunt vicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendū animas: & cum caperent animas populi mei, viuificabant eas. Et contaminabant me ad populū meū, propter pugillū hordei, & fragmē panis, vt interficerēt animas, quæ nō moriūtur, & viuificarēt eas, quæ nō viuunt, mētiētes populo meo, credēti mendaciis. Quibus quidem verbis nemo ambigere potest, quin ille huius ætatis subdoli

fallacésque operarios spiritu prophetico subin-
 dicet. Puluillos namque & ceruicalia, quæ instru-
 menta sunt delicatorum ceruicibus confouendis,
 & quæ scabellis imponuntur quò mollior fiat fel-
 sio, dicuntur consuere hæretici decipiendarum
 animarum gratia: dum molli quadam philoso-
 phia, vinòque secularis sapientiæ, hoc est, blan-
 dis sermonibus, verborum lenocinio, & sublimi
 ventosâque loquacitate, & (vt verbis Pauli vtar)
 humilitate & superstitione angelorum, id est,
 affectatione humilitatis, & simulatæ cuiusdam
 religionis, in iis quæ non viderunt nec sciunt
 fastuosi incedentes, frustra inflati à mente car-
 nis suæ, instabilem populum in errorem rapi-
 unt, & inde in discrimen vocant. Dum sim-
 plicibus palmam anteuertunt, & ex præpos-
 teris opinionibus præpostera rerum vocabula cu-
 dentes, quod excelsum est, humile appellant:
 quod amarum, dulce: quod preciosum, vile:
 quod vicia, mortem: quod denique mors, vi-
 tam nominant. Dum postremò, quæ sunt
 crassissima, & statim oculis obuia, vniquem-
 que maximè sectari ac suscipere: quæ secus ha-
 bent, aut omnino negligere, aut certè postre-
 mo loco ponere docent & exhortantur. Ve-
 terem interim hominem rursus induentes iux-
 ta priorem paganorum conuersationem, qui
 corrumpitur iuxta concupiscentias erroris, In
 hoc sanè longè à Christo, quem tantopere
 ore deprædicant, factis autem negant, dissi-
 si: cui vtiq; Paulo teste, visum est per stul-

*Puluillos
 & cerui-
 calia con-
 suere,
 quid.*

Colo. 2.

*Ex præpos-
 teris opi-
 nionibus
 præpostera
 rerum vo-
 cabula hæ-
 reticos ex-
 cidere.
 Ephe. 4.*

titiam prædicationis saluos facere credentes.

1. Cor. 1.

Interficere

animas

semper vi-

Eturas,

quid.

Isa 5.

Mat. 24.

Ibid. 10.

Luc. 12.

1. Cor. 5.

Eorum verò animas dicuntur interficere, quum pugillo hordei, & panis fragmine, hoc est, turpi lucro ducti, iustificat (vt verbis Isaia: vti) impium pro muneribus, & iustitiam à iusto auferunt. In errorem utique, vt est apud Matthæum, pro viribus electos Dei rapere, si fieri possit, adnitentes: & minus natos quous mucrone nocentius confodere. Sicarij quandocumque vulgò appellantur illi, qui ferro necant ac perimunt hominem, non habentes (inquit Christus) vltra quid faciant: & ij qui corpus & animam dolosis quibusdam suasionibus pestilentiæque doctrina perenni gehennæ adigunt, num meritò sicariis quibuslibet sceleratioribus adiudicandi veniunt? Veniunt profectò. Vnde tales à suis quàm maximè obseruari volebat ille, cum in hunc modum eos hortabatur: Cauete vobis ipsis à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. Cuius rei rationem subindicans Paulus, Quia, inquit, paulum fermenti totam consersionem fermentat. Caterùm quid aufert spiritalior, aut carnifex, præterquàm corporis vitam? Quid porrò hæreticus? Non corpus solum, sed & animam quoque perpetuæ flammæ deuouet. Crudelius itaque, quis, nedum cæcus non videat, animam semper victuram seductione peccati interimi, quàm moribundum corpus? Quis verò non hunc crudelissimum iure cœsuerit, qui vtrūque & corpus & animam interimat. Atqui id impiis conatibus sedulò molitur, qui

quis hæretica lue infectus est : inde nimirum dictus immortales animas perimere, dum simplices quosque & credulos suis imposturis abducit in exitium.

Rursus interficiendas animas viuificare dicuntur hæretici, quum illos, qui (vt verbis diui Petri vtar) carnem suam sequentes, in concupiscentia pollutionis ambulant, ac dominationem cõtemnunt, audaces, præfracti, gloria præcellentes, non verentur conuiciis incessere, inescant: libertatem illis pollicentes, quum ipsi serui sint corruptionis. Sicque (vt est apud Ezechielem) linientes parietē absque temperamento in suam ipsorum sententiam pertrahunt. Quid porro est paries, nisi fides, sine qua fieri non potest, vt quis Deo placeat? Quid temperamentum, nisi fidei opera: citra quæ alioqui illa manet inanis & euanida? Atqui hunc parietem absque temperamento liniunt hæretici, quum libertatis cuiusdam malæ prætextu, variisque pollicitationibus, ac regni cœlestis magnificis promissis, eos, qui in errore versantur, & in sua in crudescunt perfidia (vti iam diximus) securos efficiunt, spēsque amplissimas de Christi redemptione, qua nos à morte æterna asseruit, per scripturæ sacræ deprauationem ostentant, & quas nos manere astruunt, citra cuiusvis etiam operis executionem, modò fide stemus firmissima: quòd nihil eo promereri possimus, sed ille satis nobis promeruerit: non intelligentes miseri, fidem absque operibus inanem & mortuam esse. In hoc profectò Eunomianis hæ-

Quid sit viuificare animas interficiendas.
2. Pet. 2.

Ezech. 13. 22.

Iaco. 2. Eunomia hæretici

reticis non dissimiles, qui præter detestandâ blasphemiam, qua asserebat dissimilem patri filium, & filio Spiritum sanctum, in ea quoque fuerunt hæresi, vt nullum imputari dicerent peccatum in fide manentibus. In quos inuehitur scriptura in hunc modum. Vis scire (inquit diuus Iacobus) homo inanis, quòd fides sine operibus mortua sit? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quòd fides adiumento fuerit operibus illius, & ex eisdem fides perfecta fuerit? Et quæ subsequuntur reliqua. Itaque quemadmodum corpus absque spiritu mortuum est: ita & fides absque operibus mortua est. Cui sententiæ accedens

Theophylactus.

Theophilactus in Ioannem, Considera, inquit, quomodo dixerit, quòd si cultor Dei fueris, mox apposuerit, & voluntatem eius fecerit. Multi enim cultores quidem Dei sunt, Dei tamè voluntatem non faciunt. Oportet autem vtraque adesse, Dei cultum, & voluntatis diuinæ adimplerionem, hoc est, fidem & opera: vel, vt Paulus nominat, fidem & bonam conscientiam: vel, breuius dicendo, theoriam & praxim. Tum enim reuera vivit fides, quando opera habet Deo placentia: è quibus bona conscientia nascitur, sicut à malis operibus mala. Hactenus ille.

Absque bonis operibus, Deo placere non posse.

Quid ergo sibi volunt isti, qui pertinaci concertatione audent asserere, nos in Christo fiduciam habere posse, & accessum per fidem eius, cum ab eo dissentimus opere? Sed, & tantum hoc pacto ipsius meritis inniti nos oportere, vt

credamus nos è vita migrâtes, mox cœlum rectâ
 petituros, absque bonorum, Deo que placentium
 operum executione, tantisper dum hîc vitam de-
 gemus? Nemini (inquit Paulus) consenseritis.
 Persuasio hæc, non est ex eo qui vocat vos. Quid
 verò persuadet is, qui vocat nos è tenebris, ac re-
 demit de potestate tenebrarum, vt trâsferat in re-
 gnum suum? Nempe vt quisquis volet eum se-
 qui, semet abneget ipsum, & tollat crucem suam
 quotidie, atque sequatur eum: mortificationem
 ipsius sedulò in corde suo circumferens: quò eius
 vita manifestetur in corde suo. Quandoquidem,
 Paulo teste, eū qui vivit oportet semper in mor-
 tem tradi propter Iesum, vt vita Iesu manifeste-
 tur in carne sua mortali: hoc est, vt virtus vitæ il-
 lius appareat, non permittentis carnem morta-
 lem à multitudine vitiorum superari. Hos itaque
 iisdem verbis compellate licet, quibus in actis
 Paulus Elymam Magum compellavit: O plene
 omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice
 omnis iustitiæ, nō desinis subvertere vias Domi-
 ni rectas? Et quibus diuus Hilarius Constantium
 Arrianum aggreditur: Audi verborum sanctam
 intelligētiam: audi Ecclesiæ imperturbatam con-
 stitutionem: audi patris tui Constantini profes-
 sam fidem: audi humanæ spei confidentem se-
 curitatem: audi hæreticæ damnationis publicum
 sensum, & intellige te diuinę religionis hostem, &
 inimicum memoriis sanctorum, & paternæ pie-
 tatis hæredem rebellem. O tu scelestè, quod ludi-
 briū de Ecclesiā facis? Receptos iam in æternam

Gala. 5.

Ephes. 3.

Luc. 9.

2. Cor. 4.

Act. 13.

requiem patres nostros laceſſis, & in decreta eorum peruerſus irrumpis. Sed quò rursus noſtra defluit oratio? Noſtri iamdudum obliſi ſepta iterum trãſiliimus. Nam noſtrum inſtitutum in hoc potiſſimum verſari prædixeramus, vt cauſas patefaceremus eorum quibus afficimur malorum. Sed huc delapſi ſumus, dum iſtorum explodere conamur erroneam ſententiam, qua fidem nudam adſtruunt ad promerendam ſalutem ſufficere citra vlla opera. Ergo ad inſtitutum iter redeuntes, obiter videamus, quid eius rei gratia calamitatis & miſeriæ, ſe illaturum illis cõminetur Dominus. Propter hoc (inquit) dicit Dominus Deus: Ecce ego ad puluillos veſtros, quibus vos capitis animas volantes: dirumpam eos de brachiis veſtris, & liberam faciam animas quas vos capitis, animas ad volandum. Et dirumpam ceruicalia veſtra, & liberabo populum meum de manu veſtra: neque erunt vltra in manibus veſtris ad prædandum: & ſciatis quia ego Dominus. Pro eo quòd mœrere feciſtis cor iuſti mœdaciter, quò ego non contriſtaui, & confortãſtis manus impij, vt non reuerteretur à via ſua mala, & viueret: propterea vana non videbitis, & diuinationes non diuinabitis amplius: & eruam populum meum de manu veſtra, & ſciatis quia ego Dominus. Hactenus propheta. Vbi quidem docet ille, hæreticorum conatus mox diruendos, celeremque eorum perditionem proximè futuram. Quod & ſubſequentia ſole clarius indicant. Et erumpere faciam (inquit) ſpiritum tempeſtatum in indi-

*Propheta
cõminatio
in pseudo-
prophetas.
Ezech. 13.*

gnatione mea, & imber inundans in furore meo erit, & lapides grandinis in ira in consumptionem. Et destruam parietem quem liniſtis absque temperatura & firmitate, & adæquabo eum terræ, & discooperietur fundamentum eius, & cadet, & consumetur in medio eius: & scietis quia ego sum Dominus. Et complebo indignationem meam in parietem, & in eos qui liniunt eum absque temperatura, dicamq; eis: Non est paries, & non sunt qui liniunt eum.

Diminutio in hereticos, & in eos, qui eorum assensibus.

Vis & aliam sententiam tibi depromam ex prophetis oraculis, quæ iterum rationem aperiat eorum incommodorum, quæ nos quotidie sollicitos habent? Tametsi quid opus est, eorum causam à veteribus prophetis petere, quum iam tota vita huius tempestatis mortalium, sit nobis oraculi vice? Verumtamen ut facilius & rebus & dictis fides habeatur, sciaturque apertius hinc fieri, quòd (ut verbis Amos prophetae utar) visitet Dominus noster super nos iniquitates nostras, nimirum quòd tantummodò nos cognoscat ex omnibus cognationibus terræ, indeque adeò tanquam rebellibus & immeritis filiis in nos pater ille cœlestis acrius deserviat, hoc rursus subicere non absurdum duxi. Ad quod subinde probandum & manifestius & efficacius, fidelissimum illum Micheam, vel ad hoc postremò nobis relictum, ut per eum interrogare super hac re Dominum possemus, adhibebo in testem. Dic itaque, rogo, ò Michea integerrime, quas ob res in tot quotidie miseras conicimur, tantis inuoluimur

Amos 3.

3. Reg. 22.

calamitatibus, tot denique nobis occurrant in dies singulos infortunia. Dic quid fiat, ut nunc Christianus orbis, tot bellis & cædibus ita misceatur nostræ res nullo pacto nobis hoc tempore succedant ex animi sententia: sed contra ferè semper à spe decidamus inanes. Dic insuper rationem; cur preces nostræ non perinde ac pridem à Deo nostro exaudiantur, sed nobis plerumque plus mali quàm boni præfagiunt: atque, iuxta dictum regij Psaltis, sæpe fiant nobis in peccatum. Nunquid (ait) abbreviatus est spiritus Domini: aut tales sunt cogitationes eius? Quod perinde valet, ac si diceret: Nunquid potentia invalidior Deus nunc est effectus, quàm olim quum clamarent ad eum veteres illi sanctimonia peccatores, quos protinus ad se clamantes pro sua ipsorum reuerentia exaudiebat? Aut tales sunt sui conceptus, ut nolit nos ab incommodorum incursibus, velut quondam illos, eximere? aut suam illam immensam misericordiã ita contineat ut in nos stillare non velit, sicut pridem? aut certè quæ nobis immittit, citra meritum immittat? Absit hoc à clementissimo illo totius misericordiæ & consolationis patre. Verùm potius (inquit) ad hoc impetor vestris adinventionibus: utpote quibus vestrorum pseudoprophetarum suasu mei sermones nauseam pariant, & in vobis capere nequeant. Porro nonne verba mea bona sunt, qui rectè graditur? An putatis meam duritiã adauctam esse? Nonne eadem mens, idemque animus erga vos est ac quondam fuit, tam

Psal. 108.

Mich. 2.

*Peccata
nostra ob-
esse, quo-
minus pre-
ces nostra
ad Deum
pertingant.*

tisper dum quod vos addecet præstetis? At e contrario (inquit) populus meus in aduersarium consurrexit. Sed id quonam tandem pacto? Eò quòd (ait) desuper tunicam pallium sustulistis, & eos, qui transibant simpliciter, in bellum conuertistis.

Quid porò agunt aliud sycophantæ isti ac quadruplatores, dum vulpium more simpliciores quosque, eximioris cuiusdam rei prætextu, ac fraudulenta fascinatione à Christo abducunt, & alienant, frigidamque (vt est in prouerbio) ad omnem nequitiam suffundunt, quàm quòd à tunica pallium auferunt? Quid nempe aliud est à tunica pallium detrahere, quàm cum ipsa innocentia reliquas etiam virtutes ab animo cuiusque fidelis tollere? & incautos quoslibet ac doli ignaros eò adducere perfidia, vt cum (iuxta vocem diui Pauli) spiritu cæperint, carne tandem consummentur? Si quidem tunicæ nomine, innocentiam significari, familiare est diuina scripturæ. Nam quemadmodum illa astrictione quadam & breuitate corpus tuetur humanum, à tuendo vtique corpore dicta: ita hæc animum ab omni Satanæ infestationum incurfu munit ac tutatur, & quemlibet ea præditum Deo proximum reddit, iuxta illud Davidis: Me, inquit, propter innocentiam sustentasti, & confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

Pallium verò virtutum omnium cumulum ac perfectionem significare, ex eius etymologia li-

Tunicam à pallio tollere, quid.

Gala. 3.

Tunica in sacris scripturis, quid. Innocentia.

Psal. 40.

Pallium quid.

quidò constat. Nam quemadmodum tunicae appositum, super eam longè latèque diffunditur, utriusque sic dictum, autore Diomede, quod pallium sit & foris gestetur: ita quoque virtutum congeries in quem semel insederit (insidere autem aliolet, teste Isaia, super pauperculum, & contritum spiritu, & trementem ad sermones Dei) tam ampla latèque in Deum & proximum charitate illius diffundit animum, secundum diuitias glorie suae, ut facilè assequi valeat cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum: scire quoque supereminentem scientiae charitatem Christi: sicque tandem impleri omnem plenitudinem Dei. Quorum quidem vocabulorum pallij & tunicae, hoc significatu frequens est mentio in arcanis literis: quibus alioqui nihil aliud mysticè commendatur, quàm innocentiae ac simplicitatis sinceritas, cunctarumque virtutum eminentia. Quas certè à corde cuiusque fidelis detrahere isti mendacij assertores dicuntur, cum unitatis Christianae vinculum dissecantentes, nullas non dissensiones & offendiculas praeter Christi doctrinam atque orthodoxorum patrum sanctiones faciunt & exuscitant: atque per blandiloquentiam & assentationem, velut quaedam naturalia delinimenta, corda innocentium in bellum ac rebellionem perducunt. Quò tandem & ipsi, instar Euae calliditate astuque serpentis delusae, sensibus corrupti, atque demum à simplicitate, quae est erga Christum, abducti, & in ascitiorum sodalium commercio roborati, magna

Isa. 66.

Ephes. 3.

*Quomodo
haereticis
dicantur de-
trahere tuni-
cam à
pallio.*

2. Cor. 11.

fiat inter molles (vt verbo vtar Satyrico) concordia: & cōmune naufragiū sit omnibus solatium: mali denique cum malis colliquescant voluptate. Ad postremum, aduersus Deum, aduersus pietatem, aduersus ius & æquum Gigantea arrogantia armati, omnia quæ perfecerat ille, qui in virtute consummatus est, destruant. *Psal. 10.*

Vnde à propheta subinfertur: Insuper (ait) mulieres populi mei eiecistis de Domo deliciarum suarum, & à paruulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Hoc profectò fit ab hæreticis, quum illi (vt est apud Paulum) omnes domos subeunt, quò hinc captiuas abducant mulierculas operatas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis: semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Alioqui quid sibi volunt tot libri earum gratia in vernaculam linguam ab illis non solum ediri, sed è Græca, Latinæque versi? Quid quòd nunc in huius generis quæstionibus adeò pertinaciter cõtendunt illæ (quid enim muliere vel peius, vel audacius?) quæ Christianam lædunt citius, ac labefactant concordiam, quàm pietatem adiuuent? Quid quòd plerumque argutiores videntur sibi mouere quæstiones, quàm vt qui in perdiscendis rimãdisq; arcanis totius Theologiae, totum vitæ tempus contriuerit, vix possit enodare, ac soluere?

2. Tim. 3.

*Vana ac
stulta mu-
lierū qua-
stiones.*

*Idiotas o-
portere di-
uinas scri-
pturas
perdiscere.*

Non tamen hoc dixerim, vt quis me hinc existimet rã hebetis esse animi, vt hac ratione astruere velim idiotas ac mulieres submouendas esse

L

à diuinis lectitandis, ac addiscendis scripturis: aut quòd religionis Christianæ præsidium in hoc collocatum aut situm esse quoquomodo arbitretur, nesciantur. Qui contrà in hoc totus sim, vt ingenij sui captu vnumquemque cupiam, diuina nosse mysteria, quò iuxta ea vitam suam explet & instituat: idémquè (vt diuus admonet Paulus) præstet studium ad plenam spei certitudinem vsque ad perfectionem, ne sit imbecillis, sed imitator eorum, qui per fidem ac patientiã, hæreticam acceptionem accepimus. Non enim professionem omnibus communem ad paucos contrahi censuerim: quin arbitraretur potius, ex diuinarum literarum ignorantia, simul & incuria, nunc vbique locorum grassantem cæcitate ex parte spiritali Israël contigisse, vt videlicet videntes plerique hoc tempore nõ videant, audientesque non audiant. Alij circumferantur quibuscumque doctrinæ fluctibus: alij verò, qui sani sunt doctrinæ, nequeant alios exhortari per doctrinam sanam, & contradicentes conuincere. Quò spectat & locus ille grauissimus diui Augustini, de ciuitatis ideo diuinam prouidentiam permittente multos esse diuersi erroris hæreticos, vt cum nos interrogant ea quæ nescimus, tum demum discutiamus pigritiam, & diuinas scripturas contempnamus.

Quò fit vt concludendum sit cum Archangelo Raphaële, bonum quidem esse, sacramentum regis celare: opera verò diuina reuelare atque con-

Hebr. 6.

*Disinvariã
literarum
ignorantiã.
Rom. 11.
Mat. 13.
Tit. 1.*

*Quare Deo
sinat va-
rios hære-
ticos esse.*

fiteri, honorificum. Velim itaque quoscunque
 Christicolas, diuinas scripturas ita scire, vt, iuxta
 diui Pauli adhortationem, sint omnes in bono sa-
 pientes, & in malo simplices: non altum sapiant,
 sed timeant ne, qui naturalibus ramis non peper-
 cit, forsā illis non parcat, si peccauerint. Hāc-
 que tandem cogitatione armati, Deo pacis præ-
 duce, velociter Satanam sub pedibus suis con-
 terant. Sint denique sine querela, & simplices
 filij Dei sine reprehensione, in medio nationis
 prauæ atque peruersæ: verbum vitæ continen-
 tes ad gloriam & laudem Christi: iuxta quod
 etiamnum Christus ipse apud Matthæum hor-
 tatur, vt prudentes simus sicut serpentes, & sim-
 plices sicut columbæ: caueamusque ab homi-
 nibus qui veniunt ad nos in vestibibus ouium: in-
 trinsecus autem sunt lupi rapaces. Ad hoc profe-
 cto cupio quoscunque sacras literas discere, lege-
 re Evangelia, legere Paulinas epistolas: vt aliquid
 ex eisdem excerptum ad stiuam decantet agrico-
 la: hinc nonnihil ad radios suos moduletur tex-
 tor: his fabularum loco itineris tædium leuet
 viator: ex his denique sint omnia Christia-
 norum colloquia: dummodo eas quisque cautè,
 circumspectè, ac prudenter legat, sibi que ca-
 ueat (vt iam præmisimus) ab hominibus, quo-
 rum os loquitur vanitatem, & quorum dexte-
 ra, dextera iniquitatis. Non enim sum adeo ratio-
 nis inscius, vt ignorem esse cōsentaneum, vt quæ-
 admodum baptismus ex æquo communis est

Rom. 16.
 Ibidem 11.

Philip. 3.

Mat. 10.

Psal. 143.

Christianorum omnium (ex quo alioqui prima
Christiana philosophia pendet professio (carit-
raque sacramenta, denique primum illud im-
mortalitatis ad omnes pertinet: ita quoque, docere
vnumquemlibet eiusdem sacrae philosophiae pro-
fessorē, vel etiam eius professionis autore Chris-
sto exhortante, scrutari scripturas: quippe quae

Ioan. 5.

Deut. 8.

Mat. 4.

Rom. 15.

*Quid se-
crarū scri-
pturarum
lectio sup-
pediat.
Ephes. 1.*

de illo testificentur, qui solus est vita omnium.
Quid vel tandem non solum materiali pane vive-
mus, sed omni verbo, quod egreditur ex ore Dei:
atque demum per patientiam & consolationem
scripturarum, spem habeamus, eamque teneamus
firmissimam. Praeterea ut per easdem, spiritu sa-
pientiae & reuelationis, agnitionisque patris glori-
ae donemur, illuminatis oculis mentis nostrae,
ut sciamus quae sit spes vocationis eius, & quae di-
uinae gloriae haereditas eius in sanctis: & quae sit
supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui
credimus secundum operationem potentiae vir-
tutis eius, quam operatus est in Christo, suscitans
illum à mortuis, & constituens ad dexteram suam
in caelestibus, supra omnem principatum & po-
testatem, & virtutem, & dominationem, & om-
ne nomen quod nominatur non solum in hoc
seculo, sed etiam in futuro. Decet, inquam, cu-
ratione diuinas perdiscere ac rimari scripturas
quod tales tandem fiamus, quales fuerint nostrae
quotidianae confabulationes.

*Docere mu-
lieri non
permittit
Paulus.
1. Tim. 2.*

Ceterum mulieri docere non permittit Pau-
lus, neque autoritatem usurpare in viros: sed in fi-

lentio discere, cum omni subiectione. Cuius rei
 causa ex his, quæ subinfert, facile colligi potest.
 Adam etenim (inquit) prior formatus est; deinde
 Eua. Et Adam non est seductus: mulier autem
 seducta in præuaricatione fuit. Itaque nemo sa-
 nè mentis negârit, quin ab utroque sexu sint li-
 teræ sacræ addiscendæ, sed id quidem cum Dei ti-
 more & pura conscientia. At tam irreligiosa cu-
 riositate verius quàm pietate (vt plerique faciunt)
 ad illa retrusa, ne dicam superuacanea, irrumpe-
 re: & infinitis se ita immiscere quæstionibus, quæ
 magis pugnas quàm ædificationem, quæ est per
 fidem, exuscitant, veterum quidem illorum est
 inanium, & ex diametro assiduè dissidentium
 philosophorum: non mentis synceritate ac pu-
 ritate conscientiæ, suum iconismum referentium
 Christianorum. Quandoquidem Dei seruum
 non decet ita impudenter (vt ij faciunt) scrutari
 diuinam maiestatem: nequando, teste Sapiente,
 opprimatur à gloria. Altiora te (inquit ille) ne
 quæsieris, & fortiora te, ne scrutatus fueris: sed
 quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, &
 in pluribus operibus eius ne fueris curiosus:
 non est enim tibi necessarium, ea, quæ abscon-
 dita sunt, videre oculis tuis. Quapropter in su-
 peruacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in
 pluribus operibus eius non eris curiosus. Plu-
 rima enim super sensum hominum ostensa sunt
 tibi. Multos autem supplantauit suspicio. illo-
 rum, & in vanitate sensus illorum detinuit. Sed

1. Tim. 1

2. Tim. 2.

Tit. 3.

Prov. 25.

Eccl. 3.

hæc rursus præter institutum dicta fuerint. Subsequitur;

*Quomodo
dicuntur
hæretici
diuinas
laudes auf-
ferre à fi-
liis mulie-
rum popu-
li Dei.
Psal. 8.*

Mic. 3.

Et à paruulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Hoc quando vel quomodo præstant hæretici? Dum profectò eam, quam Deus ipse ex ore infantium ac lactantium perfecit laudem, prorsum destruunt: hoc est, quoslibet multos concentus à sanctis patribus ad Dei gloriam celebrandam editos, & ab eis iuxta morem, quem pius ille rex Dauid Hebræos quondam docuerat, in templis cantari iussos, atque institutos, omnino tollunt, dum canonicis horis decantandis dicendisve, frustra tempus teri asserunt. Dum denique (quod horridius est) sacras ædes, in contumeliam utique illius cui dicatæ sunt, sacrilegis manibus solo tenus diruunt, prophanat, commaculant, demoliuntur. Quò fit quidem ut de eorum exitio ac perditione sic à propheta dicatur. Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit ore eorum quippiam, sanctificat, aut (ut scholasticus habet) præparant super eum prælium. Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebræ pro illuminatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies. Quo sanè locus eorum quàm maximè signatur irreuocabile, ceterumque, licet id minus perpendat, exitium, in die Domini (ut est apud Paulum) & declarandum, & in igne reuelandum,

In quod utique, ne id putes accidentarium, eos impellendos iam olim edixerat spiritu prophético Amos ille propheta, cum typicè super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor, & super totidem Moab, nunquam Dominum eos conuersurum prædicit: eaque potissimè de caussa (inquit) quòd illi triturrant in plaustris ferreis Galaad: hic verò incenderit ossa regis Idumææ vsque ad cinerem. Quam utramque comminationem in idem recidere nemo non dixerit, qui nominum etymologiam intellixerit. Damascus etenim, diuo inter preter Hieronimo, sanguinem bibens dicitur. Moab verò, phrasi Hebraica, ex patre significat. Quibus sanè nominibus, nullum rectius hominum genus significare voluisse Spiritum sanctum per prophetam arbitror, quam viros istos sanguinum & dolosos: qui cum ex patre diabolo existant, nulli etiam rei alij incumbunt, quam ut illius opera faciant. Nempe in cuius verba aded iurrant, ut ab eis resilire nolint: quòd vel tandem conuersos sanet eos Dominus, atque pristinae saluti restituat. Sed quid tandem? Extendet (inquit) ille ea de caussa in eos manum suam in retribuendo, & humiliabit illos, qui est ante secula. Ut hinc etiam facile colligere valeas, quicquid deblaterant atque obganniunt isti nugatores & furciferi, ab arrogantia defluere. A quibus sanè erui summis votis regius ille Psalter David quòdam efflagitans, hoc pacto Ecclesie nomine, vitæ suæ protectorem exorabat; Eripe me, inquiens, de inimicis meis Deus.

*Vix fieri
posse ut hæ
retici ali-
quando cõ
uertantur.*

Amos. 1.

Damascus

quid.

Moab,

quid.

Psal. 54.

Ioan. 8.

Psal. 58.

meus, & ab insurgentibus in me libera me. Eripe me rursus de operantibus iniquitatem, & de visceribus sanguinum salva me. Et iterum: Ne simul tradas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me, qui loquuntur pacem cum proximo, suo mala autem in cordibus eorum. Et item quantum ab eorum commercio abhorret indicans: Non sedi, inquit, cum concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introibo. Odiui siquidem Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Verum quamobrem ab iis tantopere se liberatum iri postulare, atque horreret eorum commercium, his verbis indicat: Nempe quod insidiati sunt (inquit) animae meae, & tanquam fortes irruerunt in me, atque instar famelicorum canum circumeunt civitatem, quarentes quem deuorent, aut cui tendant insidias: gladium porro bicipitem in labiis suis habentes, quo simpliciores quosque iugulent. Ecce ratio, qua adducitur potissimum ad auersandum talium contubernium.

Psal. 27.

Psal. 25.

Hereticorum ingenium.

Galaad quid.

Hi porro Galaad in plaustris ferreis triturore dicuntur (quod vocabulum aceruus testimonij interpretatum, Christi sacrosancto cruore redempti populū indicat) atque incēdere ossa regis Idumae (quae terrena Latino sermone appellatur) usque ad cinerem: dum nullum non pie docentem, monentem, exhortantem, sacrificantem, ac ceteris sacerdotalibus officiis fungētē, quo triturore nomine haec oīa in sacris literis, interprete Chrysostomo

stomo subnotantur officia, contemnant, labefactant, conculcant, dissecant. Nedum hoc, sed & suo plaustro eos adnectunt, quod omni vitiorum genere refertum, his quatuor rotis circumuoluitur: *Plaustrum harescos quatuor rotis circumuolutum.* ut puta, ventris ingluuie, quemadmodum in huius causae initio plus satis docuimus. Superbia vitæ, iuxta illud Isaia: Circumuoluetur in superbia fumi. Concupiscentia carnis, nimirum quod, teste Sapiete, fascinatio nugacitatis obscuret bona, & inconstantia concupiscentiæ, transfuertat sensum. Ocij denique langorisque obreptione, iuxta quod ab Ezechiele ppheta pbro datur Sodoma, *Ezech. 16.* quod suæ iniquitatis causa fuerit superbia, saturitas panis, abundantia, & otium: sed &, eodem Sapiente autore, quod multam malitiam docere soleat ociositas.

Trahitur verò duobus valentissimis equis: *Equi quibus trahitur plaustrum harescos.* fornicatione videlicet, iuxta quod illos à spiritu fornicationum deceptos astruit Ozee propheta, & quod item fornicati sint à Deo suo: *Ozee. 4.* nam fornicatio, inquit, vinum, & ebrietas auferunt cor. Deinde auaritia, quæ, teste Paulo, est idolorum seruitus. *Ephes. 5.*

Equorum verò assessores, sunt, ignauia torpor, & infida securitas, de quibus supra pluribus actum est.

Habes itaque, quibus rotis, equis, & eorum assessoribus, harescos plaustrum volui, & regi consuevit. Ex quo datur perpendere, quam arte subdola pij illis impostores, & hostes iusti so-

leant simplicioribus & minus providis negocium facessere: & quum os capistro prebere in technis eos impulerint, quam facile huc illuc que pro ipsorum arbitratu abducant à simplicitate quæ est erga Christum. Sicque tandem quis per devia currentibus, vel ad miserendum Phaetonteos exitium inducantur illi, vel imitari Hyppoliti cuiuspiam ab huiusmodi indomitis & perniciousis equis discerpantur: aut denique Pharaonis in morem, cum suis curribus & equibus demergantur in profundum maris, ruantque in infernum viventes. Percipientes interim vique vice auctoramenti & arrabonis diram illam Prophetæ execrationem, qua per eum Dominus

Exod. 15. in eos ita inuehitur: Væ, inquit, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustris peccatum. A qua tandem execratione

Isa. 5. eximi volumus, nos quoque à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis, totam vti que Christianæ pacis & concordie massam corrumpente, caueamus oportet, ne quis videlicet nostrum eodem concidat incredulitatis exemplo, quo illi conciderunt: & semetipsos perenni gehennæ vitro deuouerunt.

Mat. 16.
I. Cor. 5. His itaque sic diductis, & prophetarum piorumque Dei Ecclesiæ institutorum testimoniis ad liquidum comprobatis (vt quæ fufius disserta sunt in epilogum contrahamus) nemo posthac esse poterit, nedum animi cæcus, qui iure possit ambigere, aut merito conqueri de his, quibus hoc

Epilogus.

re-

pore afficimur calamitatibus & miseris : quum alioqui nostris sceleribus nos eas accersere nobis ipsis liquidissimè constet . Sed de his hactenus .

Supereft vt hanc nunc vbique locorum grassantem hæreseos colluionem signum esse commonstremus , quo seculorum finem non longè abfuturum nosse valeamus . De hac profectò regius Psaltes in admirationem altitudinis diuitiarum sapientiæ & gratiæ diuinæ homini collatæ raptus , Deique inscrutabilia iudicia & eius imperuestigabiles vias mente volutans , quondam vaticinatus est in hunc modum : Quam magnificata sunt opera tua , Domine ! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ . Sed vir inspiens illas non cognoscet , & stultus eas non intelliget . Idque maximè cum exorti fuerint peccatores , sicut fœnum , & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem , vt intereant , & exterminentur in seculum seculi . Quam porrò sententiam nequando dubites de hac temporum atate , diuini Spiritus ductu & inspiratione , à regio Psalte Dauide prolatam : audi Daniele propheta id ipsum confirmantem . Is vbi præmisit signa , quæ sunt extremum Dei iudicium antecessura & præuentura , & tempus quoddam haud absimile ei , quo nunc degimus , hoc est , quale non fuit ex quo gentes esse cœperunt vsque nunc , circiter scilicet duodecimi capitis suæ prophetiæ addit :

Quartum signum, quo possimus conicere, extremum finem seculorum non procul abesse.

Psal. 21.

Inspicentes, fœni, & peccatores hæresis disti.

Danie. 12.

Tunc eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur multi: & impiè agent impij, neque intelligent omnes impij: postò docti intelligent. Impij verò e mentita veritate plurimos peruer- tent. Nedum hoc, sed & ciuitatem, & sanctu- rium populi ducis venturi: haud dubiè, quin finis perditionis Antichristi præcones, dissipabunt. At finis eius vastitas: quippe quem Dominus Iesus (vt ait Paulus) interfecturus est spiritu oris sui, & destructurus illustratione aduentus sui. Et post finem belli (inquit) erit statuta desolatio. Confir- mabit autem pactum multis hebdomada vna, & in medio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, haud dubiè quin venerandum illud Eucha- ristia sacramentum, quo in suæ passionis memo- riam nos Christus donauit: in quod nihilominus isti mendacij assertores tantopere inuehuntur, in suam ipsorum perditionem. Et erit rursus in tem- plo abominatio desolationis, & vsque ad con- summationem & finem seculi perseverabit de- solatio. Et à tempore cùm ablatum fuerit iuge sa- crificium, & posita fuerit abominatio in desola- tionem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat & peruenit vsque ad dies mille trecentos triginta quinque. Hactenus Daniel. Sed quæ de hac sententia ab eruditissimis illis Eusebio, A- fricano chronographo, Tertulliano, Hippolino, Apollinario Laodiceno, Clemente presbytero Ecclesiæ Alexadrinæ, Origene, & diuo Hieronimo, variè affatimque dissertum est, assertes eorum

*Hæretici,
populus
auctis ven-
turi, id est,
Antichris-
ti, dicitur.
Dan. 9.
2. Thes. 2.*

quilibet pro captu ingenij sui quod sentit : ea de
 causa illos cū sua sententia omittendos duximus,
 ne videlicet in immēsum liber excreſceret : indē-
 que adeò ad verum illum & infallibilē interpretē
 Christum recurrimus: qui à suis discipulis rogatus
 signa extremæ seculorum consummationis, illa
 omnia fusissimè explicat apud Matthæum, in hæc
 verba: Audituri estis (inquit) imprimis prælia, &
 opiniones præliorum. Deinde surget gens in gē-
 tem, & regnum in regnum : & erunt pestilentix
 & fames, & terramotus per loca. Quæ sanè om-
 nia iam non solum præcesserunt, sed & quotidie
 nostro maximo malo experimur. Quò fit quidē
 ut ille initia, motusque dolorum omnium appel-
 let: & diuus Paulus iniquitatis mysteria, quemad-
 mō plus satis suprā docuim⁹. Quid deinde? Et mul-
 ti (ait) pseudoprophetae surgent, & seducent mul-
 tos. Hoc quidem de huius temporis hæreticis di-
 ctum fuisse, nemo sanæ mentis potest inficiari:
 utpote quibus, teste Paulo, misit Deus efficaciam
 seductionis, eo quòd charitatem veritatis non re-
 ceperunt, ut salui fierent, sed credant mendacio:
 ut iudicentur omnes, qui non crediderunt veri-
 tati, sed consenserunt iniquitati. Ex quò & futu-
 ram asserit Christus tribulatio inē magnam, qua-
 lis (inquit) non fuit ab initio mundi, neque fiet.
 Quibus quidem verbis prænotabat ille ea tem-
 pora, in quibus nunc degimus, ubi nimirum in
 eas calamitates & miseras coniiceremur, in quæ
 quotidie ruimus & labimur : indēque adeò dans

Mat. 24.
 Prælia, pe-
 stilentia, fa-
 mes, atque
 terra mo-
 tus, dolorū
 initia.
 2. Thes. 2.

conijcere rebus humanis exitum breui impendere, cum eò delapsi essemus.

*Aliud argumentum
iōsumma-
tionis se-
culi.
Fugere ad
montes,
quid.*

Postremò, cum videritis, inquit, abominationē desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui in Iudæa sunt, fugient ad montes: hoc est, diuo Hieronimo interprete, dimissa occidente litera, & Iudæica prauitate, appropinquabunt montibus æternis, de quibus illuminat mirabiliter Deus fugientes à facie inimici & persequentis, à facie Antichristi, & pseudoprophetarum surgentium, & seducetium multos. Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

*Abominatio desolationis,
quid.*

Sed videndum est, quid de hac desolationis abominatione dicat illi, qui Spiritum Christi proximè retulerunt, deque eius gratiæ plenitudine largissimè hauserunt. Eam itaque in hunc modum diuus Hilarius in Matthæum diffinit. Abominatio (ait) ex eo dicta, quòd aduersus Deum veniens, honorem Dei sibi vendicet. Desolationis autem abominatio, quia bellis & cædibus terram cum piaculo desolatúra sit. Qua sanè desolatione, quid (rogo) propius signatur, quàm huius temporis, iam olim in hac velut defatigati (vt verbis Lactantij vtat) & delabentis mundi vltima senectute, iuxta sanctorum Dei prophetarum præfinitionem præscripti hæretici? Qui in hunc vtrique orbem ex Orcho emergentes, suis motiferis dogmatibus, ceu validissimò quodam exercitu, nihil non depopularentur? honorem

denique Deo debitum, quantum illis suppetet facultas, cum suo duce Antichristo, imminerent, & amolirentur? Vnde diuus Ioannes Chrysoftomus, in hunc Matthæi locum, *Cum* *Chrysoftomus* videritis abominationem desolationis, Homilia 49. hoc est (ait) cum videritis ea prælia iam stantia circa Ierusalem, quæ antè audiebatis. Similiter & in fine mundi, & in Antichristo intelligendum est spiritualiter, quando & hæreses, & fames, & pestilentia, & illa omnia, quæ paulò antè præcesserunt, emergent exercitus Antichristi dicta, multorum quidem animas redditurus desolatas à Deo: utpote sese *2. Thes. 2.* efferens supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.

Quo quàm sit verè de nostris temporibus, in quæ utique fines seculorum deuenerunt, locutus Chrysoftomus, vide quomodo surreperint hæretici, & iudicabis facillimè. Primò sub vulpina vaftricie delitescentes (ut iam pluribus superius edisseruimus) sua simplici popello promulgauere dogmata, prima quidem fronte columbinam simplicitatem præ se ferentia. Deinde simul atque ea conspexerunt, à doli ignaris, & curiosa, inanisque, & incòdita plebe acceptari, atque hinc tandem pedetentim in suam sententiam varios abire, qui ea probarent, indèque multiplici satellitio roboratos esse ac circūseptos: tū protinus aperto Marte (quod dicitur) furentes, in orthodoxam Ecclesiam subruendâ, eiúsque còuellendâ

sacramenta sese conuerterunt. Eoque confite-
res tandem progressa est, vt non solum eiusdem
Eclesiæ percelebri & doctrina & sanctitate san-
ctorum suffulta atque comprobata statuta dirue-
re & amoliri contenderint: verum etiam (quod

*Ab abla-
tione è tē-
plo Dei,
iugis sacri-
ficij, hoc est
Eucharis-
tici sacra-
menti, si-
gnum con-
summatio-
nis secula
perpendē-
dum.*

exhorrendum ac detestandum est magis) in Eu-
charisticum sacramentum debacchari tuerint no-
si. Quæ omnia quis, nedū impos animi, desola-
tionis abominationē quādam innuere merito ni-
censeat: imò eorum prodigio vel ad perpendi-
culum dignoscere non valeat, extremum orbis
excidium haud procul abfuturum? Maxime cum
Danielis prophetæ vaticinio confirmemur, ad
venturum præfagientis, cum à Dei templo in-
sacrificium auferri, & contemni, & in eius loco
abominationem desolationis stare & recipi, hoc
est, cuncta desolantem hæresim, videremus! V-
de Origenes in illud Matthæi, Exurgent pseudo-
christi, &c. Homilia 3. Omnia, inquit, persuasio-
ria, quæ proferuntur ad defensionem Antichristi
verbi, signa sunt Antichristi, & prodigia: que-
cunque verò suggeruntur à sapientissimo omnium
bestiarum terræ serpente, & à magno sensu præ-
cipite Assyriorum, signa sunt magna & prodigia,
vt in errorem inducantur, si possibile est, etiam
electi. Et rursus de desolationis abominatione
stante in loco sancto, Homilia 29. Debet, inquit,
qui legit diligens esse, & intelligere, vt non sedu-
catur à desolationis abominatione. Locus igitur
sanctus intelligendus est esse omnis dictio scriptu-
ræ sacræ.

*Origenes.
Signa An-
tichristi.*

*Locus san-
ctus, quid.*

tz sacra, quam locuti sunt sancti propheta, qui fuerunt à seculo, Moyfes videlicet, & post eum ceteri. Nedum hoc, sed etiam dictio Euangelistarum, vel Apostolorum Christi. In hoc ergo sancto loco omnium scripturarum tam veteris, quam novi testamenti, Antichristus, hoc est, falsum verbu stetit frequenter, per hoc ipsum quod stare videretur in scripturis diuinis, ostendens se quasi esset Deus, & Christus Dei verbum, cum ipse esset desolatio abominationis. Haftenus ille.

Falsa doctrina dicitur Antichristus.

Christus item ipse, quo doctore non est verior neque certior, suis ostendere cupiens, in extremis temporibus, in quibus nos esse nemo inficiari potest, quam minimu luminis fidei mortalium pectoribus inhaerurum, sic apud Lucam loquitur, Nunquid filius hominis cum venerit, inueniet fidem in terra? Qua profecto interrogationis figura (inquit Theophilactus) raros innuit in tempore consummationis seculi inueniri fideles. Intantum enim (ait) inualefcet filius iniquitatis, vt possibile sit etiam eum seducere electos. In raris enim solet huiusmodi interrogationis figura vti, sicut & quum dicit: Quis, putas, est fidelis & prudens seruus, quem constituit Dominus super familiam suam? Atque hoc loco idem significans, quod videlicet pauci numero erunt, qui erga Deum, & inter se fidem seruaturi sint, hac interrogatione vltus est. Hac Theophilactus.

Luc. 18.

Theophilactus.

At quæ alia, quæso, à Christo subnotata fuisse tempora iure dixeris, in quibus emergere deberent quæ illic pandit, quam hæc nostra (si ea in-

timius perpendas) quibus hanc miseram vitam trahimus? In quibus utique tanta quotidie submersuntur & pullulant à catholica fide aberrantium monstrorum genera? In quibus denique aliis offendiculo tanti sunt (quæ mala & ille his temporibus emersura præmonuerat) totque se inuicem hostiliter produnt, odio prosequuntur, mordent, corrodunt, ac dilacerant? Quòd enim hæc (inquit Chrysostronus) de Apostolorum tempore non dicantur, quando scilicet Ierusalem capta, & à Romanis euertenda fuit, ex eo patet, quòd tunc pauci scandalizabantur, pauci Christiani inuicem se tradebant, quia nec se odio prosequerentur mutuò: sed erat cor omnium credentium vnum, & anima vna. Sed de nostris dicitur temporibus, in quibus plures scandalizati sunt, & in dies scandalizantur à fide, quàm firmetur in ea. Hoc tempore alterutrum & tradiderunt & quotidie tradunt, & odiunt se mutuò: ita ut nec in duobus synceram inuenias charitatem, nec eam in multis.

Atqui si iam Chrysostroni tempore, hoc est à Christo passò plus minus quadringentesimo anno hæc fiebant, quæ & dessebat ipse: quid nunc ei dicturum putares, quot lamentationes assumpserum, si in viuis esset, cum tot scelera nunc grauitata conspiceret? Num diceres eum dubitaturum, quin hæc signa forent vel apertissima, vnde colligendum esset extremum seculorum finem non procul abfuturum? Diceret profectò, vel hac impulsus Pauli sententia, qua de his temporibus quon-

Chrysostronus

dam vaticinatus, sic ad suum Timothæum scribit: Spiritus manifestè dicit, quòd in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, & abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognouerunt veritatem. Et diuus Petrus: Fuerunt & pseudoprophetae in populo, haud dubiè quin Israëlítico, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum, qui emit eos, Deum negent: superinducētes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.

Quibus quidem sententiis non alia putauerit sanæ mentis aliquis, apertius significari tempora (vel idipsum etiam experientia docente) in quibus, quæ hinc enumerantur, locum habitura ab Apostolis olim prædicta fuere, quàm hæc ipsa, quibus tam misera sorte degimus: & ex quo possimus facilius coniicere, haud procul abesse tempus illud, quo (vt est in diui Ioannis reuelatione) septimus angelus incipere debeat tuba canere, vt consummatum denunciaret mysterium Dei, sicut euāgelizauit ille per seruos suos prophetas. Quãdoquidem & iam solutum esse draconem illum serpētem antiquum, qui est Diabolus & Satanas,

*Nouissimo
rum, hoc
est, nostro-
rum tem-
porū ger-
mana des-
criptio.*

1. Timo. 4.

2. Pet. 2.

*Septimus
angelus.
Apoc. 10.*

*Satanas in
membris
suis solui-
tus.*

Apoc. 20.

*Signa fu-
tura con-
summatio-
nis secu-
lorum, ex
Lactantio.*

in membris suis nemo nō videt, cuius utique per-
suasione seducantur gentes, quæ sunt super qua-
tuor angulos terræ: ut vel hinc facili perpenda-
mus negotio breui futurum, ut sedeat ille super
thronum suum, à cuius cōspectu fugitura est ter-
ra & cælum: & liber ille aperiatur, qui est vitæ,
quo iudicentur mortui ex his, que scripta sunt in
eo, secundum opera ipsorum. Nam quemadmo-
dum (inquit Lactantius) quondam non pauca si-
gna facta sunt, atque multiplicia prodigia exhibi-
ta, quibus futura clades Ægypti ostenderetur: tunc
autem ea præsignificatio quædam, & figura ma-
ioris rei, quam pariter se facturum in extrema se-
culorum consummatione hinc pollicebatur Do-
minus) ita & tunc, hoc est, in fine seculi, miranda
fieri prodigia conspiciuntur: ea videlicet, quæ tum
sancti Dei prophetæ suis vaticiniis, tum Christus
ipsa veritatis declaratione expresserunt: ut quum
illa fieri viderint nostri posterii, hinc demum in-
telligant, humanis rebus exitum imminere. Cum
enim Hebræi, diutius in Ægypto commorantes,
in gentem magnam creuissent, & graui atque in-
tolerando seruitutis iugo premerentur, percussit
Ægyptum Deus insanabili plaga: & populum
suum liberauit traductum medio mari, fluctibus
fluctibus, & in vtramque partem dimotis, ut per
siccum populus graderetur. Conatusq; rex Ægy-
ptiorum profugos insequi, cœunte in statum huius
pelago, cum omnibus copiis interceptus est. Sed
quoniam tunc vna plebs Dei, & apud vnã gen-
tem fuit, Ægyptus tunc sola percussa. Nunc æ-

tem quia populus Dei ex omnibus linguis apud omnes gentes commoratur, & ab iis dominantibus premitur, necesse est vniuersas nationes, id est, totum orbem, cœlestibus & à Deo immisis plagis, in vindictam immensi quotidie oborientis criminis verberari, quò tandem iustus & cultor Dei populus liberetur. Haectenus Lactantius.

Quum itaque ex his omnibus, signa parentissima colligere liceat, hanc orbis machinam propediem dissoluendam esse: videamus itidem, quales nos esse conueniat in sanctis conuersationibus, ac pietatibus, tantisper dum expectamus ac properamus in aduentum diei Domini, per quem haud procul (vt conuicere licet) cœli ardentis soluendi sunt, & elementa ignis ardore tabefiendâ. Propter quod, charissimi (vt cum Dominicarum ouium indefesso custode cœcludam) hæc præscientes operam demus quàm sagacissimâ, ne insipientium errore traducti excidamus à propria firmitate: crescentes verò in gratia & cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, satagamus immaculati & inuolati ei inueniri in pace. Ipsius interim longanimitatem, nostram salutem arbitantes, qui neminem vult perire, sed ad veritatis cognitionem venire, Nō enim (teste Paulo) nos Deus cōstituit, vt iram nobis concitemus: sed vt salutem cōsequamur, per Dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis: vt siue vigilemus, siue dormiamus, simul cum illo uiuamus. Amen.

Conclusio

2. Pet. 3.

Peroratio.

1. Timo. 2.

1. Thes. 5.